

Yrittäjyyden tukemisen hyvät käytänteet korkeakouluissa 2016

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:14

Yrittäjyyden tukemisen hyvät käytännöt korkeakouluissa 2016

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:14

Opetus- ja kulttuuriministeriö / Undervisnings- och kulturministeriet
Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto / Högskole- och forskningspolitiska avdelningen
PL / PB 29
00023 Valtioneuvosto / Statsrådet
www.minedu.fi/julkaisut

Taitto / Ombrytning: Valtioneuvoston hallintoyksikkö / Statsrådets förvaltningsenhet, Teija Metsänperä
Kansikuva / Pärmbild: www.Rodeo.fi

ISBN 978-952-263-399-6 (PDF)
ISSN 1799-0351 (Online)

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja / Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2016:14

Johdanto

Strategisessa hallitusohjelmassa ”Ratkaisujen Suomi” pääministeri Sipilän hallitus linjaa yrittäjyyttä tukevan toimintaympäristön vahvistamisesta. Hallituksen työllisyyden ja kilpailukyyn kärkihankkeessa vahvistetaan Suomen kilpailukykyä elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä parantamalla. Osaamisen ja koulutuksen kärkihankkeella puolestaan vahvistetaan korkeakoulujen yritysysteistyötä.

Syksyllä 2015 opetus- ja kulttuuriministeriön korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto julkaisi selvityksen (2015:17) yrittäjyyden ja yrittäjämäisen asenteen tukemisesta suomalaisissa korkeakouluissa. Selvitys perustui korkeakouluille keväällä 2015 tehtyyn kyselyyn, jossa selvitettiin yrittäjyyden tukemisen tilaa korkeakouluissa sekä monivalinta- että avoimilla kysymyksillä. Selvityksestä julkaistussa raportissa muodostettiin kokonaiskuva yrittäjyyden tukemisesta suomalaisissa korkeakouluissa. Kyselyn tuottama avovastausaineisto oli kuitenkin niin monipuolinen, että prosessia päätettiin jatkaa. Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto päättikin koota vielä korkeakoulukohtaiset yksityiskohtaiset tiivistelmät korkeakoulujen hyvistä käytänteistä yrittäjyyteen liittyen ja julkaista ne tässä käsillä olevassa raportissa.

Tässä julkaisuissa on kuvaus jokaisen opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla toimivan korkeakoulun yrittäjyyden tukemisen käytänteistä. Julkaisun tarkoituksena on tuottaa tietoa siitä, missä vaiheessa yritysysteistyö ja yritystoiminnan tukeminen on suomalaisella korkeakoulukentällä, sekä toisaalta luoda edellytykset korkeakoulujen ja muiden asiasta kiinnostuneiden toimijoiden väliselle tiedonvaihdon ja vertaisoppimiselle. Julkaisun aineisto on kaksiosainen: ensisijaisena aineistona on käytetty keväällä 2015 kerättyä kyselyaineistoa, jonka perusteella korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto teki luonnokset korkeakoulukohtaisiksi tiivistelmiksi yrittäjyyskäytänteistä. Koska yrittäjyyden tukemisessa mennään jatkuvasti eteenpäin, oli korkeakouluilla mahdollisuus täydentää esitetyttä tiivistelmiä ennen niiden julkaisemista keväällä 2016. Tiivistelmät lähetettiin täydennettäväksi korkeakoulujen johdolle.

Ensimmäiseen lukuun on koottu yleisiä huomioita korkeakoulujen yrittäjyyttä ja yrittäjämäisyyttä tukevista toimenpiteistä koulutuksen, tutkimuksen ja TKI-toiminnan sekä yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen näkökulmista. Johdannon jälkeen on korkeakoulukohtaiset luvut aakkosjärjestyksessä ensin yliopistoista ja sitten ammattikorkeakouluista. Julkaisun lopussa on ministeriön tekemiä suosituksia koskien jatkotoimia.

Kuten aikaisemmassakin aihetta käsittelevässä julkaisussa (OKM 2015:17), myös tässä julkaisussa yrittäjyys ja yrittäjämäisyys määritellään seuraavasti: yrittäjyydellä viitataan liiketoimintaan ja siihen liittyviin konkreettisiin toimiin, kun taas yrittäjämäisyydellä viitataan kokonaisvaltaiseen yrittäjämäiseen asenteeseen, luovuuteen, oma-aloitteisuuteen ja vastuunottokykyyn, eli sellaisiin valmiuksiin, joita tarvitaan työelämän ja yritystoiminnan lisäksi myös muilla elämänalueilla.

Sisältö

Johdanto	3
Keskeisiä huomioita	7
Yliopistot	10
Aalto-yliopisto	10
Helsingin yliopisto	12
Itä-Suomen yliopisto	14
Jyväskylän yliopisto	16
Lapin yliopisto	19
Lappeenrannan teknillinen yliopisto	21
Oulun yliopisto	24
Svenska Handelshögskolan	27
Taideyliopisto	28
Tampereen yliopisto	30
Tampereen teknillinen yliopisto	33
Turun yliopisto	35
Vaasan yliopisto	39
Åbo Akademi	40

Ammattikorkeakoulut	42
Arcada-ammattikorkeakoulu	42
Centria-ammattikorkeakoulu	43
Diakonia-ammattikorkeakoulu	45
Haaga-Helia ammattikorkeakoulu	46
Humanistinen ammattikorkeakoulu	48
Hämeen ammattikorkeakoulu	49
Jyväskylän ammattikorkeakoulu	51
Kajaanin ammattikorkeakoulu	53
Karelia-ammattikorkeakoulu	54
Kymenlaakson ammattikorkeakoulu	56
Lahden ammattikorkeakoulu	58
Lapin ammattikorkeakoulu	60
Laurea-ammattikorkeakoulu	62
Metropolia Ammattikorkeakoulu	64
Mikkelin ammattikorkeakoulu	66
Novia-ammattikorkeakoulu	68
Oulun ammattikorkeakoulu	70
Saimaan ammattikorkeakoulu	72
Satakunnan ammattikorkeakoulu	74
Savonia-ammattikorkeakoulu	76
Seinäjoen ammattikorkeakoulu	78
Tampereen ammattikorkeakoulu	80
Turun ammattikorkeakoulu	81
Vaasan ammattikorkeakoulu	83
Lopuksi: jatkotoimenpiteitä ja suosituksia	85
Kuvailulehti	87
Presentationsblad	88
Description	89

Keskeisiä huomioita

Yrittäjyyden tukeminen koulutuksessa

Korkeakoulukohtaisten vastausten perusteella yrittäjyyskoulutusta on suomalaisissa korkeakouluissa tarjolla laajasti. Lähes kaikki yliopistot ja ammattikorkeakoulut tarjoavat vähintään yksittäisiä kursseja yrittäjyydestä.

Yrittäjyys on yliopistojen raportoinnin mukaan pääainevaihtohtona tai maisteritason ohjelmana ainakin seitsemässä yliopistossa neljästätoista (Aalto, Hanken, HY, JY, LUT, TY, VY). Tämän lisäksi yrittäjyysopintoja tarjotaan sivuaineena ainakin yhdeksässä (Aalto, HY, ISY, JY, LUT, LY, OY, TTY, TY) yliopistossa. Monissa yliopistoissa yrittäjyyden sivuainekoulutusta järjestetään kauppatieteen koulutuksesta vastuussa olevassa yksikössä. Tohtorikoulutuksessa yrittäjyyttä voi opiskella joko yrittäjyyteen keskittyvissä tohtoriohjelmissa ainakin kolmessa yliopistossa (Aalto, LUT, TY) tai vaihtoehtoisesti oman opintoalan tohtorikoulutukseen sisältyvinä yrittäjyys- ja liiketoimintavalmiuksien kehittämiseen ja osaamisen kaupallistamiseen valmistavina opintojaksoina (ISY, LUT, TaY, TTY, TY). Yrittäjyyteen liittyviä aiheita on myös integroitu tieteenalojen sisäiseen opetukseen.

Kaikki ammattikorkeakoulut tarjoavat vähintään yksittäisiä yrittäjyyskursseja. Yrittäjyyttä voi opiskella usein liiketalouden koulutuksen yhtenä suuntautumisvaihtoehtona, ja lisäksi ammattikorkeakouluilla on erillisiä yrittäjyystutkintoja, joissa suurin osa opiskelusta tapahtuu tiimiyrityksissä tai osuuskunnissa. Viisi ammattikorkeakoulua (Centria, Kyamk, Lamk,

Oamk, Samk) kertoo yrittäjyysopintojen kuuluvan pakollisina osina tutkintoihin. Ammattikorkeakouluissa on myös kehitetty opiskelijoiden yritystoiminnan opinnollistamisen käytänteitä, joita neljä ammattikorkeakoulua (Kamk, Karelia, Laurea, Turun amk) raportoi hyödyntävänsä. Näissä ammattikorkeakouluissa opiskelijan on mahdollista esimerkiksi tehdä harjoittelu tai opinnäytetyö omaan yritykseen tai vaihtoehtoisesti hyväksilukea yritystoimintaa muilla tavoin osaksi opintoja.

Toisena merkittävänä koulutukseen liittyvänä ulottuvuutena yrittäjyyden tukemisessa on korkeakoulujen pyrkimys pedagogisten käytäntöjen kehittämiseen. Yrittäjämäistä toimintatapaa tukevia pedagogisia ratkaisuja pyritään hyödyntämään ja kehittämään ainakin kymmenessä yliopistossa joko koko koulutusta läpäisevänä periaatteena (LUT, TY, VY) tai tietyillä kursseilla, esimerkiksi projektikursseilla, joilla hyödynnetään yrityselämästä saatuja case-tehtäviä (Aalto, Hanken, HY, JY, LY, TayY, TTY). Myös ammattikorkeakoulut raportoivat pedagogisten käytäntöjen kehittämistä ja projektioppimisen tai tekemällä oppimisen mallien hyödyntämisestä. 13 ammattikorkeakoulua (Arcada, Hamk, Jamk, Kamk, Kyamk, Laurea, Mamk, Metropolia, Novia, Oamk, Seamk, Turun amk, Vamk) kertoo hyödyntävänsä yrittäjämäisyyteen kannustavia pedagogisia toimintatapoja joko läpileikkaavasti kaikessa koulutuksessa tai yksittäisillä kursseilla tai tietyissä tutkinto-ohjelmissa. Yrittäjämäistä toimintatapaa tukevien pedagogisten ratkaisujen lisäksi kuusi yliopistoa (Aalto, ISY, LUT, LY, OY, TTY) ja yhdeksän (Centria, Jamk, Kyamk,

Lamk, Lapin amk, Mamk, Oamk, Seamk, Turun amk) ammattikorkeakoulua kertoo kehittävänsä aktiivisesti myös yrittäjämäisiä oppimisympäristöjä.

Yrittäjämäistä toimintatapaa tukevien pedagogisten ratkaisujen onnistumisessa keskeistä on opetushenkilökunnan pedagoginen osaaminen. Vain neljä yliopistoa (LUT, TaY, TY, VY,) kertoo tarjonneensa tai alkavansa tarjota henkilöstökoulutusta yrittäjämäisyyttä tukevan pedagogiikan kehittämiseksi tai sisällyttävänsä henkilöstökoulutukseen sisäisen yrittäjyyden teemaa. Ammattikorkeakouluista viisi (Haaga-Helia, Hamk, JAMK, Laurea, Vamk) raportoi opetushenkilöstön yrittäjyysvalmiuksia edistävästä toimista. Yksi ammattikorkeakoulu on mukana opettajien yrittäjyysopetusvalmiuksien tutkimusverkostossa ja neljä muuta edistävät opettajien yrittäjyysosaamisen kehittämistä tarjoamalla valmennusta tai koulutusta aiheesta.

Erityisesti ammattikorkeakoulut kertovat myös hyödyntävänsä yritys yhteistyötä opetuksessa eri tavoin. Yritysyhteistyö näkyy esimerkiksi tiheinä yritysvierailuina, vierailijaluentoina tai niin, että yritysten edustajat ovat kursseilla kommentoimassa tehtyjä oppimistehtäviä.

Yhteistyötä yrittäjyyskoulutuksessa tehdään jonkin verran yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välillä. Esimerkkinä yhteistyöstä on tamperelaisten korkeakoulujen yhteinen yrittäjyysopintotarjonta, jossa korkeakoulujen opiskelijat voivat osallistua myös muiden korkeakoulujen tarjoamille kursseille. Jyväskylässä yhteistyötä tehdään Jyväskylän yliopiston, ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän koulutuskuntayhtymän yhteisen yrittäjyysstrategian puitteissa, johon sisältyy yhteinen yrittäjyysuhanke.

Yrittäjyyden tukeminen tutkimuksessa ja TKI-toiminnassa

Kysymykseen siitä, miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulujen tutkimuksessa, yliopistot vastasivat kahdesta näkökulmasta. Ensinnäkin kerrottiin yliopistoissa tehtävästä yrittäjyyden tutkimuksesta, jota tehdään yliopistojen vastausten perusteella 11 eri yliopistossa (Aalto, Hanken, ISY, JY, LUT, LY, OY, TaY, TTY, TY, VY). Yrittäjyyden tutkimuksen painopisteet vaihtelevat yliopistoissa ja yrittäjyyttä tutkitaan hyvin

monenlaisista näkökulmista: esimerkiksi tehdään kasvuyrittäjyyden, omistajuuden ja yritysjohtamisen, innovaatiojärjestelmien sekä opettajankoulutuksen ja yrittäjyyskasvatuksen tutkimusta. Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa on kehitetty Yrittäjyyskasvatuksen mittaristo perus- ja toisen asteen opettajille, jonka pohjalta on tehty suomalaisen yrittäjyyskasvatuksen kehittämistyötä.

Toisaalta yrittäjyyden tukemiseen yliopistoissa liittyy myös tutkimustulosten kaupallistamiseen liittyvä toiminta. Yliopistot kertoivat erilaisista innovaatiotoimintaa tukevista rakenteista, kuten ideakiihdyttämöistä, korkeakoulujen innovaatiopalveluista, tuesta rahoituksen hakemiseen sekä yrittäjyysvalmennuksesta.

Ammattikorkeakoulut raportoivat vastauksissaan laajasti erilaisista yrittäjyyteen liittyvistä TKI-hankkeista. Ammattikorkeakoulujen hanketoiminnalla edistetään mm. pk-yritysten kansainvälistymistä, start up -yrittäjyyttä sekä omistajanvaihdostoimintaa. Myös ammattikorkeakoulut raportoivat vastauksissaan tukevana henkilöstön ideoiden kaupallistamisprosessia.

Korkeakoulujen tiivistelmissä jää hyvin vähälle huomiolle suomalaisissa korkeakouluissa tehty yrittäjyyskasvatuksen kehittämistyö. Esimerkiksi Turun yliopiston Turun normaalikoulun koordinoimassa YVI-hankkeessa (2010–2014) teemana oli yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen ammatillisessa ja yleissivistävässä opettajankoulutuksessa. Kyseisessä hankkeessa oli mukana yliopistojen opettajankoulutuslaitoksia, ammattikorkeakouluja ja ammatillisia opettajakorkeakouluja sekä yliopistojen tutkimus- ja koulutusyksiköitä ympäri Suomen.

Yhteiskunnallinen vuorovaikutus

Kysymykseen yrittäjyyden näkymisestä saatiin yliopistoista laajasti vastauksia monenlaisista eri näkökulmista. Yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa näkyvimpänä teemana oli teknologiansiirtoon ja osaamisen kaupallistamiseen liittyvät käytännöt, joita yliopistot ovat kehittäneet. Ainakin kahdessa yliopistossa (HY, JY) teknologiansiirto- ja osaamisen kaupallistamistoiminta on organisoitu erilliseksi yhtiöksi, joka tukee ja rahoittaa tutkimustulosten kaupallistamista.

Opiskelijavetoisia yrittäjyisyhteisöjä (Entrepreneurship Society -toiminta) toimii lähes kaikilla kampuspaikkakunnilla. Viisi yliopistoa (ISY, JY, OY, TaY, VY) kertoo tukevansa Entrepreneurship Society -toimintaa esimerkiksi tarjoamalla tilat tai antamalla taloudellista tukea yhteisöille. ES-toiminnan merkeissä tehdään paljon alueellista yhteistyötä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välillä, vaikkakin osassa ammattikorkeakouluja toimii omia, alueen yliopistoista erillisiä Entrepreneurship Society -yhteisöjä.

Ammattikorkeakoulujen vastauksissa tulee esille tiivis yritysten kanssa tehtävä yhteistyö hanketoiminnassa. Ammattikorkeakoulut myös tarjoavat täydennyskoulutusta alueen yrittäjien tarpeisiin ja ovat usein mukana alueiden yhteisissä yrittäjyishankkeissa sekä alueellisissa omistajavaihdosverkostoissa.

Korkeakouluilla, erityisesti yliopistoilla, on paljon korkeakoulukohtaisia omia hankkeita yrittäjyysvalmiuksien kehittämiseen liittyen, mutta on huomattavaa, kuinka vähän korkeakoulut tekevät yhteistyötä teeman ympärillä. Muutamia edellä mainittuja aluekohtaisia yhteistyörakenteita lukuun ottamatta hankkeet eivät näytä olevan korkeakoulujen välisiä hankkeita. Alakohtaisesta valtakunnallisesta yhteistyöstä ei raportoitu lainkaan. Näin ollen voi todeta, että yhteistyötä yrittäjyyden tukemisessa on varaa tehdä nykyistä enemmän, niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla.

Yrittäjyyden seuranta ja arviointi

Korkeakoulujen yrittäjyyden seuranta ja arviointi näyttää aineiston perusteella osa-alueelta, jossa korkeakouluilla on yhteistyön lisäksi eniten kehitettävää. Yrittäjyyttä tukevien toimien vaikuttavuutta ja onnistumista korkeakoulut arvioivat hyvin eri tavoin. Yhteistä korkeakouluille on se, että ne seuraavat toiminnassaan yrittäjyysopintoihin osallistumista sekä valmistuneiden sijoittumista työelämään, myös yrittäjiksi. Muutamat korkeakoulut tunnistivat vastauksissaan, että tämän sektorin arvioinnissa ja seurannassa on kehitettävää, ja yhteisiä välineitä arviointiin

toivottiin. Hieman yllättäen vain kaksi yliopistoa (LUT, OY) mainitsi hyödyntäneensä kansainvälisesti verrattain tunnettua HEInnovate¹-työkalua yrittäjyyden edistymisen arvioinnissa.

Seinäjoen ammattikorkeakoulussa on kehitetty opiskelijoiden yrittäjyysasenteiden kehittymistä seuraava Entre Intentio -työkalu. Opiskelijoiden yrittäjyysintentioita selvittääkin ainakin neljä ammattikorkeakoulua (Centria, Hamk, Samk, Seamk). Henkilökunnan yrittäjyysosaamiseen liittyviä asioita seurataan ainakin kahdeksassa ammattikorkeakoulussa (Haaga-Helia, Jamk, Kyamk, Lamk, Lapin amk, Mamk, Saimaan amk, Seamk).

Tässä johdannossa esille nostettujen huomioiden lisäksi korkeakouluissa on runsaasti muita hyviä yrittäjyysasioihin liittyviä käytäntöjä, joista on kerrottu yksityiskohtaisemmin korkeakoulukohtaisesti tässä julkaisussa. Tiivistelmiä luettaessa tulee myös muistaa, että vaikka kuvaukset ovat perusteellisia, toiminta kehittyy jatkuvasti ja luultavimmin korkeakoulukentällä on muitakin hyviä käytänteitä, jotka eivät tässä tulleet ilmi.

¹ <https://heinnovate.eu/>

Yliopistot

Aalto-yliopisto

Aalto-yliopisto toimii seuraavilla koulutusaloilla²: taiteet ja kulttuurialat, yhteiskunnalliset alat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne sekä tekniikan alat. Vuonna 2015 Aalto-yliopistossa opiskeli 18 120 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 3,6 % (n=51) kaikista Aalto-yliopistosta edellisvuonna maisteriksi tai tohtoriksi valmistuneista työllisistä toimi yrittäjänä (kaikissa Suomen yliopistoissa vastaava osuus³ oli 3,2 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjänä toimi taide- ja kulttuurialoilta valmistuneita (15,2 % taide- ja kulttuurialoilta valmistuneista, n=20) ja vähiten tekniikan aloilta valmistuneita (1,9 %, n=14). OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Aalto-yliopisto sijoittui it-searviointinsa perusteella yrittäjämäisen yliopiston luokkaan.

Taulukko 1. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä maisterin ja tohtorin tutkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Taiteet ja kulttuurialat	15,2	13,8	20,1
Yhteiskunnalliset alat	6,5	20,0	4,3
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	3,2	3,4	7,3
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	2,8	8,9	7,9
Tekniikan alat	1,9	4,2	4,0
<i>Koko yliopisto</i>	3,6	6,0	7,1

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa

(kandi-, maisteri- ja jatko-opinnot)

Aalto Ventures Program (AVP) toimii sateenvarjona yrittäjyyteen ja yrittäjämäisiä valmiuksia kehittäväälle koulutukselle: ohjelmassa on mahdollista valita joko yksittäisiä yrittäjyyskursseja tai sivuainekokonaisuus. Kurseille voivat osallistua niin kandidaatti-, maisteri- kuin tohtorivaiheenkin opiskelijat. (<http://avp.aalto.fi/>)

Monialaisen sivuainekokonaisuuden AaltoNautin yleisissä osaamistavoitteissa korostuvat yrittäjämäisen asenne sekä tiimityö- ja kommunikointitaidot. Aaltonaut-kokonaisuus on suunnattu Aalto-yliopis-

² Koulutusaloissa käytetään uutta, ISCED 2011 -luokitukseen perustuvaa Kansallista koulutusluokitusta 2016.

³ Luvussa on huomioitu yrittäjäksi sijoittuneiden osuus kaikista OKM:n hallinnonalalla toimivissa yliopistoissa maisterin tai tohtorin tutkinnon suorittaneista työllisistä vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta (tilastovuosi 2013).

ton alemmaa korkeakoulututkintoa suorittaville opiskelijoille. (<http://aaltonaut.fi/about/>) Vuonna 1995 toimintansa aloittanut, Helsingin kaupparkeakoulun, Taideteollisen korkeakoulun ja Teknillisen korkeakoulun yhteinen, monialainen International Design Business Management -ohjelma on luonut pohjaa yrittäjyyttä edistävälle toiminnalle.

Kaikissa Aalto-yliopiston korkeakouluissa on **opintojaksoja, joissa osaamistavoitteena on innovaatiotoimintaan liittyvien taitojen kehittäminen.** Kaupparkeakoulun johtamisen laitoksella on tarjolla myös **yrittäjyyteen keskittyvä tohtoriohjelma.**

Design Factory on oppimisympäristö, jossa yliopiston kaikki opiskelijat kaikilla tutkintotasoilla voivat kehittää yrittäjyys- ja innovaatiotaitojaan. Design Factory on yliopiston merkittävin instrumentti innovaatio- ja yrittäjyystoiminnan kansainvälisessä vuorovaikutuksessa. Vuoden 2015 loppuun mennessä on perustettu 10 Design Factorya ympäri maailmaa merkittävien kansainvälisten yliopistojen ja muiden toimijoiden kanssa yhteistyössä.

Aalto-yliopiston kaupparkeakoulussa on tarjolla Entrepreneurship and Innovation Management -maisteriohjelma.

2 tutkimuksessa

Yliopistossa on merkittävästi yrittäjyyteen ja siihen liittyviin rajapintoihin liittyen tutkimusta ja siihen perustuvaa opetusta. Yliopisto harjoittaa merkittävää yrittäjyyteen liittyvää tieteellistä tutkimusta Kaupparkeakoulussa ja Perustieteiden korkeakoulussa. Yrittäjyysalan professoreita Aallossa on yhteensä neljä. Lisäksi Aallossa on yksi alan Professor-of-Practice ja kaksi yrittäjätaustaista opettajaa nimikkeellä Executive-in-Residence.

Lisää Kaupparkeakoulun johtamisen laitoksella tehtävästä yrittäjyystutkimuksesta löytyy osoitteessa <http://management.aalto.fi/en/disciplines/entrepreneurship/research-entrepreneurship/>.

Perustieteiden korkeakoulussa tuotantotalouden laitoksella tehdään kasvuyrittäjyyden tutkimusta, joka käsittelee uuden liiketoiminnan kehittämistä, siihen liittyviä strategioita, pääomasijoitustoimintaa ja innovaatioita. Tuotantotalouden laitoksella tehtävästä yrittäjyyden tutkimuksesta voi lukea lisätietoa

osoitteessa http://tuta.aalto.fi/fi/research/strategy_and_venturing/.

Syksyllä 2015 Aalto-yliopiston yrittäjyyden *Sustainable entrepreneurship* -kurssi teki laajan kartoituksen turvapaikanhakijoiden osaamisesta ja kiinnostuksesta yrittäjyyteen. Hanke jatkuu tutkimuksena.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Yliopiston Tutkimus- ja innovaatiopalvelut vastaavat Aalto-yliopistosta tulevien keksintöjen ja liiketoiminta-ideoiden arvioinnista, teknologiansiirrosta ja immateriaalioikeuksien hallinnasta sekä start upien muodostamiseen ja yritysten kasvuun liittyvien palveluiden tarjoamisesta. **Aalto Centre for Entrepreneurship** palvelee uusia tutkimuslähtöisiä startup-yrittäjiä ja yritystoimintaan tähtääviä tutkimus- ja kehitysprojekteja. Lisäksi Aalto-yliopiston yritysuhde-yksikön tehtävänä on edistää yliopiston ja yritysten välistä vuorovaikutusta.

Yliopisto tarjoaa tilat ja peruspalvelut **opiskelija- ja alumnivetoiselle Startup saunalle**, jonka tehtävänä on jalostaa alkavia yritysideoita niin, että niiden liiketoimintamallit ja muut mekanismit saadaan toimintakykyiselle yritystoimintatasolle. Startup sauna on instrumentti sekä Aallossa valmistuvien ja valmistuneiden että Aallon ulkopuolelta tulleiden henkilöiden yrittäjyysuran ensiaskeleiden tukemiseksi. **Startup Sauna on nykyisin yksi Euroopan johtavista yrityskehittämöistä.** Saunan valmentajina toimii noin 70 kokenutta yrittäjää eri puolilta maailmaa. **Summer of Startups -kehittämö** on tarkoitettu erityisesti opiskelijoille; ohjelma on avoin sekä Aallossa että muualta tuleville opiskelijoille.

Design Factory ja Startup Sauna tarjoavat palveluita mm. erilaisten projektien toteuttamiseen myös jo olemassa oleville ja aloittaville yrityksille.

Kaupparkeakoulun erillislaitoksena toimivan Pienyrityskeskukseen tavoitteena on yrittäjyyden laaja-alainen edistäminen ja monipuolisten palveluiden tuottaminen yritystoiminnan aloittamis-, kehittämis- ja kasvuvaiheissa erityisesti pk-yritysten tarpeisiin. Jatkossa Aalto-yliopisto luopuu vaihteittain Pienyrityskeskukseen Mikkelin toiminnoista ja kes-

kittää yrittäjyyteen liittyvät palvelunsa Otaniemen kampukselle muiden yliopiston tarjoamien innovaatio- ja yrittäjyyspalveluiden ja paikalliseen innovaatioekosysteemiin kuuluvien yrityskiihdyttämöiden yhteyteen. Samoin Ruoholahdessa toimivan Aalto Start-Up Center -yrityskiihdyttämön (toimialana ovat tieto- ja teknologiapohjaiset liiketoiminnot sekä luovien alojen yrittäjyyden edistämiseen ja kehittämiseen erikoistunut Arabus-yrityshautomotoiminta) toiminnot siirtyvät jatkossa Otaniemen kampukselle vahvistaen yrittäjyyspalveluiden klusteria.

Opiskelijavetoisen **Aalto Entrepreneurship Society**n (AaltoES) tunnetuin voimannäyte on Pohjois-Euroopan suurimman kasvuyrittäjyystapahtuman, SLUSHin organisoiminen. AaltoES:n toimintaan liittyy läheisesti myös **Startup Lifin, eli kansainvälisen Piilaakson startup-harjoitteluohjelman** organisointi. Aalto-yliopisto tukee stipendein vuosittain muutaman kymmenen opiskelijansa työharjoittelua kasvuyrityksessä, erityisesti Piilaaksossa.

Aallolla on tiivis yhteistyö **Stanfordin yliopiston Stanford Technology Ventures Program**:n kanssa. Mm. AVP-ohjelma rakennettiin yhteistyössä STVP:n kanssa; Stanfordin professorit käyvät edelleen Aallossa opettamassa ja ohjaamassa kasvuyrittäjyysohjelmissa. Uusi avaus on lääketieteen teknologian ratkaisuihin tähtäävä BioDesign-ohjelma, jota toteutetaan Stanfordin mallin mukaan yhteistyössä Aalto-yliopiston, Helsingin yliopiston ja HUS:n kesken. Kansainvälistä yrittäjyysteeman yhteistyötä on myös esimerkiksi eteläkorealaisen Yonsei-yliopiston kanssa.

Vuonna 2015 päättynyt AppCampus oli Aalto-yliopiston johtama innovatiivisten Windows-pohjaisten mobiilisovellusten kehittämisohjelma, johon mukaan valittiin 349 startup-tiimiä, jotka julkaisivat 314 sovellusta.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Yliopisto raportoi ja arvioi yrittäjyyden edistymistä osana vuosikatselmustaan. Lisäksi asiaa seurataan sidosryhmien kanssa yhteistyössä tehtävissä työllistymisen seuranta -kyselyissä sekä Aalto Ventures Programmen toiminnan osana. Yrittäjyyteen liittyvä

tiedonkeruu ei ole jatkuvaa toimintaa, mutta se kattaa kaikki toimialat.

Aallon oman raportoinnin lisäksi myös esimerkiksi Tekes seuraa yrittäjyyskosysteemien kehittymistä Suomessa. Tekesin ja Aallon selvitysten mukaan vuodesta 2010 vuoteen 2015 Aallosta on syntynyt 363 startup-yritystä, joiden tuottama liikevaihto on yli miljardi euroa. Vaikka yrityksistä merkittävin, eli Supercell, jätetään huomiotta, nämä startup-yritykset työllistivät yli 700 henkilöä ja tuottivat liikevaihtoa noin 50 Meur vuonna 2014. Tämä yrittäjyyskosysteemi edustaa noin puolta koko Suomen yliopistolähtöisistä startup-yrityksistä – Supercell mukaan luettuna lähes sataa prosenttia.

Helsingin yliopisto

Helsingin yliopisto (HY) toimii seuraavilla koulutusaloilla: kasvatusalat, taiteet ja kulttuurialat, humanistiset alat, yhteiskunnalliset alat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, luonnontieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne, tekniikan alat, maa- ja metsätalousalat, lääketieteet, terveys- ja hyvinvointialat ja palvelualat. Vuonna 2015 yliopistossa opiskeli 34 185 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 4,5 % (n=105) kaikista Helsingin yliopistosta edellisvuonna maisteriksi tai tohtoriksi valmistuneista työllisistä toimi yrittäjänä (kaikissa Suomen yliopistoissa vastaava osuus oli 3,2 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjänä toimi maa- ja metsätalousaloilta valmistuneita (11,8 % maa- ja metsätalousaloilta valmistuneista, n=16). OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Helsingin yliopisto sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjyyttä tukevan yliopiston luokkaan.

Taulukko 2. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä maisterin ja tohtorin tutkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Kasvatusalat	1,5	0,5	2,1
Taiteet ja kulttuurialat	5,1	0,0	3,3
Humanistiset alat	3,7	6,8	5,7
Yhteiskunnalliset alat	3,9	5,6	3,9
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	6,4	2,2	4,7
Luonnontieteet	4,2	3,8	4,3
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	6,8	4,9	4,5
Tekniikan alat	2,6	1,5	6,1
Maa- ja metsätalousalat	11,8	11,6	15,3
Lääketieteet	5,2	6,1	8,5
Terveys- ja hyvinvointialat	3,5	10,9	1,6
Palvelualat	0,0	0,0	5,3
<i>Koko yliopisto</i>	4,5	5,2	5,5

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa

(kandi-, maisteri- ja jatko-opinnot)

Yrittäjyyttä edistetään yliopiston itsearvioinnin mukaan sekä läpäisyperiaatteella että yksittäisillä yrittäjyyttä tukevilla toiminnoilla. Läpäisyperiaatteella siten, että opinnot itsessään kannustaisivat yrittäjämäiseen toimintaan ja sisältäisivät tekemällä oppimista ryhmässä ja aitojen ongelmien ratkaisemista (mm. projektkurssit, minichallenge toiminta, masterclass). Myös yksittäisiä yrittäjyyttä tukevia toimenpiteitä (mm. yrittäjyysopetus ja Helsinki Think Company) on toteutettu.

Helsingin yliopistossa käynnistettiin vuonna 2011 opiskelijayrittäjyyteen kannustava **Tieteestä toimintaa -projekti**. Hankkeen tavoitteena oli aktivoida keskustakampuksen (humanistinen, käyttäytymistieteellinen, oikeustieteellinen, teologinen ja valtiotieteellinen) opiskelijoita yrittäjämäiseen toimintatapaan ja yrittäjyydestä kiinnostuneiden opiskelijoiden yhteisön rakentamiseen.

Yhdessä Helsingin kaupungin kanssa on perustettu **Helsinki Think Company yliopistolaisen yrittäjyyden tilaksi**, jossa osa toiminnasta toteutuu

yliopiston opiskelijoiden ruohonjuuritasolla itse järjestämänä. Think Company keskittyy erityisesti opiskelijoiden ja tutkijoiden innostamiseen yrittäjyyttä kohtaan sekä tarjoaa tukea ja palveluita ideavaiheessa ja/tai hyvin alkuvaiheessa oleville yrittäjille. Helsinki Think Company on uutena toimijana pyrkinyt luomaan yrittäjyyden verkoston yliopistoon, tekemään näkyväksi kaikkea yrittäjyyden edistämiseen liittyvää toimintaa ja kokoamaan ohjausryhmäänsä yliopiston eri toimialojen edustajia.

Vuonna 2012 käynnistyi LähiTapiolan kanssa toteutettu MasterClass – hyvä yhteiskunta -kurssi on uusi toimintatapa, joka kannustaa opiskelijoita yrittäjämäiseen toimintaan. Yliopiston piirissä on myös syntynyt laaja projektkurssiverkosto, jonka tarkoituksena on edistää oppimista yhdessä tekemällä ja yhteiskunnan ja yritysten todellisia ongelmia ratkaisemalla. Yrittäjyyttä tai yrittäjämäistä toimintaa edistävät kurssit on listattu mm. Think Companyn sivuilla (<http://thinkcompany.fi/courses/>).

Joillain laitoksilla on erityisesti panostettu yrittäjyyden edistämiseen. Akateeminen yrittäjyyden opetus sijoittuu Helsingin yliopistossa Viikkiin maatalous-metsätieteelliseen tiedekuntaan ja opetus on osin myös profiloitunut metsä- ja maatalousalaan liittyvän yrittäjyyden edistämiseen. Viikin kampuksella on **maaseutuyrittäjyyden sivuaine/yrittäjyyden perusopinnot** (25 op), ja **aineopinnot** (60–65 op). Kahdessa oppiaineessa (elintarvike-ekonomia, maatalousekonomia) on myös **erillinen yrittäjyyden ja maaseutuyrittäjyyden suuntautumisvaihtoehto**, joissa voi opiskella maisteriksi asti. Ensiksi mainituksa on suoritettu myös yksi tohtorin tutkinto yrittäjyyden teemoista ja toinen on tulossa. Oppiaineessa on paljon yhteistyötä/vierailuja yrittäjien ja yritysten kanssa.

Taloustieteen laitoksen kurseilla ollaan tekemisissä yrittäjien/yritysten kanssa kaikilla kurseilla kahta kirjallisuuskurssia lukuun ottamatta. Yrittäjiä käy vierailuilla, opiskelijat tekevät analyysejä joistakin osatoiminnoista ja yhdellä kurssilla tehdään perusteellinen analyysi koko yrityksen toiminnasta. Taloustieteen laitoksella on myös kolme kertaa järjestetty pääasiassa kansainvälisille opiskelijoille suunnattu englanninkielinen *Enjoy Entrepreneurship* -kurssi.

2 tutkimuksessa

Kun yliopistotutkimuksessa on syntynyt tulos (esim. keksintö, ohjelmisto tai muu kaupallistettava tulos), tarjoaa HIS (Helsinki Innovation Services, <http://www.his.fi/fi>) tukea tutkijoille liiketoimintapotentiaalın arvioinnista aina yrityksen perustamiseen ja rahoitukseen asti. Tästä prosessista vastaa HIS, mutta mukana ovat tutkimuksen toimialan juristit sopimusjuridiikan ja yrityksen perustamiseen liittyvän dokumentaation laadinnassa, kvestuuri yrittäjätiimien kokoamisessa ja rahoituksessa ja lopulta HYR (Helsingin yliopiston rahastot) mahdollisena siemenvaiheen rahoittajana yhdessä ulkopuolisten sijoittajien kanssa.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Helsingin yliopiston teknologian siirtotoiminto on organisoitu omaksi yliopiston kokonaan omistamaksi yhtiöksi, Helsinki Innovation Services (HIS). HIS vastaa yliopistossa syntyvien immateriaalioikeuksien kaupallistamisesta, mukaan lukien uusien spin-out-yhtiöiden synnyttämisestä. Tätä toimintaa valvoo rehtorin nimittämä Innovaatiotoimikunta, jonka puheenjohtajana toimii tutkimuksesta vastaava vararehtori ja jonka jäsenistö koostuu edustajista yliopiston eri kampuksilta, täydennettynä ulkopuolisilla sijoitustoiminnan asiantuntijajäsenillä. **Yliopisto otti vuonna 2015 käyttöön uudet kaupallistamisen periaatteet**, jossa määritellään mm. uusien spin-out-yhtiöiden perustamisen prosessi ja siihen liittyvät yliopiston eri toimijoiden roolit. Ensimmäinen näiden periaatteiden mukaan perustettu spin-out-yhtiö, Etsimo Oy perustettiin tämän vuoden tammikuussa. Etsimossa yrittäjinä ovat paitsi avaintutkijat, niin myös yliopiston ulkopuolelta tullut alalla kokenut yrittäjä yhtiön toimitusjohtajana. Helsingin yliopiston tavoitteena on HISn tuen ja toiminnan avulla lisätä merkittävästi yliopiston tutkimuksesta syntyvien uusien spin-out-yhtiöiden määrää.

Vuonna 2015 Helsingin yliopisto järjesti Helsinki Challenge -ideakilpailun, jonka tavoitteena oli yliopiston osajien ja ympäröivän yhteiskunnan toimijoiden yhteistyönä löytää ratkaisuja yhteiskunnan viheliäisiin ongelmiin. Kilpailun pääasiallisena tavoitteena ei ollut yrittäjyyden edistäminen, mutta

käytännössä osana ratkaisujen synnyttämistä tulee myös syntymään yrityksiä ja yrittäjämäistä toimintaa sekä mahdollisuuksia yrittäjille.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Osallistujien lukumäärästä kursseille ja tilaisuuksiin on saatavissa tietoja. Uusista yrityksistä on saatavissa tietoa HIS Oy:stä (Helsingin Innovaatiopalvelut), jos HYR (Helsingin yliopiston rahastot) on sijoittanut niihin tai jos toiminta perustuu HY:n omistamaan IPR:ään. Helsinki Think Companyn toiminnasta laaditaan toimintakertomus, jossa yksityiskohtaisesti kuvataan toiminta ja sen vaikuttavuus.

Opiskelijoiden osalta yrittäjyyden edistymistä seurataan koko yliopistossa mm. opiskelijoille/valmistuneille tehtävien uraseurantojen avulla. Muutoin seuranta on tapauskohtaista: esim. taloustieteen laitoksella on käsitys omien opiskelijoidensa perustamista yrityksistä, vaikka asiaa ei varsinaisesti tilastoidakaan. Joillakin kursseilla opiskelijat ovat nimenomaan mukana oman yritysideaansa kanssa.

Opiskelijoiden/valmistuneiden osalta mm. uraseurantojen (montako prosenttia valmistuneista toimii viisi vuotta valmistumisesta yrittäjänä) ja Learn -kyselyn kautta. Henkilökunnan osalta arviointia ei ole tehty.

Itä-Suomen yliopisto

Itä-Suomen yliopisto (ISY) toimii seuraavilla koulutusaloilla: kasvatusalat, humanistiset alat, yhteiskunnalliset alat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, luonnontieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne, maa- ja metsätalousalat, lääketieteet sekä terveys- ja hyvinvointialat. Vuonna 2015 yliopistossa opiskeli 16 128 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 2,0 % (n=22) kaikista Itä-Suomen yliopistosta edellisvuonna maisteriksi tai tohtoriksi valmistuneista työllisistä toimi yrittäjänä (kaikissa Suomen yliopistoissa vastaava osuus oli 3,2 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjänä toimi lääketieteestä valmistuneita (3,1 % lääketieteen alalta valmistuneista, n=5). OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Itä-Suomen yliopisto sijoittui

itsearviointinsa perusteella yrittäjyyttä tukevan yliopiston luokkaan.

Taulukko 3. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä maisterin ja tohtorin tutkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Kasvatusalat	1,5	0,6	1,2
Humanistiset alat	2,9	3,6	5,3
Yhteiskunnalliset alat	1,7	3,0	1,7
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	2,5	1,6	
Luonnontieteet	2,8	4,2	3,6
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	0,0	0,0	4,8
Maa- ja metsätalousalat	0,0	4,5	7,6
Lääketieteet	3,1	3,8	1,6
Terveys- ja hyvinvointialat	0,6	3,7	3,7
<i>Koko yliopisto</i>	2,0	3,2	3,2

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa

(kandi-, maisteri- ja jatko-opinnot)

Strategian mukaisesti yliopiston opetuksessa alakohtaisen osaamisen ja tieteellisen ajattelun taitojen rinnalla vahvistetaan opiskelijoiden valmiuksia toimia ja työllistyä elinkeinorakenteen muuttuessa sekä kansainvälisessä toimintaympäristössä. **Pedagogisia käytäntöjä kehitetään ja vahvistetaan erillisen oppimisympäristöjen toimenpideohjelman kautta.** Yliopisto kohdentaa strategista rahoitusta yrittäjyyskoulutuksen järjestämiseen. Koulutuksen toteuttaa kauppatieteiden laitos ja koulutus on tarkoitettu **joko sivuaineopinnoiksi tai erillisinä kursseina suoritettavaksi muille kuin kauppatieteen pääaineopiskelijoille.** Yliopistossa on vapaa sivuaineopintomahdollisuus. Useissa yliopiston koulutusohjelmassa on yrittäjyys- ja liiketoimintavalmiuksia edistäviä opintoja. Esimerkiksi tietojenkäsittelytieteen laitoksella on yrittäjyyteen tähtäävät maisteriopinnot ja kauppatieteen laitoksella *Yrittäjyys toimintatapa* -opintojakso (6 op). Matkailualan opetus- ja tutkimuslaitos tarjoaa opiskelijoilleen matkailualan yrittäjyyttä tukevia kursseja.

Tohtorikoulun opintoihin sisältyy yrittäjyys- ja liiketoimintavalmiuksien opinnot (*Business for PhD Students*). Kauppatieteet tarjoavat tohtorikoulun valmiusopintoihin seuraavat opintojaksot: *yrittäjyysperustaminen, oman osaamisen tuotteistaminen* (2 op), *yrittäjyys- ja työelämä* (2–4 op). Fotonikan tohtoriohjelmassa tarjotaan opiskelijoille suoritettavaksi kurssia *Commercializing high tech, like photonics* (4 op) joka toinen vuosi.

Yliopisto ja Karelia-ammattikorkeakoulu toteuttavat yhdessä **DRAFT-valmennusohjelmaa**, jossa voi kehittää ja kokeilla innovatiivista liikeideaa. (<http://www.draftprogram.com/fi/>)

Epic Challenge -ohjelmassa Itä-Suomen yliopisto, Karelia-ammattikorkeakoulu, Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä ja Joensuun normaalikoulu ovat aloittaneet yhteistyön Yhdysvaltain avaruus- ja ilmailuhallinto NASA:n kanssa. Oppilaitosten opiskelijoista koottu ryhmä ratkoo lukuvuoden 2015–2016 aikana Marsin asuttamiseen liittyviä haasteita yhdessä NASA:n kanssa, ja samalla opiskelijat suorittavat yhteensä 15 op:n edestä opintoja.

2 tutkimuksessa

Yliopiston strateginen lähtökohta on vastata tunnistettuihin maailmanlaajuisiin haasteisiin monitieteisten tutkimusalueiden toiminnalla.

Monella soveltavalla tutkimusalueella, kuten ict, fotonikka, kauppatieteet, sovellettu fysiikka, terveystieteet ja biotalous, tehdään merkittävää yritystoimintaa. Yliopistossa on määräraikaiset **fotonikan kaupallistamisen sekä innovaatiojohtamisen professaorit**. Näissä täsmäkrytoinneissa huomioitiin tieteellisten ansioiden lisäksi henkilöiden tutkimuksen kaupallistaminen ja yrittäjyystausta.

Kauppatieteiden laitoksella toimii monipuolinen, kehittyvä ja eri aloja yhdistelevä tutkimusyhteisö, joka keskittyy pääasiassa pk-yritysten liiketoiminnan tutkimukseen. Uudella tutkimustiedolla pyritään tukemaan paikallisten ja kansainvälistyvien yritysten menestystä ja sitä hyödynnetään myös opetuksessa. Kauppatieteissä Joensuun ja Kuopion kampuksilla työskentelee yhteensä noin 40 henkilöä pääasiassa tutkimuksen ja opetuksen parissa. Suuri osa tutkimuksesta perustuu paikalliseen aineistoon tai kytkeytyy paikallisiin yrityksiin.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Yliopisto kannustaa tutkimustulosten laaja-alaiseen hyödyntämiseen kaikilla tieteenaloilla, ja tutkimustulosten kaupallistamispolkujen selkeyttäminen on osa strategisia tavoitteita.

Yliopisto uudistaa vuoden 2016 aikana innovaatio-toiminnan johtamisjärjestelmänsä ja tutkimuksen kaupallistamisen kannustinjärjestelmänsä. Vuoden 2016 aikana rakennetaan uudenvuorokas ”think-do-tank” -palvelukonsepti yritysten ja tutkijoiden yhteistyölle. Palvelukonsepti pilotoidaan Joensuun kampuksella biotalousalalla ja Kuopion kampuksella terveysalalla. Yhteistyöyliopistojen (TY, ÅA, OY) kanssa selvitetään edellytykset perustaa yhteinen innovaatioiden hallintaan, kansainväliseen kaupallistamiseen ja kehittämiseen keskittyvä yhtiö.

Yliopisto on aktiivinen yhteiskehittämislustojen rakentaja erityisesti biotalous- ja terveysaloilla sekä oppimisympäristöjen tutkimus- ja kehittämistoiminnassa. Toimintoja rakennetaan osana kampuskaupunkien kasvustrategiatyötä.

Yliopisto **tukee kampuskaupungeissa toimivien Entrepreneurship Society -yhdistysten toimintaa** tarjoamalla toimitilat ja myös pientä taloudellista tukea. Yhdistykset aktivoivat opiskelijoita yrittäjyyteen esim. järjestämällä siihen liittyviä tapahtumia ja aktivointitilaisuuksia. Yliopisto rahoittaa vuosittain Joensuussa Tiedepuisto Oy:n järjestämää liikeideakilpailua.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Yrittäjyyden edistymistä seurataan **keksintöilmoitusten, patenttien ja teknologiansiirtojen määrällisellä kehitymisellä, ja lisäksi seurataan yliopistolähtöisten yritysten määrää**. Jatkossa seurataan myös toteutettujen tilaustutkimusten arvoa. Yrittäjyyden edellytysten osalta vaikuttavuutta selvitetään opiskelijapalautekyselyissä.

Jyväskylän yliopisto

Jyväskylän yliopisto (JY) toimii seuraavilla koulutusaloilla: kasvatustieteet, taiteet ja kulttuurialat, humanis-

tiset alat, yhteiskunnalliset alat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, luonnontieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne, terveys- ja hyvinvointialat sekä palvelualat. Vuonna 2015 Jyväskylän yliopistossa opiskeli 13 427 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 3,6 % (n=43) kaikista Jyväskylän yliopistosta edellisvuonna valmistuneista työllisistä toimi yrittäjinä (kaikissa Suomen yliopistoissa vastaava osuus oli 3,2 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjinä toimi tietojenkäsittely- ja tietoliikennealoilta valmistuneita (6,6 % tietojenkäsittelystä ja tietoliikenteestä valmistuneista, n=5) ja vähiten terveys- ja hyvinvointialoilta valmistuneita (1,7 %, n=1). OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Jyväskylän yliopisto sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjyyttä tukevan yliopiston luokkaan.

Taulukko 4. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä maisterin ja tohtorin tutkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Kasvatustieteet	1,8	1,0	1,0
Taiteet ja kulttuurialat	5,9	9,8	4,5
Humanistiset alat	3,1	8,1	2,7
Yhteiskunnalliset alat	2,6	3,6	6,1
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	4,3	8,4	3,3
Luonnontieteet	6,3	6,7	6,1
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	6,6	1,0	3,6
Terveys- ja hyvinvointialat	1,7	8,2	2,9
Palvelualat	3,6	3,7	5,7
<i>Koko yliopisto</i>	3,6	4,9	3,9

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa

(kandi-, maisteri- ja jatko-opinnot)

Yrittäjyysopinnoista vastaavat kauppa- ja korkeakoulu ja työelämäpalvelut. Kauppa- ja korkeakoulu tarjoaa tutkintoon tähtäävän koulutusohjelman sekä yrittäjyyden perusopinnot kokonaisuuden, työelämäpalvelut puolestaan työelämälähtöisiä kursseja.

Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulussa voi opiskella maisteriksi pääaineenaan strategia ja yrittäjyys. Pääaineessa yhdistellään näkökulmia yrittäjyydestä, strategisesta johtamisesta ja teknologiajohtamisesta. Opiskelija voi suorittaa tutkinnon joko suomeksi yrittäjyydestä tai englanniksi kansainvälisessä maisteriohjelmassa *International Business and Entrepreneurship*. Yrittäjyyden oppiaine antaa valmiuksia toimia omistajayrittäjänä oman yrityksen johdossa tai perheyrittäjänä jatkajana, sisäisenä yrittäjänä tai asiantuntijana yrittäjyyden koulutus-, neuvonta- ja viranomaistehtävissä. Kansainvälisessä maisteriohjelmassa yhdistellään kansainvälisen liiketoiminnan, yrittäjyyden ja strategian sisältöjä.

Jyväskylän yliopistolla on **tarjolla kaikille valin-naista yrittäjyyskoulutusta** seuraavasti:

Kauppakorkeakoulun tarjonta:

- *Liiketoimintaosaamisen perusteet* (28 op, myös englanniksi, Basic Business Studies)
- *Yrittäjyyden perusopinnot* (25 op)

Työelämäpalveluiden tarjonta:

- *Monitieteinen työelämäprojekti* (5–7 op). Käytännönläheinen opintojakso, jolla harjaannutetaan työelämässä tarvittavaa osaamista projekti-, tiimi- ja asiakastyöskentelyä harjoitellen. Opintojakso suoritetaan toteuttamalla kehittämisprojekti oikealle asiakkaalle monitieteisessä tiimissä. Kurssilla tehdään yrittäjämäistä ja yritteliästä käytännön työtä ja se tarjoaa kontaktin yrittäjiin toimiviin henkilöihin ja yrittäjien arkeen.
- *Yrittäjyystarinoita* (2 op). Opintojakson tavoitteena on herättää opiskelijat pohtimaan oman osaamisen ja asiantuntijuuden hyödyntämistä: Voiko yrittäjyys olla vaihtoehto minulle? Samalla tutustutaan siihen, mitä yrittäjämäinen asenne ja toiminta tarkoittavat, mitä on yrittäjämäinen markkinointi sekä minkälaisia asioita pitää ottaa huomioon yritystä perustettaessa ja yritysmuotoa valittaessa. Kurssin tematiikkaa lähestytään yrittäjien uratarinoilla.

Lisäksi tiedekunnissa on vaihtelevasti **tarjontaa integroituna oman alan opetukseen**, esim. *Multi-disciplinary Group-Based Service Innovation Project*, *Service Innovation and Management* -maisteriohjelma, *Entrepreneurship Education* (kansainvälisille maisteriopiskelijoille), akateeminen yrittäjyys (hyvin-

vointiteknologian ja liikuntateknologian erityisohjelmat), bioinnovaatiot ja liiketoiminta, yhteisötalous ja yhteiskunnallinen yrittäjyys.

Yhdessä Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän koulutuskuntayhtymän kanssa toteutetaan laajamittaista yrittäjyysstrategiaa, johon sisältyy mm. **yrittäjyys yhdistää** -hanke. Yrittäjyys yhdistää toteuttaa oppilaitosyhteistyönä useita kursseja ja tapahtumia. Hankkeen myötä yliopisto aloitti syksyllä 2015 NY Start up -toiminnan ja osuuskuntayrittäjyyden. Lisätietoa Yrittäjyys yhdistää -hankkeesta on saatavissa osoitteesta <https://www.jyu.fi/yliopistopalvelut/opinto-palvelut/tep/hankkeet/yrittajyys/yrittajyysyhdistaa>.

- Esimerkkejä yhteistyössä järjestettävistä kursseista: Unelmat + Inspiraatio! (3 op), Osuuskunta Goes on the Road (3 op) sekä JAMK Esihautomo (5 op).
- Esimerkkejä tapahtumayhteistyöstä: oppilaitosten yrittäjyystoimijoiden yhteiset yrittäjyysbrunnit, oppilaitosten yhteinen vuosittainen DreamUp-yrittäjyyspäivä, TeamMatchmaking-tapahtuma, TULI-Cocktail eli mahdollisuus tutustua kaupallistamiscaseihin ja yrittäjyystarinoihin sekä henkilöstölle suunnattu Innovaatiotoiminnan kehittämispäivä.

2 tutkimuksessa

Tekesin TUTL-rahoitusmuotoon on luotu JY:ssä oma sparrausprosessi ja Jyväskylän Yritystehtaan verkosto on tutkijoiden käytössä. Jyväskylän yliopisto on yhdessä Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja muiden yrittäjyyttä tukevien toimijoiden kanssa hankkeessa, jossa Suomen yrityskehitys Oy tarjoaa erityisesti TUTL-hankkeista syntyville yrityksille kiihdyttämöpalveluita ja tukea rahoituksen hankkimiseen. Jyväskylän yliopisto on osallistunut vuodesta 2012 alkaen TUTL-hankkeisiin, ja vuositasolla hake-muksia on jätetty 16–20.

Jyväskylän yliopisto osallistuu Tekesin KINO-rahoitusohjelmaan (kansainvälisen innovaatio-osaamisen vahvistaminen). Tarkoituksena on lisätä yliopiston vaikuttavuutta yhteiskunnassa tutkimus-tulosten kaupallistamisen avulla. Tällä rahoitus-kierroksella määritellään ne tavat, joilla yliopistojen vaikuttavuutta lisätään. Tulevan syksyn KINO B-haussa voidaan tukea yritysrahoituksen ehdoin myös

suunnittelua pidemmälle eteneviä toimenpiteitä. Jyväskylän yliopistossa hankkeen tavoitteena on, että henkilökunta on innostuneempaa ja osaavampaa kaupallistamaan tutkimustuloksia, yliopistolähtöiset yritykset ovat valmiimpia markkinoille ja liiketoiminnan käynnistäminen on sujuvaa, ja että kaupallistamishankkeiden määrä tuplaantuu vuoteen 2018 mennessä (nyt hiukan alle 10/vuosi). Keinoina ovat vahva, varhaisen vaiheen yrittäjyhteistyö, yliopiston selkeät IPR-linjaukset sekä oma pääomarahasto Unifund Jyväskylä Oy.

Hankkeen työpaketit ja niiden henkilötyökuukaudet ovat:

- 1 Yritysräjähinta – Innovaatioekosysteemin rakentaminen kansallisesti ja kansainvälisesti 16 htkk
- 2 Sisäinen yrittäjyys – Yliopiston innovatiivisuuden ja yrittäjyuden korostaminen kansainvälisiä esimerkkejä hyödyntäen 12 htkk
- 3 IPR-strategia ja riskirahoitus – Selkeyttä tutkijoille, yrittäjille ja sijoittajille 5 htkk.

Kauppakorkeakoulun yrittäjyyskoulutuksen ja -tutkimuksen painopisteinä ovat kasvu, kansainvälistyminen ja teknologiayrittäjyys.

Valtakunnalliseksi kasvanut KasvuOpen-kasvu-yrittäjyysohjelma perustuu Kauppakorkeakoulussa tehtyyn kehittämistyöhön. <https://kasvuopen.fi/mika-kasvu-open>

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Jyväskylän yliopiston, Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän koulutuskuntayhtymän yhteinen yrittäjyysstrategia valmistui vuonna 2014. Strategia määrittää yhteiset yrittäjyuden edistämisen tavoitteet, painopisteinä opiskelijoiden yrittäjyuden edistäminen. Oppilaitokset ovat sitoutuneet yhteisessä yrittäjyysstrategiassa toimimaan aktiivisesti 800 uuden yrityksen ja 2000 työpaikan luomiseksi Keski-Suomeen vuoden 2018 loppuun mennessä. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylän ammattikorkeakoulu ja Jyväskylän koulutuskuntayhtymä allekirjoittavat 17.3.2016 laajan strategisen yhteistyösopimuksen. Sopimusta on edesauttanut kiinteä yhteistyö yrittäjyysstrategian toteuttamisessa. Sopimuk-

sen yhtenä kansallisena kärkialana on yrittäjyuden edistäminen ja yrittäjyuden kansallisen osaamiskeskittymän luominen Jyväskylään. Strategian toteutumista seurataan säännöllisesti ja sen toteutumiseksi kohdennetaan rahoitusta ja muita resursseja.

Jyväskylän yliopiston aloitusrahasto Unifund Oy on aloittanut sijoitustoiminnan kesällä 2015. **Rahastoyhtiö auttaa Jyväskylän yliopistossa tuotettujen tutkimustulosten ja osaamisen kaupallista hyödyntämistä.**

Yliopisto toimii yhteistyössä kiinteistön omistajien kanssa ja on ollut toteuttamassa osaamisperusteisten yritysten toimitilojen kehittämistä. Kampusalueelle on mm. syntynyt Spinaakkeri-talo alkaville ja pienille yrityksille, lisäksi on muodostunut Pelileipomo ja maakuntatalolle Yritystehdas sekä pelikeskus.

Jyväskylän yliopisto on perustajatahona ja toimijana **Jyväskylän yritystehtaassa**, jonka tavoitteena on synnyttää uutta kasvuhakuista ja osaamisperusteista yrittäjyyttä. Osana yritystehdasta Jyväskylän yliopisto hyödyntää Jyväskylän ammattikorkeakoulun tarjoamaa opiskelijoiden esihautomotoimintaa. **Yliopisto tukee myös korkeakouluopiskelijoiden yrittäjyysyhteisö JESS:n toimintaa.**

Miten yrittäjyuden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Kerran vuodessa laadittava YVV-arviointi (YVV-barometri) sisältää yrittäjyuden ja innovaatiotoiminnan näkökulmat. Opiskelijoiden ura- ja sijoittumisseurantakyselyllä saadaan tietoa yrittäjyydestä sekä heti valmistumisen jälkeen että viiden vuoden kuluttua opintojen päättymisestä. Myös tutkimuslähtöisistä yrityksistä on kattava tieto. Kaikkia yliopistolähtöisiä yrityksiä ei kuitenkaan kyetä tunnistamaan. Arviointia tekevät yksittäiset opettajat, laitokset ja tiedekunnat. Jyväskylän yliopiston arvion mukaan kokonaisarvioinnin toteuttaminen on vaikeaa.

Tuhansien järvien uusyrityskeskukseen kautta saadaan tietoa Jyväskylässä ja lähikunnissa perustetuista yliopistolähtöisistä yrityksistä asiakaskäyntien perusteella. Uusyrityskeskukseen kautta syntyy alueelle noin 50 % alueen yrityskannasta.

Yrittäjyyskoulutuksen nykytila Jyväskylän yliopistossa on arvioitu ja analysoitu vuoden 2015 lopussa osana yrittäjyysstrategian seurantaa yhdessä

Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän koulutuskuntayhtymän kanssa. Strategian seuranta ja arviointi tehdään säännöllisesti.

Lapin yliopisto

Lapin yliopisto (LY) toimii seuraavilla koulutusaloilla: kasvatusalat, taiteet ja kulttuurialat, yhteiskunnalliset alat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet ja palvelualat. Vuonna 2015 yliopistossa opiskeli 4 376 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 3,3 % (n=14) kaikista Lapin yliopistosta edellisvuonna maisteriksi tai tohtoriksi valmistuneista työllisistä toimi yrittäjänä (kaikissa Suomen yliopistoissa vastaava osuus oli 3,2 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjänä toimi kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden aloilta valmistuneita (5,6 % kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden valmistuneista, n=7).

Taulukko 5. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä maisterin ja tohtorin tutkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Kasvatusalat	0,0	0,0	1,4
Taiteet ja kulttuurialat	5,4	4,0	13,2
Yhteiskunnalliset alat	3,0	2,7	0,7
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	5,6	7,8	6,1
Palvelualat	0,0	0,0	0,0
<i>Koko yliopisto</i>	3,3	4,0	4,6

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa

(kandi-, maisteri- ja jatko-opinnot)

Kasvatustieteiden tiedekunta oli mukana kansallisessa opettajankoulutuksen yrittäjyyskas-

vatuksen kehittämiseen kohdentuneessa YVI-hankkeessa (ESR, 2010–2013). Hankkeessa kehitettiin ja tutkittiin yrittäjämäisen toimintatavan sisällyttämistä opettajankoulutuksen käytäntöihin.

Yhteiskuntatieteiden tiedekunnan ja avoimen yliopiston yhteistyössä tarjotut yrittäjyysopinnot (60 op) on tarkoitettu Lapin yliopiston kaikkien tiedekuntien opiskelijoille ja avoimen yliopiston opiskelijoille sekä muille yrittämisestä ja yrittäjämäisestä toiminnasta kiinnostuneille, myös yrittäjille osaamisensa päivittämiseen. Yrittäjyysopintojen perustehtävänä on yrittäjyyden edistäminen. Opinto-ohjelmassa yhdistyvät yrittäjyysosaaminen sekä yrittäjämäinen ajattelu-, toiminta- ja suhtautumistapa työelämäläheiseen oppimiseen. Yrittäjyyttä tarkastellaan henkilökohtaisesta, yhteiskunnallisesta ja taloudellisesta näkökulmasta. Opinto-ohjelma toteutetaan yrittäjämäistä pedagogiikkaa käyttäen, yhdistäen ja soveltaen joustavia oppimismenetelmiä (blended learning) sekä hyödyntäen opiskelijoiden aiemmin hankkimia tietoja ja taitoja. Yrittäjyysopinnoista voi tehdä joko suppean tai laajan sivuaineen.

Lapin yliopiston on liittynyt syksyllä 2015 valtakunnalliseen Co-Op Network -verkostoon, jonka kautta opiskelijat voivat suorittaa osuustoiminnan opintoja (60 op).

2 tutkimuksessa

Lapin yliopiston eri tiedekunnissa on jo vuosia tehty tutkimusta, joissa yrittäjyyttä ja erityisesti yrittäjämäistä asennetta ja toimintaa on sovellettu ja tarkasteltu useilla, innovatiivisillakin tavoilla. Tutkimuksissa on ollut myös yrittäjyyttä kriittisesti tarkastelevia näkökulmia. Yrittäjyyttä on lähestytty muun muassa sukupuolinäkökulmasta. Yrittäjyyteen suoranaisesti liiketaloutena liittyvä tutkimus on kohdentunut muun muassa osuuskuntayrittäjyyteen, Slush-tapahtumaan, yliopiston omiin yrittäjyysopintoihin, peliteollisuuden, kuluttajien rooliin, ICT-yrittäjyyteen, e-yrittäjyyteen, yritysten yhteiskuntavastuuseen ja yrityshautomoihin. Yrittäjämäisen asenteen ja toiminnan tutkimus on kohdentunut lähinnä yleissivistävän perus- ja lukio-koulutuksen sekä luokanopettajakoulutuksen käytänteisiin. Yliopiston yrittäjyyteen ja yrittäjämäiseen

toimintaan liittyvää tutkimusta on esitelty kansainvälisissä ja kansallisissa konferensseissa.

Lapin yliopiston opiskelijat tekevät myös yrittäjyyteen liittyviä pro gradu -opinnäytteitä. Lisäksi Lapin yliopistosta on valmistunut yrittäjyyskasvatuksen väitöskirjoja vuodesta 2012 alkaen.

Lapin yliopisto on mukana kehittämässä valtakunnallisia yrittäjyyslinjauksia yliopistoihin sekä lisäämässä yrittäjyyskasvatuksen tutkimustoiminnan ja käytännön välistä vuoropuhelua **Yrittäjyyskasvatuksen tutkimusseuran** kautta.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Lapin yliopistossa kehitetään yrittäjyyttä ja yrittäjämäisyyttä aktiivisesti hankerahoituksella. Useissa hankkeissa tuotetaan sisältöjä esimerkiksi yrittäjyysopintoihin. Lapin yliopisto on aktiivinen Lapin elinvoimaisuuden vahvistaja. EU:n useimmat rahoitusinstrumentit keskittyvät pk-yritysten kasvun tukemiseen ja uusien yritysten aikaansaamiseen. Hanketoiminnassa pyritään integroimaan tutkimus ja opetus Lapille tärkeiden elinkeinojen kehittämiseen sekä osallistutaan tätä työtä tukevien innovaatio- ja kehittämissympäristöjen toimintaan. Lapin yliopisto on tiiviisti mukana Lapin arktisen erikoistumisen ohjelman (Älykäs erikoistuminen) klustereissa. Yhteiskunnallista vuorovaikutusta ohjaava toinen merkittävä strategiapaperi on Lapin korkeakoulukonsernin innovaatio-ohjelma 2020.

Valtakunnallinen TYYLI (ESR-hanke, 2015–2018, <https://tyylihanke.wordpress.com/about/>) paneutuu opiskelijoiden työelämäyhteyksien vahvistamiseen kokeilemalla erilaisia tapoja organisoida opintoihin liittyvää harjoittelua. Lapin yliopisto kehittää hankkeessa **osuuskuntatyypistä työ- ja oppimisympäristöä**. Osuuskunta toimii alustana yrityksistä tuleville toimeksiannoille, harjoittelulle ja muille opintoihin liittyville oppimistehtäville. Osuuskunta on samalla sekä työpaikka että oppimisympäristö, johon mm. yrittäjyysopinnot voivat linkittyä. Osuuskuntaa yritys- muotona selvitettiin yhdessä **Oulun yliopiston Oulun Eteläisen instituutin KOVI (Korkeakoulutettujen osuuskuntayrittäjyyden virittäminen) -hankkeessa**.

Yhteistyö Oulun yliopiston kanssa jatkuu mikroyrittäjyyden kasvualustan tutkimus- ja kehittämistyössä.

Pohjoismaiden ministerineuvoston (2012–2015) rahoittamassa hankkeessa *Staying local and competitive – understanding corporate sustainability in Northern SMEs* tutkittiin yritysten yhteiskuntavastuuta pohjoisessa toimivien yritysten paikallisuuden ja kilpailukyvyn välisen yhteyden näkökulmasta. Yritykset sijaitsivat Pohjois-Islandissa, -Norjassa ja -Suomessa.

ÄLYKE-hanke (ESR, 2014–2015) linkittää yrittäjyysopintoja Lapin arktisen erikoistumisen ohjelmaan. Älykäs erikoistuminen ohjaa EU:n tasolla maakuntien aluekehittämistä ja elinvoimaisuutta. Opiskelijoiden integrointi Lapissa tehtävään elinkeinolliseen ja palvelujärjestelmään liittyvään kehittämistoimintaan antaa heille tietoa Lapin ajankohtaisista kehittämisteemoista sekä potentiaalisista työllistymismahdollisuuksista mm. ProAgria luonnonvaralan toimeksiantojen kautta.

Lapin yliopisto on mukana osatoteuttajana Lapin ammattikorkeakoulun **Start-up Lapland -hankkeessa**. Hankkeessa luodaan uutta kasvuyritysten synnyttämisen toimintamallin lappilaista sovellusta ja tuloksia integroidaan Lapin yliopiston yrittäjyysopintojen sisältöihin. Start-up-toimintakulttuurissa pyritään saattamaan ideat nopeasti käytäntöön. Hanketta pohjusti Unelmatehdas-hanke, jossa kehitettiin monialaista kehittämissympäristöä, jossa tunnustetaan, kehitetään ja kokeillaan yritys- ja tuoteideoita yhteistyössä yritysten kanssa.

Kauppakamarin ja Lapin yrittäjien kanssa toimitaan kumppaneina **Foreign Lounge -hankkeessa** (ESR), jossa ulkomaalaistaustaisille kehitetään työllistymisen mallia ja autetaan heitä työllistymään.

Vuonna 2009 käynnistetty **SINCO-laboratorio** on vakiintunut kiinteäksi osaksi Lapin yliopiston palvelumuotoilun tutkimus- ja kehitystoimintaa tiiviissä yhteistyössä paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten yritysten sekä julkisten palvelujen toimijoiden kanssa. SINCO-ympäristössä muokataan osana opetusta ja tutkimusta uusia palvelukonsepteja ja palveluliiketoiminnan malleja sekä yksityiselle että julkiselle sektorille. Yrityspartnereita ovat mm. Lapin Safarit, Norrhydro, Lappset, Kone, Volkswagen, DanskeBank, Electrobit ja Ericsson.

Lapin yliopiston tutkijakoulussa on käynnissä **HAILA-hanke** (Korkean tason osaamispääoman kasvattaminen Lappiin, ESR, 2015–2017), jonka yhtenä toimenpiteenä tuetaan väitöstutkijoiden alueellista työnantaja- ja yritysyritystä. Yliopiston jatkokoulutuksessa ei ole vielä vakiintuneita toimintamalleja yrittäjämäiseen toimintaan tai yritysyritysohjelmaan tukemisessa. Hankkeen aikana kerätään tietoa toimivista käytännöistä tulevien toimintamallien pohjaksi.

Arktisen muotoilun osaamiskeskus -hankkeessa kehitetään uusia innovatiivisia toimintatapoja kansainvälisten yritysten kanssa tehtävään yhteistyöhön, sekä vahvistetaan kansainvälistä verkostoitumista. Hankkeen tavoitteena on vahvistaa arktisilla aloilla ja alueella toimivien yritysten kilpailukykyä, edistää uusien yritysten syntymistä ja edistää elinkeinoelämän tarpeista kumpuavaa arktisen muotoilun tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Hankkeessa toteutettavan tutkimus- ja kehittämissympäristön avulla tavoitteena on tukea yrityksiä tuotteistamisessa ja luoda uudenlainen toimintaympäristö, joka tukee start up -yritysten syntymistä. Lisäksi tavoitteena on vastata alueen yritysten ja muiden toimijoiden tarpeeseen hyödyntää yliopiston tutkimus- ja kehittämissaamista sekä tarpeeseen löytää uusia tapoja vastata yritysten ajankohtaisiin kehitystarpeisiin ja yliopiston tutkimuksiin intresseihin.

Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan YriTy-hankkeessa (Yrittäjyys ja työelämätaidot tutkimusperustaisesti yleissivistävän koulutuksen menetelmiksi, ESR, 2014–2015) tuotettiin tietoa ja menetelmiä peruskouluihin ja lukioihin opetuksen ja paikallisten opetussuunnitelmien kehittämiseksi yrittäjyyden ja työelämän näkökulmasta. Hankkeessa yliopiston yrittäjyyskasvatuksen asiantuntija ohjasi peruskoulujen ja lukioiden opettajia toteuttamaan kehittämiskokeiluja siten, että lähtökohtana olivat kunkin opettajan havaitsemat tarpeet tukea oppilaiden työelämä- ja yrittäjyystaitoja opiskeltaessa yleissivistäviä oppiaineita. Hankkeessa tuotettiin käsikirja, joka on verkossa vapaasti saatavissa suomeksi ja englanniksi.

Alumnitoiminnassa on luotu verkostoja valmistuneisiin ja alumnit ovat osallistuneet opintojaksojen opetukseen ja opiskelijoiden ohjaukseen mm. johtamisen opinnoissa ja yrittäjyysopinnoissa.

Taiteiden tiedekunnasta valmistuu taiteiden maistereita, joista yhä useampi työllistyy itsenäiseksi yrittäjäksi tai pieneen yritykseen. Taiteiden tiedekunnasta erityisesti teollisen muotoilun, mutta myös esim. tekstiili- ja vaatesuunnittelun alueella luodaan innovatiivisia, uusia tuotekonsepteja, joilla on potentiaalia kehittyä paikallisia työllistäviksi teollisuus- ja vientiyrityksiksi.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Vuosittain yrittäjyysopinnot suorittaneille toteutetaan kysely, jossa kartoitetaan opiskelijoilla opintojen aikana tapahtuvaa muutosta suhtautumisessa yrittäjyyteen ja opiskelijoiden kiinnostusta perustaa yritys. Lisäksi kootaan palautetta opetussuunnitelman toteutumisesta ja kehittämistarpeista.

Yrittäjyys-hankkeisiin ja -opintoihin sekä yrittäjämäisiin kehittämiskokeiluihin kohdennetun tutkimuksen avulla on arvioitunut kehittämistyötä kotimaisten ja kansainvälisten konferenssiesitelmien ja vertaisarvioitujen julkaisujen muodossa.

Lappeenrannan teknillinen yliopisto

Lappeenrannan teknillinen yliopisto (LUT) toimii seuraavilla koulutusaloilla: kauppa, hallinto ja oikeustieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne sekä tekniikan alat. Vuonna 2015 yliopistossa opiskeli 4 877 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 1,3 % (n=6) kaikista Lappeenrannan teknillisestä yliopistosta edellisvuonna maisteriksi tai tohtoriksi valmistuneista työllisistä toimi yrittäjänä (kaikissa Suomen yliopistoissa vastaava osuus oli 3,2 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjänä toimi tietojenkäsittelystä ja tietoliikenteestä valmistuneita (2,9 % tietojenkäsittelystä ja tietoliikenteestä valmistuneista, n=1) ja vähiten tekniikan aloilta valmistuneita (0,7 %, n=2). OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella LUT sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjämäisen yliopiston luokkaan. Yrittäjyys ja yrittäjämäisyys ovat LUT 2020 strategian keskeinen vaikuttavuuden väline: LUT:n tavoitteena on olla vuonna 2020 Suomen ensimmäinen OECD-kriteeristön täyttävä yrittäjämäinen yliopisto.

Taulukko 6. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä maisterin ja tohtorin tutkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	1,9	2,5	3,8
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	2,9	5,2	4,4
Tekniikan alat	0,7	4,6	1,7
<i>Koko yliopisto</i>	1,3	4,2	2,9

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa

(kandi-, maisteri- ja jatko-opinnot)

Vuodesta 2015 alkaen LUT on tarjonnut kaikille perustutkinto-opiskelijoille mahdollisuuden sisällyttää yrittäjyyden sivuaineen tutkintoonsa. **Yrittäjyyden diplomi-insinööriohjelma** on toiminut LUT:ssa yli 10 vuoden ajan. **Tohtorikoulun** kurssitarjontaan on kehitetty yrittäjyysvalmiuksia tukevia opintokokonaisuuksia. Lisäksi yliopistossa on lukuisia yksittäisiä yrittäjyysaiheisia kursseja.

LUT:n yrittäjämäisen yliopiston strategian jalkauttamisen tueksi on laadittu **Koulutuksen ja Yrittäjyyden toimenpideohjelmat**. Koulutuksen toimenpideohjelma linjaa mm. sen, että **yrittäjämäisen oppimisen tavoitteet** on viety vuoden 2015 aikana **ohjelmien osaamistavoitteisiin, tutkintorakenteisiin, sekä opetus- että arviointimenetelmiin**. Kurssisisältöjä on kehitetty merkittävästi ja mm. johdantokurssien sisältöihin on nostettu erityiseksi kehittämiskohteeksi yrittäjämäinen oppiminen, jotta jo opintojen alkuvaiheessa opiskelijoiden yrittäjämäisyys, aloitekykyisyys ja vastuullisuus omasta oppimisestaan pääsevät kehittymään. Jotta yrittäjämäinen pedagogiikka ja yrittäjämäinen oppiminen konkretisoituvat toiminnaksi, on yrittäjyyden edistämiseen liittyvät sisällöt ja menetelmät nostettu osaksi LUT:n opetus-, tutkimus- ja muun **henkilökunnan täydennyskoulutustarjontaa**. Lisäksi **yrittäjämäinen pedagogiikka** on kytketty mm. osaksi yliopistopedagogiikan opintoja.

Yliopisto kehittää aktiivisesti erilaisia **yrittäjämäistä oppimista tukevia oppimisympäristöjä**. Tästä esimerkkinä mm. ”MacGyver center”, joka tarjoaa opiskelijoiden sekä henkilöstön käyttöön protopajan,

testiympäristön yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden harjoitteluun/kokeiluun. Tätä toimintaa on tarkoitettu kehittää ja laajentaa tulevina vuosina. (http://www.lut.fi/web/en/news/-/asset_publisher/LGh4SAywhc-Pu/content/lut-prototype-workshop-gets-its-own-macgyver). Parhaillaan LUT:ssa on menossa laaja peruskorjaus, jonka suunnittelussa on huomioitu uudenlaiset **yrittäjämäistä oppimista tukevat ja kokeilukulttuuriin kannustavat opetus- ja oppimisympäristöt**. Eri School’eissa on opetusta järjestetty laajasti erilaisten elämyksellisten ja intensiivisten, leirityyppisten oppimiskokonaisuuksien ympärille. Näistä esimerkkeinä tietotekniikan opiskelijoiden **code camp** ja opiskelijayhteisö LUTES:n **Summer Launchpad – Startup Program** (<http://www.lutes.fi/launchpad>), joissa molemmissa sekä yritykset että niiden aidot kehittämistarpeet ovat tärkeässä roolissa. LUTES on LUT:n ja Saimaan ammattikorkeakoulun opiskelijoiden yhteinen yrittäjyysyhteisö ja em. Summer Launchpad on myös opinnollistettu (10 opintopistettä). Hyvänä kurssiesimerkkinä on lisäksi **International Entrepreneurship Challenge -ohjelma** (<http://www.lut.fi/web/en/international-entrepreneurship-challenge>).

Yrittäjien asiantuntemusta hyödynnetään monipuolisesti opetuksessa sekä erilaisissa tutkimushankkeissa ja yritysyritystyö on laajaa. LUT kehittää yritysten ja alueen muiden toimijoiden kanssa parhaillaan erilaisia malleja, joiden avulla voidaan lisätä opiskelijoiden **yrittäjämäisiä oppimiskokemuksia**.

2 tutkimuksessa

LUT:ssa toimii muutama laaja-alainen yrittäjyyden tutkimusryhmä, joissa edustettuina ovat mm. seuraavat teemat: omistajuus, governance, yrittäjämäiset toimintamallit, pk-yritysten kansainvälistyminen, yrittäjyyskasvatus, osuuskuntayrittäjyys, uusien yrittäjyyden muotojen tutkimus (esim. sosiaalinen yrittäjyys). LUT:n tutkimuksella on ollut nähtävissä vaikutusta alueelliseen ja kansalliseen ja kansainväliseen yrittäjyyspolitiikkaan.

LUT on kehittänyt Yrittäjyyskasvatuksen mittariston, perus- ja toisen asteen opettajien arviointivälineen, jonka pohjalta on tehty laajasti tutkimus- ja vaikuttamistyötä suomalaisen yrittäjyyskasvatuksen

kehittämiseksi. Syksyllä 2015 julkaistiin valtakunnallisesti käyttöön tutkimuspohjainen arviointiväline ammattikorkeakoulujen opettajille, **Opettajan yrittäjyysmittaristo**, jonka avulla AMK-opettaja voi kehittää ja arvioida yrittäjyyden edistämistoimiaan. Lisäksi LUT on laatinut **opettajaksi opiskeleville ja opettajankouluttajille yrittäjyyskasvatuksen arviointivälineet**. (Ks. www.lut.fi/mittaristo ja www.lut.fi/yrittajyysmittaristo).

LUT on jäsenenä useissa yrittäjyyden tutkimus- ja kehittämisverkostoissa ja on Suomen edustajana mm. GUESS ja STEP -yrittäjyyden tutkimusverkostoissa (ks. <http://www.guesssurvey.org> ja <http://www.babson.edu/Academics/centers/blank-center/global-research/step>).

Tutkimuksen hyvinä käytäntöinä LUT:ssa on erityisesti yrittäjyyskasvatuksen nykytilan ja kehittämistarpeiden sekä johtamisen empiirinen tutkimus, **international entrepreneurship -tutkimus** sekä **omistajuuden tutkimus**.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

LUT:lla ja Helsingin yliopistolla on **partnership-sopimus, joka kattaa erityisesti yrittäjyyteen liittyvän tutkimus- ja kehittämistoiminnan**. LUT ja Saimaan ammattikorkeakoulu ovat tiivistäneet yhteistyötään ja tavoitteena on perustaa vuonna 2018 aloittava LUT-konserni, jonka osana toimii Saimaan ammattikorkeakoulu. Tiivistävä yhteistyö tarjoaa laajasti mahdollisuuksia **alueellisen yrittäjyystoiminnan kehittämiseksi**, joka näyttäytyy yhteiskunnallisena vuorovaikutuksena.

LUTES:n (= LUT:n ja Saimaan ammattikorkeakoulun yhteinen opiskelijoiden yrittäjyysyhteisö) kehittämistä tuetaan. LUTES:n toimintaa on myös linkitetty kurssisisältöihin.

LUT:n täydennyskoulutus liittyy yliopiston yrittäjämäiseen toimintaan sekä rakenteellisesti että keskeisten prosessien kautta. LUT:n täydennyskoulutus on osa yliopiston omaa sisäistä toimintaa; se rakentuu yliopiston strategisille vahvuusalueille ja täydennyskoulutuksen tärkeimpinä resursseina ovat yliopiston omat asiantuntijat. Täydennyskoulutuksesta huolehtii **Yrittäjyys ja Innovaatiot** -niminen

tukipalveluorganisaatio, jonka muita toimintoja ovat mm. yliopiston innovaatiotoiminta (patentit ja tutkimuksen kaupallistaminen), yrittäjämäisen yliopiston rakentaminen ja useat yliopisto-elinkeinoelämä-rajapintaan liittyvät toiminnat (mm. Firmatiimitoiminta, www.lut.fi/firmatiimi). LUT on tehnyt myös muutamia koulutusviennin avauksia.

LUT:n laaja-alainen **täydennyskoulutustarjonta** on suunnattu **pk-yrityksille ja yrittäjille**. LUT on yksi Suomen suurimmista **yrittäjyyskasvatuksen täydennyskouluttajista** ja koulutuksen painopiste on ollut erityisesti perus- ja toisen asteen opettajien täydennyskoulutuksissa.

Suomeen on laadittu 8 alueellista, maakunnallista tai ylimatekunnallista **yrittäjyyskasvatuksen strategiaa**, joissa asetetaan tavoitteet ja seurantamittarit eri koulutusasteiden yrittäjyyden edistämistyölle. LUT on mukana kaikissa 8 strategiassa mm. **tiedontuottajana**. LUT omistaa laajan, kaiken aikaa karttuvan **yrittäjyyskasvatuksen empiirisen aineiston**, jota lukuisat yhteistyökorkeakoulut ja -yliopistot ovat hyödyntäneet opinnäytteissään perustutkinnoista aina väitöskirjoihin asti. LUT:n kehittämät **yrittäjyyskasvatuksen ja yrittäjyyden arviointivälineet** ovat valtakunnallisesti käytössä eri oppilaitostasoilla (perusaste, toinen aste, ammattikorkeakoulut, opettajankoulutus). Arviointivälineiden avulla **kehitetään perus-, toisen ja kolmannen asteen opettajien ja opettajaksi opiskelevien yrittäjyyskasvatusymmärrystä, -taitoja ja -valmiuksia**.

Vuonna 2015 LUT jätti suomalaisista yliopistoista ja korkeakouluista eniten **patenttihakemuksia**. Tämän lisäksi suuri osa keksinnöistä menee tutkimussopimuksilla suoraan yhteistyöyritysten patentoitaviksi. LUT:n omaa patenttisalkkua hyödynnetään uusien yritysten synnyttämisessä tiiviissä yhteistyössä LUT:n osittain omistaman **Green Campus Innovations Ltd:n** (<http://greencampusinnovations.fi>) sekä **Nordic Innovation Accelerator Oy:n** (www.nordicinnovationaccelerator.com) kanssa. Tämä toimintamalli on edelläkävijä Suomessa yhdistämällä Etelä-Karjalan ja Päijät-Hämeen korkeakoulujärjestelmiä ja clean-tech-liiketoimintojen kehittämistä. Jatkossa tavoitteena on kehittää toimintamallia avoimeksi markkinapaikaksi, jossa voidaan **törmäyttää kaupallista potentiaalia omaavia tutkimustuloksia, yrittäjäkandidaatteja,**

sijoittajia sekä suuryrityksiä markkinatarpeineen.

LUT:n Yrittäjyyden toimenpideohjelma asettaa tavoitteeksi henkilökunnan ja opiskelijoiden perustamien yritysten määrän kasvattamisen siten, että vuoteen 2020 mennessä LUT on tuottanut 100 start-upia tai spin-offia.

LUT:illa on jäsenyyksiä useissa OECD:n ja EU-komission yrittäjyyden, yrittäjyyskasvatuksen arvioinnin, yrittäjämäisen yliopiston sekä yrittäjyyskompetenssien asiantuntijaryhmissä. LUT keskustelee ja linjaa säännöllisesti yrittäjyyden edistämistoimia yhteistyössä laajan verkoston kanssa, mm. Arene, EK, OKM, Suomen yrittäjät, UNIFI, Yrittäjyyskasvatuksen Tutkimusseura.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

LUT:n yrittäjyyden edistämistoiminta ja yrittäjämäisen yliopiston kehittäminen ovat seurattua ja arvioitua toimintaa. Yliopistolla on mittava määrä erilaisia tiedonkeruutapoja, joilla selvitetään henkilökunnan ja opiskelijoiden yrittäjyyttä, yrittäjyyteen liittyvää koulutustarjontaa jne. osana yrittäjämäisen yliopiston strategiaa. LUT:n strategia sisältää tarkan toimenpideohjelman yrittäjämäisen yliopiston kehittämiselle ja toimenpideohjelma kuvaa, kuinka minkäkin yrittäjyyteen/yrittäjämäisyyteen liittyvän asian (henkilökunta, opiskelijat, opinnot, tutkimus, tutkimus) seuranta ja arviointi tehdään.

LUT on ottanut käyttöönsä OECD:n ja EU-komission tuottaman **HEInnovate**-nimisen (www.heinnovate.eu) itsearviointijärjestelmän, joka kuvaa yrittäjämäisen yliopiston ominaisuudet, ja jonka avulla arvioidaan onnistuminen yrittäjämäisenä yliopistona. LUT tekee HEInnovate-arviointeja kahden vuoden välein ja ensimmäinen arviointikierros, johon osallistettiin koko LUT-yhteisö (opiskelijat, opetus- ja tutkimushenkilökunta, muu henkilökunta), suoritettiin vuonna 2015. Toimintaa ja yrittäjämäisyyden edellytyksiä kehitetään arviointitietojen pohjalta.

HEInnovate-työkalun keräämän arviointitiedon lisäksi LUT:n Yrittäjyyden toimenpideohjelma asettaa konkreettiset ja seurattavat alatavoitteet usealle yrittäjämäisen yliopiston kehittämisen kannalta tärkeälle teemalle. Vuoden 2015 aikana LUT:ssa on kehitetty

seurantamittarit sekä otettu moninaiset tiedonkeruutavat käyttöön mm. seuraaviin asioihin liittyen:

- opiskelijoiden yrittäjämäisten valmiuksien kehittyminen tutkinnon aikana
- yrityksille tehtyjen opinnäytteiden määrä
- start-upien, spin-offien ja patenttien määrällinen seuranta
- henkilöstön, opiskelijoiden ja valmistuneiden yrittäjyysaktiivisuuden seuranta, ml. henkilöstön osallistuminen yritysten toimintaan (hallituspaikat).

Aarresaari-verkoston selvityksien mukaan vuonna 2007 LUT:sta valmistuneista 7 % toimii 5 vuoden päästä valmistumisestaan yrittäjinä ja keskimäärin he olivat toimineet tuolloin 3,2 vuotta yrittäjinä. Vastaavasti 2009 valmistuneista 10 % toimi yrittäjinä 5 vuoden päästä ja he olivat toimineet keskimäärin 3,5 vuotta yrittäjinä.

Oulun yliopisto

Oulun yliopisto (OY) toimii seuraavilla koulutusaloilla: kasvatusalat, humanistiset alat, yhteiskunnalliset alat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, luonnontieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne, tekniikan alat, lääketieteet sekä terveys- ja hyvinvointialat. Vuonna 2015 yliopistossa opiskeli 14 672 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 3,2 % (n=36) kaikista Oulun yliopistosta edellisvuonna maisteriksi tai tohtoriksi valmistuneista työllisistä toimi yrittäjinä (kaikissa Suomen yliopistoissa vastaava osuus oli 3,2 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjinä toimi luonnontieteiden alalta valmistuneita (9,5 % luonnontieteistä valmistuneista, n=12). OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Oulun yliopisto sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjyyttä tukevan yliopiston luokkaan. Oulun yliopistossa yrittäjyys on nostettu uuteen 2016–2020 strategiaan omana kohtanaan otsikolla Tutkimukseen perustuvien innovaatioiden tukeminen ja yrittäjähenkisyyden vahvistaminen.

Taulukko 7. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä maisterin ja tohtorin tutkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Kasvatusalat	1,7	2,5	1,3
Humanistiset alat	5,3	9,0	6,3
Yhteiskunnalliset alat	7,1	0,0	4,5
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	1,8	4,0	4,2
Luonnontieteet	9,5	4,2	4,7
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	3,8	12,5	4,4
Tekniikan alat	2,2	2,5	2,1
Lääketieteet	1,2	3,7	9,8
Terveys- ja hyvinvointialat	0,0	0,0	0,0
<i>Koko yliopisto</i>	3,2	3,4	4,0

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa

(kandi-, maisteri- ja jatko-opinnot)

Yrittäjyyden ja työelämätaitojen teemaa integroidaan osaksi parhaillaan uudistettavia opetussuunnitelmia ja tutkinto-ohjelmien opintojaksoja. **Oulun yliopistossa on suunniteltu Yrittäjyyden urapolku, joka tarjoaa kaikille opiskelijoille mahdollisuuden vahvistaa yrittäjyysosaamista opintojen aikana.** Yrittäjyyden urapolun ajatuksena on, että jatkossa yrittäjyyden perusopintojakso tarjotaan kaikille opiskelijoille ja yrittäjyydestä ja työelämäprojekteista kiinnostuneet opiskelijat voivat jatkaa Yrittäjyyden urapolulla Demola-opintojaksolla, yrittäjyyden sivuaineopinnoissa ja yritysideokehittämässä. Urapolun palasista osa on jo toiminnassa, ja osaa valmistellaan parhaillaan.

Yrittäjyyden 25 opintopisteen laajuista sivuainekokonaisuutta on pilotoitu kaksi kertaa 2014–2015. Vuoden 2016 aikana tavoitteena on kehittää sisältöjä saadun palautteen perusteella ja vakiinnuttaa operoitava ohjelma tarjottavaksi joka vuosi kaikkien tiedekuntien sekä avoimen yliopiston opiskelijoille. Sivuainekokonaisuus soveltuu sekä perus- että jatko-tutkinto-opiskelijoille. Sivuainekokonaisuudessa korostuu poikkitieteellisten tiimien ja tiimityön rakentaminen, kansainvälisten haasteiden ratkaiseminen ja tulevaisuuden muutosagenttien valmistaminen.

Yritysidean kehittämistä tuotteeksi tai palveluksi tuetaan *Avanto Accelerator* -ideokehittämöohjelmalla, jota pilotoidaan parhaillaan yhdessä Oulun ammattikorkeakoulun kanssa.

Demola-toiminta on hyvä esimerkki käytännön työkalusta yrittäjämäisen ja työelämälähtöisen osaamisen kehittämisessä. Demola on kansainvälinen innovaatio- ja oppimisympäristö, joka koostaa eri alojen opiskelijoista monitieteellisiä projektiryhmiä ratkomaan työelämälähtöisiä ongelmia. Demola-toimintaa on järjestetty vuodesta 2012 ja Oulun yliopistossa on havaittu, että Demola-toimintaan osallistuvista opiskelijoista suuri osa kiinnostuu myös muusta yrittäjyyden tarjonnasta, mm. OuluES-opiskelijayrittäjyisyhteisöstä ja muusta korkeakoulujen yrittäjyysklubin Business Kitchenin toiminnasta.

2 tutkimuksessa

Oulun yliopistossa tehdään yrittäjyyteen liittyvää tutkimusta Oulun yliopiston Kauppakorkeakoulussa, Tuotantotalouden tutkinto-ohjelmassa sekä Oulun Eteläisen Instituutissa. Kauppakorkeakoulussa tutkimus keskittyy Johtamisen ja kansainvälisen liiketoiminnan yksikköön, mm. kansainvälisen yrittäjyyden, kasvuyrittäjyyden, innovaatioperusteisten liiketoimintamallien ja innovaatioverkostojen teemoihin. Oulun Eteläisen instituutissa puolestaan tehdään mikroyrittäjyyden tutkimusta. Mikroyrittäjyyden tutkimusryhmän fokusalueet liittyvät alueellisen yrittäjyysilmaston kehittämiseen, kasvun tukemiseen, kansainvälistymisen edistämiseen, rahoitus- ja kannustejärjestelmiin sekä harvaan asutun alueen liiketoimintaympäristön erityispiirteisiin.

Innovaatiopalvelut työskentelevät läheisesti tutkijoiden kanssa tutkimuksen kaupallistamisen edistämiseksi. Oulun yliopistossa on jatkuvasti käynnissä useita valmisteltavia ja käynnissä olevia Tekesin Tutkimuksesta liiketoimintaan -hankkeita. **Uutena toimintamuotona Innovaatiopalvelut tarjoavat tutkijoille yliopiston rahoittamaa *Proof of Concept* (POC) -rahoitus, joka mahdollistaa tutkijoille 1–2 kk työajan käyttämisen nopeiden demojen tekemiseksi kaupallistamisvaiheen alkuun.**

Tutkimuksen kaupallistamista, innovaatio- ja yrittäjyystoiminnan menetelmiä ja toimintaympäristöä

kehitetään parhaillaan Tekesin rahoittamassa KINO-hankkeessa. Hankkeessa tavoitellaan mm. yrittäjätii-
mien tiimiytymistä tukevan mekanismin kehittämistä, yrittäjämäisen toimintaympäristön ja kulttuurin
vahvistamista kampuksella sekä tutkimuslähtöisten
yritysideoiden verkottamista kansainvälisiin markki-
naa johtaviin kärkiyrityksiin.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus,
innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Oulun yliopiston yrittäjyyden toiminnot ovat vah-
vassa kehitysvaiheessa ja teeman painoarvoa vahvis-
tetaan tuomalla se läpileikkaavaksi osaksi kaikkea
toimintaa: niin koulutusta, tutkimusta kuin yhteis-
työsuhteitakin. Yrittäjyys- ja innovaatiotoiminta
sijoittuu uuteen, syksyllä 2015 käynnistyneeseen
yhteistyösuhteiden vararehtorin organisaatioon. Kol-
mannen vararehtorin tehtävän ja organisaation pe-
rustaminen on yliopiston arvion mukaan vahvistanut
yhteistyösuhteiden sekä yrittäjyys- ja innovaatiotoi-
minnan asemaa kolmantena pilarina koulutuksen ja
tutkimuksen rinnalla.

Oulun yliopistossa yhteistyösuhteiden neuvotte-
lukunnan kanssa tehty yhteistyö johti **Yrittäjyyden
teemavuoden järjestämiseen vuonna 2015** (*www.
oulu.fi/yrittajyys*). Teemavuoden aikana Oulun yli-
opistossa toteutettiin mm. yrittäjämäinen yliopisto-
-kysely OECD:n ja Euroopan komission kehittämäl-
lä HEInnovate-työkalulla, tunnistettiin yrittäjyys-
kasvatuksen toteuttamisen keskeisiä kanavia, luotiin
yrittäjyyden urapolku sekä nostettiin yrittäjyyttä
esille tapahtumien ja viestinnän keinoin. Teemavuosi
huipentui **Tellus Innovation Arena -tilan avaamiseen
Linnanmaan kampukselle** tammikuussa 2016. Tellus
Arena on yliopistolaisten ja yhteistyökumppaneiden
yhteinen olohuone poikkitieteelliselle yhteistyölle,
tiimiytymiselle ja yritysyritykselle (*http://www.oulu.
fi/tellusarena*). Tellus Arenalla kohtaavat opiskelijat,
tutkijat, yrittäjät ja yliopiston henkilöstö. Tavoitteena
on kokeilukulttuurin hengessä tehdä ruohonjuurita-
son innovaatiotyötä luoden mahdollisuuksia kohtaa-
misiin, tiimiytymiseen ja vaikuttamiseen.

**Oulun yliopisto, Oulun ammattikorkeakoulu ja
BusinessOulu tukevat korkeakouluopiskelijoiden
yrittäjyysyhteisön OuluES:n toimintaa.** OuluES

on keskeinen toimija Business Kitchen toiminta-
alustalla ja järjestää vuosittain useita tapahtumia
yrittäjyyteen liittyen yhdessä sidosryhmien kanssa.
Yksi esimerkki Oulun alueen yrittäjyystoimijoiden
yhteistyöstä on kansainvälinen Polar Bear Pitching
-avantopitchaustapahtuma, joka järjestettiin kolman-
nen kerran helmikuussa 2016. Tapahtuma on saanut
alkunsa ja sitä on kehitetty Oulun yliopiston yrittä-
jyystiimin toimesta Business Kitchenissä 2013–2016.

Oulun yliopistossa on käynnissä useita alueelli-
sessa ja kansallisessa yhteistyössä toteutettavia yrittä-
jyyskasvatuksen ja yrittäjyyden kehittämishankkeita.
Helmikuussa 2016 julkaistiin Pohjois-Pohjanmaan
maakunnallinen, kaikki koulutusasteet kattava yrit-
täjyyskasvatusstrategia, jota on valmisteltu Oulun
yliopiston koordinoimassa ESR-hankkeessa. Oulun
ammattikorkeakoulun kanssa Oulun yliopisto to-
teuttaa EAKR- ja ESR-hankkeita Business Kitchen
-toiminta-alustalla. Näissä hankkeissa tavoitellaan
mm. korkeakoulujen yhteisen Avanto Accelerator
-yritysideakiihdyttämömallin rakentamista sekä yrit-
täjyysakatemiamuotoisen opiskelumenetelmän kehit-
tämistä korkeakouluympäristössä.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Innovaatio- ja yrittäjyystoiminnan mittareita kehi-
tetään parhaillaan osana toimintojen ja toiminta-
alustojen kehittämistä. Tällä hetkellä keksintöilmoi-
tukset ja Tutkimuksesta liiketoimintaan -hankkeet
ja -toimet ovat seurannassa Innovaatiopalveluissa.
Yrittäjyyden opintojen osalta seuranta voidaan
tehdä opintopisteiden ja yrittäjyyden urapolulla
jatkaneiden opiskelijoiden määrän perusteella. Yri-
tyskiihdyttämö on pilotointivaiheessa ja muodostaa
jatkossa väylän syntyvien yritysten määrän ja laadun
seurantaan.

**Tutkijoiden kaupallistamiseen liittyviä valmiuk-
sia kartoitettiin vuonna 2015 Business Arenan
toteuttaman kyselyn avulla. Yrittäjämäisen yli-
opiston kehitysvaihetta selvitetiin Entrepreneurial
University standardin mukaisella HEInnovate-
kyselytyökalulla vuonna 2015.** Kyselyitä voidaan
uusia lähivuosien aikana, jolloin pitkäaikaisseuranta
ja kehityksen havainnointi mahdollistuu.

Svenska Handelshögskolan

Svenska Handelshögskolan (Hanken) toimii seuraavilla koulutusaloilla: yhteiskunnalliset alat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet sekä tietojenkäsittely ja tietoliikenne. Vuonna 2015 yliopistossa opiskeli 2 474 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kulu-
tua tutkinnon suorittamisesta 3,8 % (n=8) kaikista Hankenilta edellisvuonna maisteriksi tai tohtoriksi valmistuneista työllisistä toimi yrittäjinä (kaikissa Suomen yliopistoissa vastaava osuus oli 3,2 %). Kyseisenä vuonna määrällisesti eniten yrittäjiksi sijoittui kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden alojen tutkin-
non suorittaneita (3,5 %, kyseisiltä aloilta valmistu-
neita, n=7). OKM:n vuonna 2015 julkaiseman sel-
vityksen perusteella Hanken sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjämäisen yliopiston luokkaan.

Taulukko 8. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä maisterin ja tohtorin tutkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Koko yliopisto	3,8	5,2	6,5

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa

(kandi-, maisteri- ja jatko-opinnot)

Hankenilla kaikella koulutuksella pyritään vahvistamaan opiskelijoiden positiivista asennetta yrittäjyyttä kohtaan sekä antamaan opiskelijoille yritystoiminnan aloittamiseen tarvittavia valmiuksia. Koulutuksessa on mukana elinkeinoelämän edustajia, jolloin opiskelijat pääsevät jo opintojen aikana vuorovaikutukseen oikeiden yrittäjien kanssa. Opintosuunnitelmilla pyritään edistämään yrittäjyyttä ja positiivista asennetta yrittäjyyttä kohtaan (entrepreneurial mindset).

Kursseilla tehdään projektitöitä, joissa hyödynnetään oikeita case-tehtäviä yrityselämästä. Tarjolla on myös kurseja, jotka antavat konkreettisia valmiuksia yrityksen perustamiseen. Opetuksessa on mukana menestyneitä yrittäjiä. Opiskelijat, jotka ovat kiinnostuneita yrittäjyydestä, voivat osallistua *Academic Business Consulting ABC* -kurssille, jolla opiskeli-

jat perustavat oikeita yrityksiä ja tekevät yhteistyötä vakiintuneiden yritysten kanssa. Opiskelijat, jotka haluavat keskittyä yrittäjyyteen vaihto-opiskelujakson aikana, voivat hakeutua vaihtojaksolle yrittäjyysope-
tusta painottavaan yliopistoon.

Yrittäjyyttä voi Hankenilla opiskella pääaineena Yrittäjyyden ja johtamisen (Entreprenörskap och företagsledning) pääaineopinnoissa, joissa keskitytään erityisesti pieniin ja keskisuuriin yrityksiin liittyviin kysymyksiin.

Vaasan kampuksella toimii **innovaatioalusta Hanken New Ventures**, jonka tarkoituksena on rohkaista ja tukea opiskelijayrittäjyyttä ja innovaatiotoimintaa. Hanken New Ventures avustaa opiskelijoita, innovaatoreita ja yrittäjiä uusien yritysideoiden löytämisessä, kehittämisessä sekä liiketoiminnan kasvattamisessa ja kannattavuudessa. (<http://www.hanken.fi/sv/om-hanken/organisation/institutioner-och-amnen/institutionen-foretagsledning-och-organisation/epce-3>).

2 tutkimuksessa

Erling Persson Centre for Entrepreneurship tekee tutkimusta yrittäjyyden edellytyksistä sekä omistus-
suhteista ja johtajuudesta pienissä ja keskisuurissa yrityksissä. Keskus koordinoi opiskelijoiden ja Hankenilta valmistuneiden yrittäjyystoimintaa (Hanken Entrepreneurship Society ja Hanken New Ventures). Keskus koordinoi myös yhteistyötä Helsingin in-
novaatiopalveluiden (Helsinki Innovation Services) kanssa. Hanken on vuoden 2015 aikana vahvistanut Erling Persson -keskuksen toimintaa mm. perustamalla **Business Labin** keskuksen.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Taloustieteissä tutkimuksen ja koulutuksen kaupallistaminen tarkoittaa pääasiassa täydennyskoulutus-
toimintaa, joka vie uutta osaamista elinkeinoelämän tarpeisiin. Taloustieteisiin ja yrittäjyyteen painottuvaa jatkokoulutusta tarjoavat **Hanken Fortbildning Vasa**, **Hanken & SSE Executive Education**, sekä **Hanken Executive MBA -ohjelma**.

Toinen esimerkki kaupallistamisesta on HUM-
LOG-instituutista, joka tekee humanitaarisen logis-

tiikan tutkimusta. HUMLOG- instituutissa olevaa osaamista on kaupallistettu järjestämällä UNICEF:lle tuotettua täydennyskoulutusta.

Myös IPR (Intellectual Property Right)

University Center vie tutkimusperusteista osaamista immateriaalioikeuksista elinkeinoelämän käyttöön täydennyskoulutuksella, jota tarjotaan eri yrityksille ja organisaatioille. Elinkeinoelämä, tutkimus ja opinnot kohtaavat myös Hanken Centre for Corporate Governancen järjestämässä jatkokoulutuksessa ja seminaareissa.

Hanken New Ventures -toiminnan fokuksena on liikeideoiden kaupallistaminen. Hanken New Ventures pyrkii yhteistyössä alueen elinkeinoelämän kanssa yhdistämään Hankenin eri yksiköiden ja alumniverkostojen osaamisen ja pyrkii näin tukemaan liike- ja innovaatioideoiden jatkokehittelyä.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Seuranta tehdään Suomen Ekonomien kautta. Hanken saa näin kattavasti tietoa, joka on myös vertailtavissa muiden Suomen kaupallisen alan koulutusta tarjoavien yksiköiden kanssa. Tiedonkeruussa saadaan tietoa siitä, ovatko Hankenin alumnit saaneet riittävät valmiudet yrittäjyyteen, minkä lisäksi mitataan myös yrittäjyysasenteita. Ekonomiliiton tutkimusten mukaan Hankenin alumnit perustavat yrityksiä opintojensa jälkeen aikaisempaa enemmän.

Taideyliopisto

Taideyliopisto tarjoaa taiteiden ja kulttuurialan koulutusta.

Vuonna 2015 Taideyliopistossa opiskeli 1 993 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 2 % (n=4) kaikista Taideyliopistosta edellisvuonna maisteriksi tai tohtoriksi valmistuneista työllisistä toimi yrittäjänä (kaikissa Suomen yliopistoissa vastaava osuus oli 3,2 %). Kolme vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen vastaava yrittäjänä toimivien osuus kaikista samana tilastovuonna oli 8,6 % (n=14) ja viiden vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisen jälkeen 8,1 % (n=29).

Taulukko 9. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä maisterin ja tohtorin tutkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Koko yliopisto	2,0	8,6	8,1

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa

(kandi-, maisteri- ja jatko-opinnot)

Taideyliopiston koulutuksen tavoitteena on antaa eri alojen taiteilijoiksi valmistuneille laajat ja monipuoliset valmiudet toimia ja työllistyä taidekentällä. Taideyliopistosta valmistuneet toimivat usein freelancereina.

Yrittäjyyttä ja yrittäjähenkisyyttä käsitellään osana Taideyliopiston työelämään valmentavaa kurssikokonaisuutta. Kurssikokonaisuus on Taideyliopiston valmistumassa oleville taiteilijoille suunnattu opintokokonaisuus, jossa tarkastellaan taiteellista toimintaa suhteessa yhteiskuntaan ja taidemaailmaan. Kurssien sisällöt ovat pääosin yhteisiä. Tarpeen mukaan sisältöjä on muokattu akatemiakohtaisiksi. Opintoja tarjotaan myös yliopiston ulkopuolelle avoimen yliopiston kautta. Kurssikokonaisuus on käynnistynyt syksyllä 2014 *Taiteilija, taidemaailma ja yhteiskunta* (2 op) -opintojaksolla. Kokonaisuus jatkui vuonna 2015 *Ammattina taiteilija* (4 op) sekä *Työelämälarppaus* (2 op) -opintojaksoilla. Larppausworkshopissa mallinnetaan työelämän käytäntöjä liveroolipelien avulla. Kokonaisuus toteutetaan myös lukuvuonna 2015–2016.

Taideyliopisto on aloittanut yrittäjyysopintoihin liittyvän yhteistyön Helsingin yliopiston kanssa syksyllä 2015. **Taideyliopiston opiskelijoita osallistuu Helsingin yliopiston pilotoimalle Ny Start Up -kurssille** (10 op). Kurssi toteutetaan yhteistyössä NY Start Up -ohjelman kanssa, joka on Nuori Yrittäjyys ry:n koordinoima oppimismalli yrittäjyyden sekä liiketoiminta- ja innovaatiotaitojen oppimiseen. Kurssin tavoitteena on antaa osallistujille perustiedot yritystoiminnasta käytännönläheisesti ja innostavasti. Se kannustaa omatoimisuuteen, yhteistyöhön ja avoimeen rajoja ylittävään monitieteiseen ja -taiteeseen verkostoitumiseen. Se kehittää myös omia

vahvuuksia, luottamusta omiin kykyihin sekä auttaa hahmottamaan omaa sisäistä yrittäjyyttä. Kurssi tarjoaa mahdollisuuden yritystoiminnan käytännön testaamiseen jo kurssin aikana. Kurssi on suunnattu perusopiskelijoille, jatko-opiskelijoille ja tutkijoille. Yhteistyötä jatketaan myös lukuvuonna 2016–2017.

Englanninkielisen Arts management -maisteriohjelman tavoite on valmistaa opiskelijoita ymmärtämään taidealan rakenteita, toimijoita ja muuttuvia olosuhteita sekä käyttämään vahvaa johtamisen, talouden, viestinnän ja tutkimuksen osaamista sekä analyttistä ajattelutapaa taidealan erilaisissa hallinnointi- ja johtamistehtävissä. Opiskeltaviin aiheisiin kuuluu monipuolisesti taiteen markkinointia, johtamista, yleisötyötä, lainsäädäntöä, rahoitusta sekä kulttuuripolitiikkaa. Valinnaisiin opintoihin voidaan sisällyttää esimerkiksi taideyrittäjyyden, kulttuurienvälisen viestinnän, musiikkibisneksen, festivaalihalinnon tai sosiaalisesti vaikuttavien taideprojektien hallinnon kurssseja. Opiskelija voi lisäksi kerryttää opintopisteitä osallistumalla työelämäprojekteihin ja työharjoitteluun. Maisteriohjelmassa opiskelija saavuttaa sellaiset johtamisen, talouden, viestinnän, tutkimuksen ja analyttisen ajattelun valmiudet, että opinnot suoritetaan opiskelija kykenee toimimaan eri taiteenaloilla ja kulttuuriteollisuuden osa-alueilla vaativissa asiantuntija- ja johtotehtävissä sekä yrittäjänä.

Taideyliopistossa on pilotoitu Taiteilijasta kehittäjäksi työelämään -erikoistumiskoulutusta, jossa taitelijoita valmennettiin hyödyntämään omaa ammattitaitoaan muissa kuin perinteisissä taidelaitoksissa. Yrittäjyys oli yksi olennainen osa koulutuksen sisältöä.

Muita esimerkkejä siitä, miten koulutusohjelmissa tuetaan yrittäjyysvalmiuksia:

- **Sibelius-Akatemiassa on käynnissä koulutusohjelmien opintosuunnitelmien uudistustyö. Keskeisenä lähtökohtana uudistuksessa on opiskelijälähtöisyys ja ”entrepreneurial mindset” -ajattelun tukeminen.** Opetussuunnittelutyön tueksi Sibelius-Akatemia on mukana kahdessa kansainvälisessä työelämävalmiuksiin liittyvässä projektissa. Pohjoismais-Baltialainen ActInArt -verkosto pyrkii tukemaan toiminnallaan opiskelijan ajatusprosessia ja antamaan valmiuksia tulevaisuuden työelämäsuunnitteluun. Strateginen Erasmus+ -hanke

Renew on suunnitteluvaiheessa. Hanke pyrkii tukemaan paitsi opiskelijoita, myös opettajia ja oppilaitoksia asennemuutoksessa yrittäjämäisempään suuntaan. Taideyliopiston arvion mukaan paras tulos saavutetaan kokonaisvaltaisella lähestymistavalla yrittäjyyteen, eli ei vain lisätä yksittäisiä työelämävalmiuskursseja opintosuunnitelmaan vaan sen sijaan mietitään, miten voidaan parhaalla mahdollisella tavalla tukea opiskelijan siirtymistä työelämään.

- Kuvataideakatemia Taiteilija yhteiskunnassa -opintokokonaisuudessa tarkastellaan taiteellista toimintaa suhteessa yhteiskuntaan ja taidemaailmaan luentokurssien, asiantuntijavierailujen, paneelikeskusteluiden ja seminaarien muodossa. Luentokurssit, seminaarit ja työpajat käsittelevät taiteellisen toiminnan ympäristöjä, taustavoimia sekä muuttuvia yhteiskunnallisia konteksteja. Opintokokonaisuudessa vierailee kotimaisia ja kansainvälisiä taiteilijoita, kuraattoreita, galleristeja ja tutkijoita.
- **Tohtorikoulutuksessa Taideyliopiston Sibelius-Akatemia järjestää kurssseja, joissa harjoitetaan erilaisia oman taiteellisen toiminnan esiintuomiseen liittyviä taitoja** (Musisointipaja, Lecture performance, Tallenneprojektin suunnittelu, Portfolio-kurssi). Vaikka yrittäjyyttä ei näissä korosteta, oman osaamiseen esille tuomisen taidot ovat myös yrittäjälle olennaisia.
- Taideyliopiston Teatterikorkeakoulun Esittävän taiteen tohtoriohjelmassa on Taiteilija-tutkija asiantuntijana yhteiskunnassa -opintojakso. Opintojen tavoitteena on, että tohtoriopiskelija mieltää oman toimintansa yhteiskunnallisena vaikuttamisena, osallistuu julkiseen keskusteluun taiteen yhteiskunnallisesta merkityksestä oman asiantuntemuksensa tarjoamin keinoin sekä osaa verkottua ja luoda taiteellista tutkimusta hyödyntäviä hankkeita. Aikaisempina vuosina on järjestetty yhteistyössä Taideyliopiston Kuvataideakatemia kanssa osuustoimintaan liittyvä kurssi.

2 tutkimuksessa

Tutkimushankkeissa on elementtejä, jotka tukevat yrittäjäksi kouluttautumista tai yrittäjyyteen suuntaavaa ajattelua. Esimerkiksi ArtsEqual-hankkeen osana taiteilija-kehittäjät toimivat erilaisissa laitoksissa (hoivakodit, sairaalat, kirkko) kun taas Livelogy-hanke tuottaa vuosittain MARS-festivaalin. Myös tohtorikoulutettavien hankkeet sisältävät tämältyyppisiä elementtejä.

Taideyliopiston Kuvataideakatemia post doc -tutkija Petri Kaverman tutkimushankkeessa tuotteistamisella on olennainen osuus.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Taideyliopiston Sibelius-Akatemian ohjelmalvelu Primo välittää opiskelijoita, valmistuneita muusikoita sekä opettajia esiintyjiksi yritysten ja yhteisöjen tilaisuuksiin. Primon toiminnan kautta Taideyliopisto panostaa yhteiskunnalliseen vuorovaikutukseen, yrityssuhteisiin, opiskelijoiden työllistämiseen ja työelämävalmiuksien kehittämiseen. (<http://ohjelmaprimo.fi/>)

Taideyliopiston ylioppilaskunnan Taiteilijapankki tuo yhteen taideopiskelijoiden palveluista kiinnostuneet yksityishenkilöt ja Taideyliopiston opiskelijat. Taiteilijapankin kautta yksityishenkilöt voivat hakea esiintyjä perhe- ja yksityistilaisuuksiin tai esim. lapsen harrastuksen opetustehtäviin. Sopimukset tehdään suoraan opiskelijan ja tilaajan välillä.

Taideyliopistossa on käynnistymässä Tekesin tukema projekti, jonka tavoitteena on lisätä taiteen ja taiteeseen liittyvän osaamisen vaikuttavuutta yhteiskunnassa. Projektissa kehitetään Taideyliopistossa toimintamuotoja, jotka vahvistavat taiteilijoiden kykyä mm. tuotteistaa ja markkinoida taidetta ja taiteeseen liittyvää osaamista. Projektissa ei tavoitella suoranaisia liiketoimintavaikutuksia. Projektin tuloksien pohjalta opiskelija voi jatkossa edelleen kehittää kaupallistamisosaamista ja kaupallistamisprosessia, joiden avulla voi välillisesti syntyä uutta liiketoimintaa. Projektin kohderyhmiä ovat valmistumassa olevat maisterit, tohtoriopiskelijat, tutkijat, alumnit ja myös ulkopuoliset heidän toimiessaan yhteistyössä yliopistolaisten kanssa.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Yrittäjyysopintoja arvioidaan osana normaaleja opetuksen arviointikäytäntöjä. Taideyliopiston sisäisissä tulosneuvotteluissa seurataan vuosittain akatemioiden ja koulutusohjelmien reaktioita toiminta- ja työympäristön muutoksiin. Taideyliopistossa on yleisesti ymmärretty taiteilijoiden työnkuvien muutokset. Yrittäjyyskoulutusta tullaan jatkossa tarjoamaan ennistä enemmän.

Tampereen yliopisto

Tampereen yliopisto (TaY) toimii seuraavilla koulutusaloilla: kasvatusalat, taiteet ja kulttuurialat, humanistiset alat, yhteiskunnalliset alat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, luonnontieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne, lääketieteet sekä terveys- ja hyvinvointialat. Vuonna 2015 yliopistossa opiskeli 14 356 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 2,9 % (n=30) kaikista Tampereen yliopistosta edellisvuonna maisteriksi tai tohtoriksi valmistuneista työllisistä toimi yrittäjänä (kaikissa Suomen yliopistoissa vastaava osuus oli 3,2 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjänä toimi taide- ja kulttuurialoilta valmistuneita (9,1 % taide- ja kulttuurialoilta valmistuneista, n=1). OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Tampereen yliopisto sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjyyttä tukevan yliopiston luokkaan.

Taulukko 10. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä maisterin ja tohtorin tutkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Kasvatusalat	1,5	0,0	2,2
Taiteet ja kulttuurialat	9,1	11,1	4,8
Humanistiset alat	4,4	8,3	9,1
Yhteiskunnalliset alat	2,5	2,8	4,8
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	3,4	1,9	5,5
Luonnontieteet	1,3	4,4	5,1
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	0,0	5,6	7,8
Lääketieteet	3,6	3,1	5,5
Terveys- ja hyvinvointialat	4,3	0,0	0,8
<i>Koko yliopisto</i>	2,9	3,4	5,3

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa

(kandi-, maisteri- ja jatko-opinnot)

Tampereen yliopistossa voi sisällyttää yrittäjyysopintoja tutkinnon vapaasti valittaviin opintoihin. *Strategia, yrittäjyys ja liiketoiminnan kehittäminen* -opintokokonaisuus (25–55 op) antaa valmiuksia toimia liiketoiminnan kehittämistehtävissä sekä itsenäisenä

yrittäjänä. Opinnot tukevat opiskelijan tavoitteita oman yrityksen perustamisessa ja toimimisessa yrittäjämäisesti. Opintokokonaisuus on osa alueen korkeakoulujen yhteistä yrittäjyysopintotarjontaa.

Tampereen alueen korkeakouluilla on yhteinen yrittäjyysopintotarjonta, ja Tampereen yliopiston opiskelijat voivat osallistua myös muiden korkeakoulujen tarjoamille yrittäjyyskursseille.

Tampere3-korkeakouluilla on yhteinen Demola-konsepti, jossa monitieteelliset tiimit kehittävät ratkaisuja yritysten ja organisaatioiden asettamiin haasteisiin. Tuottajana konseptissa on innovaatioalusta Uusi Tehdas, joka tukee start up -yrittäjyyttä ja uusia innovaatioita. Projektit sopivat useiden tutkinto-ohjelmien opintosuorituksiksi ja osaksi em. opintokokonaisuuksien opintoja. Demolan työkieli on englanti, mikä mahdollistaa myös kansainvälisten opiskelijoiden osallistumisen projekteihin. Tarkempia tietoja ja projektien tuloksia on nähtävillä Demolan verkkosivuilla (<http://tamperedemola.net/>). Osa projekteista on johtanut opiskelijoiden omien yritysten perustamiseen, ja osassa taas projektin tulos on onnistuneesti myyty projektin tilaajalle. Demola-konseptiin osallistuu noin 100–150 opiskelijaa luku-kausittain.

Eri tutkinto-ohjelmien opetus suunnitelmissa on yrittäjämäistä toimintaa tukevia opintojaksoja, esim. journalistiikan maisteriopinnoissa on 5 op:n laajuinen kurssi *Journalism Start-Ups and Entrepreneurialism*⁴, kasvatustieteiden valinnaisissa opinnoissa *Yrittäjyyskasvatus* (5 op)⁵, ja monikielisen viestinnän ja käännöstieteiden opinnoissa *Kääntäjän ja tulkin työelämätaidot* (5op)⁶.

Tampereen yliopiston kauppatieteiden tutkinto-ohjelma ja Tampereen kauppakamari ovat aloittaneet syksyllä 2015 **Kampuskamari-yhteistyöpilotin** (<http://www.uta.fi/jkk/kat/tyoelama/kampuskamari.html>). Kampuskamarissa Kauppakamarin jäsenyritykset tekevät yhteistyötä kauppatieteiden tutkinto-ohjelman eri kurssien kanssa mm. projektitöinä, vierailuina ja vierailijaluentoina sekä harjoittelujaksoina. Pilotin jälkeen on tarkoituksena punnita konseptin

käytettävyyttä myös muissa tutkinto-ohjelmissa ja mahdollisesti Tampere3-yhteistyössä. Toiminta tukee osaltaan yrittäjämäistä työskentelyä ja yritystoiminnan tuntemusta.

TEKES-rahoitteisessa Tampere3-korkeakoulujen KINO-hankkeessa (Kansainvälisen innovaatiotoiminnan kehittäminen) rakennetaan yrittäjävälennuksen malli, jossa kansainvälistä kokemusta omaaville väitöskirjatutkijoille ja nuorille tutkijoille tarjotaan toiminnallista yrittäjäkoulutusta. Koulutuksessa perustetaan ideoiden pohjalta työosuuskuntia.

Käynnistyvässä TOHTOS-hankkeessa (Tohtori-koulutuksen työelämäyhteyksien kehittäminen, 2016–2018), luodaan edellytyksiä mm. yrittäjämäiselle uralle osana tohtorikoulutusta. Hankkeessa on mukana laaja yliopistoverkosto.

2 tutkimuksessa

Yliopistossa tehdään monipuolista yrittäjyyteen ja innovaatiotoimintaan liittyvää tutkimusta. Tiedon, tieteen ja innovaatioiden tutkimuskeskuksessa (TaS-TI) tutkitaan innovaatioiden kehittämistä, hyödyntämistä ja vaikutuksia laajasti yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Keskeisiä tutkimuskohteita ovat innovaatiojärjestelmät ja näiden ylikansallistuminen, erilaiset innovaatioverkostot ja välittäjäorganisaatiot sekä innovaatiotoiminta kehittyvässä maissa. Tutkimuskeskuksen innovaatiojärjestelmien ja innovaatiotoiminnan tutkimuksen teemoja ovat myös palveluinnovaatiotoiminta sekä asiantuntijoiden ja osaamisen liikkuvuus innovaatiojärjestelmien näkökulmasta. (<http://www.uta.fi/yky/tutkimus/tasti/Tutkimus/innovaatiojarjestelmat.html>)

Työelämän tutkimuskeskuksen (WRC) tehtävänä on työelämän monitieteinen tutkimus. Tutkimuskeskuksen eri tutkimuslinjoilla (työ, hyvinvointi ja elämän laatu; työelämän valtasuhteet ja sukupuoli; työmarkkinat ja työvoiman käyttö; työyhteisöt, muutos ja kehittäminen) tehdään yrittäjyyteen liittyvää ja sitä sivuavaa tutkimusta. (<http://www.uta.fi/yky/tutkimus/wrc/index.html>)

4 <https://www10.uta.fi/opas/opintopakko.htm?rid=11649&idx=1&uiLang=fi&lang=en&lvv=2015>

5 <https://www10.uta.fi/opas/opintopakko.htm?rid=9745&idx=6&uiLang=fi&lang=fi&lvv=2015>

6 <https://www10.uta.fi/opas/opintopakko.htm?id=24989&lang=fi&lvv=2015&uiLang=fi>

Tutkimus- ja koulutuskeskus Synergosin tehtävänä on kehittää asiakaslähtöisesti ja analyttisesti liiketoimintaosaamista ja toteuttaa liiketoiminnan kehittämisprosesseja yksityisellä ja julkisella sektorilla. Johtamiskorkeakoulun osaamisalueiden lisäksi Synergosin erityisosaamisalueita ovat henkilöstön työhyvinvoinnin ja tuloksellisuuden kehittäminen, palveluinnovaatioiden sekä palveluliiketoiminnan asiakaslähtöinen kehittäminen ja markkinalähtöinen uudistaminen sekä johtamiskorkeakoulun alaan kuuluva täydennyskoulutus. Esimerkiksi Synergosin TEKES-rahoitteinen Palvelutalouden jaetun arvon luomisen uudet mekanismit -hanke keskittyy yritysten ja yhteiskunnan tavoitteiden ja toiminnan yhteiskehittämisen teemoihin. (<http://www.uta.fi/jkk/synergos/index.html>)

Tekesin TUTL-rahoitusinstrumentin hakuvaiheen yhteyteen on järjestetty hankevalmistelua ja laajemmin kaupallistamisen huomiointia tukeva prosessi. Siinä tehdään yhteistyötä Tampereen teknillisen yliopiston innovaatiopalvelujen kanssa.

Tutkijoiden innovaatioaihioiden kehittämistä tuetaan myös sparraamalla kaupallistamiseen liittyvien näkökulmien huomioinnissa tapauskohtaisesti.

Yksi Tampere3-hankkeen toimenpiteistä on yhdistää samaan korkeakoulu yhteisöön koko tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan ketju tieteellisestä tutkimuksesta soveltamiseen, kehittämispalveluihin ja innovaatioiden kaupallistamisen edistämiseen.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Tampereen korkeakoulut toimivat yhteistyössä yrittäjyys- ja innovaatiotoiminnan edistämiseksi korkeakoulujen toiminnassa ja yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa. Yhteistyö syvenee edelleen Tampere3-yhteistyössä. Korkeakoulut ovat mukana Pirkanmaan alueen yrityspalvelutoimijoiden verkostossa, jota koordinoi Tredea Oy (Tampereen kaupunkiseudun elinkeino- ja kehitysyhtiö). Mukana alueellisessa yhteistyössä ovat korkeakoulujen lisäksi mm. ELY-keskus (Yritys Suomi -palvelukokonaisuus), Pirkanmaan liitto, Pirkanmaan yrittäjät, Tampereen kauppakamari, uusyrityskeskus Ensimetri, innovaatioalustoista Uusi Tehdas, Mediapolis ja Finnmedi sekä toisen asteen koulutuksesta Tredu ja TAKK.

Tampereen alueella toimii **opiskelijoiden yrittäjyysyhteisö Tampere Entrepreneurship Society** (ks. <http://www.tampere.es/>), jonka toimintaa yliopisto tukee. Yhteisön toimijat osallistuvat yliopiston yrittäjyystoimintojen kehittämiseen sekä toteuttavat mm. tapahtumia ja muuta opiskelijatoimintaa.

Tampere3-yhteistyössä on valmisteltu toimintasuunnitelma kampusrajat ylittävän yrittäjyyden ja innovoinnin tukitoimintojen rakentamiseksi, ns. yrittäjyyden ekosysteemin luomiseksi. Lisäksi Tampere3 vahvistaa yhteiskehittämistä mm. innovaatioalustojen kautta.

Yliopistolla rakentuu kevään 2016 aikana Tampere3-korkeakoulujen yhteiseen Y-kampus-konseptiin kuuluva yrittäjyystila, jonka ympärille kootaan asteittain monipuolinen valikko yrittäjyyteen liittyviä toimintoja ja palveluja. Yrittäjyystila on itsessään yhteisöllinen kohtaamispaikka ja oppimisympäristö, jossa opiskelijatiimit, Demola-projektit, yritysten edustajat, yrityskehittäjät, opettajat sekä tutkijat törmäävät, ja jossa järjestetään erilaisia tilaisuuksia.

Tampereen yliopisto on mukana alueellisessa **Talent Tampere -verkostossa**, joka mm. edistää alueen kansainvälisten osaajien kotoutumista ja sijoittumista työelämään. Talent Tampere on organisoitunut yhdessä korkeakoulujen kanssa mentorointiohjelmaa alueen kansainvälisille osaajille. Mentorointi edistää monin tavoin osaajien urasuunnittelua, myös yrittäjyyttä. Talent Tampere -verkosto on ollut edistämässä yrittäjyyden perusinfojen ja koulutusten järjestämistä Tampereella nykyisin myös englannin kielellä.

Tampereen yliopisto on ollut aktiivisesti mukana korkeakoulujen innovaatiopalvelujen henkilöstön yhteistyöverkostossa Finnovation Champions'issa. Siinä jaetaan näkemyksiä ja innovaatiotoiminnan hyviä käytäntöjä.

Yliopiston henkilöstökoulutuksessa on paljon sisäisen yrittäjyyden teemaa, joka liitetään vahvasti mm. innovatiivisuuteen, kehittämisotteeseen sekä tehokkaaseen, kollektiiviseen tiimityöhön. Henkilöstökoulutuksen tarjonnassa ovat esimerkiksi *Asiantuntijatyön valmennus* -koulutus, jossa käsitellään mm. asiantuntijan roolin vahvistamista, vaikuttamista ja palvelukulttuurin kehittämistä, ja projektiosaamisen valmennus, jossa käydään läpi projektinhallinnan ja -johtamisen periaatteita ideasta

tulosten käytäntöön vientiin. Henkilöstökoulutus- tarjonnassa on myös kesäkuussa Seinäjoen yliopis- tokeskuksen tarjoama TaY:n HY:n, TaiY:n, VY:n ja TTY:n tohtoriopiskelijoille ja opetus- ja tutkimus- henkilöstölle suunnattu *KnowUp*-leiri, joka tukee yrittäjyysmahdollisuuksien ja -muotojen hahmotta- mista eri tieteenaloilla, ja jonka keskeinen tavoite on parantaa osallistujien valmiuksia ja näkemyksiä siten, että yrittäjyys tulisi vahvemmin mukaan eri tieteen- alojen opetukseen. KINO- ja TOHTOS-hankkeet (ks. edellä) ovat esimerkkejä muusta korkeakoulujen välisestä yrittäjyyttä ja yrittäjämäisyyttä tukevasta yhteistyöstä.

Täydennyskoulutuksessa on yrittäjyyteen tähtäviä ohjelmakohtaisia tavoitteita ja sisältöjä. Esimerkiksi tilaus- ja sopimuskoulutuksena on toteutettu ohjel- mia, joissa koulutuksen toinen tavoite ja sen mukai- sesti osa sisältöjä tähtää yrityksen perustamiseen yk- sin, tiiminä tai osuuskuntana. Yrittäjyyden sisältöjen kanssa tehdään yhteistyötä ohjelmatasolla monien toimijoiden kanssa mm. vierailujen, kouluttajien ja erilaisten tapahtumien myötä.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Yrittäjyysopintokokonaisuuden, siihen kuuluvien opintojen ja muiden yrittäjyyttä tukevien opintojen suorituksia seurataan. Opiskelijoiden osallistumista Demola-projekteihin ja niiden toteutumiseen seura- taan. Yrittäjyyteen liittyvien osaamisten karttumista ja niiden sisällymistä opetussuunnitelmiin arvioidaan osana opetussuunnitelmatyötä osaamistavoitteita laadittaessa ja kehitettäessä.

Yliopisto toteuttaa säännöllisesti opiskelija-, sijoit- tumis- ja uraseurantakyselyitä, joissa on myös yrittä- jyyteen ja yrittäjämäisyyteen liittyviä sisältöjä.

Tampereen teknillinen yliopisto

Tampereen teknillinen yliopisto (TTY) toimii seura- valla koulutusaloilla: tietojenkäsittely ja tietoliikenne sekä tekniikan alat. Vuonna 2015 yliopistossa opiskeli 7 957 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kulut- tua tutkinnon suorittamisesta 1,2 % (n=8) kaikista Tampereen teknillisestä yliopistosta edellisvuonna

maisteriksi tai tohtoriksi valmistuneista työllisistä toi- mi yrittäjinä (kaikissa Suomen yliopistoissa vastaava osuus oli 3,2 %). Prosentuaalisesti enemmän yrittä- jäksi sijoittui tekniikan aloilta valmistuneita (1,3 % tekniikan alan tutkinnon suorittaneista, n=6). OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Tam- pereen teknillinen yliopisto sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjämäisen yliopiston luokkaan.

Taulukko 11. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittami- sen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä maisterin ja tohtorin tutkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	0,9	3,5	1,8
Tekniikan alat	1,3	7,1	2,8
<i>Koko yliopisto</i>	1,2	6,1	2,6

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa

(kandi-, maisteri- ja jatko-opinnot)

Yrittäjyyden edistämisen tahtotila näkyy TTY:n stra- tegiassa. Konkreettiset toimet toteutuvat erityisesti opetuksen, yritysrajoitusten tapahtuvan tutkimuk- sen sekä Innovaatiopalveluiden ja yrittäjyyttä tuke- van Tallin (yliopiston tukipalvelu yrittäjäksi aikoville opiskelijoille ja tutkijoille) kautta. Lisätietoa Tallista on saatavissa osoitteessa (<http://www.tut.fi/fi/yrityk- sille/yrityjyys/index.htm>). TTY:n tavoitteena on, että jokainen TTY:llä opiskeleva, sieltä valmistunut ja TTY:llä työskentelevä työskentelee yrittäjämäisesti – puhutaan myös sisäisestä yrittäjyydestä.

Yrittäjyysopinnot on integroitu osaksi tutkinto- ohjelmien opetussuunnitelmia ja erityisesti kandi- vaiheen opintoja. TTY:lle on pyritty luomaan **yrittä- jyyttä tukevia oppimisympäristöjä ja -menetelmiä**, joissa luovuus, ongelmanratkaisukyky, oma-aloit- teisuus ja epävarmuuden sietokyky ovat keskiössä. Yrittäjyysteema on läsnä myös projektityökurseilla. Kandiopinnoissa, ensimmäisen vuoden johdanto- kurseissa on yrittäjyys ja innovointiluento-osio (2 x 2 tuntia), joka kytkeytyy laajaan projektityöhön, jonka olennaisena osana on liikeidean ja liiketoimin- tamahdollisuuksien tunnistaminen.

Yrittäjyyttä tukevat erityisesti seuraavat opinto-kokonaisuudet:

- Yrittäjyyden ja innovoinnin sivuaine
- Liiketoiminnan uudistamisen pääaine
- Tuote- ja prosessitiedon hallinnan pääaine

Tampereen ammattikorkeakoululla (TAMK), Tampereen teknillisellä yliopistolla (TTY) ja Tampereen yliopistolla (TaY), on yhteinen yrittäjyysopintokokonaisuus. Yhteisiä yrittäjyysopintoja on voinut suorittaa syksystä 2014 lähtien. Opiskelijalle tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi TTY:n yrittäjyyttä opiskeleva opiskelija voi ilmoittautua kurssiluettelossa mainituille TAMK:n ja TaY:n kursseille ja saada niistä merkinnän omaan tutkintotodistukseensa. Lisäksi tehdään lisääntyvässä määrin yhteistyötä yrittäjyyden opinnoissa ja Tampereen yliopiston ja Tampereen ammattikorkeakoulun kanssa tehtävää koulutusyhteistyötä on tiivistetty yrittäjyysopintojen, -valmentamisen ja muiden tukitoimien edistämiseksi (tapahtumat, viestintä, ym.).

Kaikissa TTY:n DI-pääaineissa on täydentävänä opintojaksona Demola-kurssi, jossa tuodaan esiin yrittäjämäistä toimintaa. Opiskelijayrittäjyyttä tukee myös Tallin ja Tampere ES:n (Entrepreneurial Society) yhteistyön kautta tapahtuva toiminta, mm. tapahtumat, tapaamiset, verkostoituminen ja erilaiset koulutukset. Tallin opiskelijavastaavien toimesta on saatavilla sparrausta vertaistukena.

Teknis-taloudellinen kandidaatin tutkinto-ohjelma sisältää 10 opintopisteen laajuisen johdantokurssin *Teknis-taloudellinen toimintaympäristö*. Kyseinen kurssi sisältää mm. simulaatiopeliharjoituksen, jossa opiskelijat harjoittelevat yrittäjän keskeisiä perustaitoja.

Tuotantotalouden DI-tutkinto-ohjelmassa on mahdollista toteuttaa yrittäjyyteen liittyvä erityistyö sekä diplomityö. Vierailuluennoitsijoina erilaisilla kursseilla toimii yrittäjiä ja yritysten asiantuntijoita ym. yrittäjätaustaisia henkilöitä. Valmistuneiden puheenvuoroissa on mukana yrittäjätaustaisia henkilöitä.

Yrittäjyyden ja yritteliäisyyden teemat on myös integroituna opintoihin: useissa pää- ja sivuaineiden opintojaksoissa on ”piilo-opetus suunnitelman” omaisesti yrittäjyys/yritteliäisyys-teema; esimerkkejä:

- Teollisuustalouden opinnoissa usealla kurssilla tehdään projekteja start-upien kanssa: esimerkiksi *Johdatus yrittäjyyteen* -kurssilla on käytössä *working day in a start-up* -konsepti, jolloin opiskelijat menevät päiväksi töihin start-upiin. Toisena tyyppiesimerkkinä on *Basics of Industrial Management* -kurssin opintomonisteena toimiva narratiivinen oppikirja, jossa käydään läpi teollisuustalouden peruskäsitteet osana kuvitteellisen nuoren yrittäjän kasvutarinaa. Kirjan laskutehtävissä luodaan valmiudet (kasvu)yrittäjän roolissa tarvittaville taloudellisille tarkasteluille. *Business Development in Sales and Sourcing* -kurssilla jokainen opiskelija tekee oman harjoitustyön yritykselle: joukossa on start-up yrityksiä tai sitten projekteissa työestetään jo etabloituneiden yritysten uusia tuotteita, palveluita tai liiketoimintatapoja, jolloin myös sisäisen yrittäjyyden elementit nousevat esiin.
- Luonnontieteissä on kurssi *Akateeminen asiantuntija – tulevaisuuden työpolut*, joka on sisällöltään uraohjauskurssi: siihen kuuluu HR-alumnikahvila, jossa on myös yrittäjiä mukana vetämässä.
- Rakennustekniikassa on kurssi *Rakennusalan yrityksen liiketoimintaa*, johon kuuluu rakennusalan liiketoiminnan ongelmien ratkomista, millä on suora yhteys yrittäjyyteen.

Teollisuuden tohtorikoulussa käydään jatko-opintojen ohessa läpi innovaatiotoiminnan ja tutkimustulosten hyödyntämismahdollisuuksia, yhtenä näistä yrittäjyyttä. Tohtorikoulutus yleensä sisältää soveltuvin osin yritystoiminnan ja yrittäjyyden perusteisiin kuuluvia asioita, kuten tutkimustulosten suojaamisen ja hyödyntämisen vaihtoehtoja.

2 tutkimuksessa

Yrittäjyyden tutkimus ja siihen liittyvä menetelmäkehitys on yksi TTY:n tutkimusalueista. **Yritystoiminnan ja yrittäjyyden kannalta relevantteja ideoita, keksintöjä ja innovaatioita tunnustetaan yhä kattavammin jo tutkimusta valmistelevalle vaiheelle mm. tutkijoille TTY:llä kehitetyn Impact Canvas® -työkalun avulla.**

Teollisuustaloudessa on kansainvälistä tutkimusta academic spin-off ja technology start up -teemoihin liittyen (teemasta mm. Jufo3-luokiteltuja julkaisuja).

Erilaisilla toimenpiteillä madalletaan tutkijoiden yrittäjyyskynnystä. Esimerkiksi yrittäjyystoiminnan valmennus, mahdollisuus yrittää työn ohessa (sovi-

taan aina tapauskohtaisesti), tuki yritystoiminnan alkuvaiheen rahoituksen hakuun ja tutkijayrittäjyystävällinen teknologioiden siirto- ja lisensointipolitiikka.

TTY:llä on vuodesta 2012 alkaen kehitetty ja sparrattu yli 100 tutkimustulosten kaupallistamishanketta, joihin olemme saaneet yli 30 myönteistä rahoituspäästöä. Näistä on syntynyt useita uusia yrityksiä sekä uutta liiketoimintaa olemassa oleviin yrityksiin.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Yrittäjyysopinnoissa tehdään yhteistyötä Tampereen yliopiston ja Tampereen ammattikorkeakoulun kanssa. Yritysyhteistyössä yrittäjyys tulee esille erilaisissa ongelmanratkaisuworkshopeissa, projekteissa; vierailuluennoissa ja tutkimuksessa. Yrittäjyys-teema nousee esille myös yhteistyössä yhteistyöyritysten ja muiden kumppanuusyhteisöjen kanssa. Näistä seuraavassa esimerkkejä:

- Yrittäjyyden ja yritysyhteistyön aktivointia on tehty pääasiassa erilaisten tapahtumien mm. TTY tutuksi, TTY foorum, ja yritysten ongelmaratkaisuun keskittyvän Pulmaperjantain, FIMECC Business Campin sekä yrityksille suunnatun tapahtumatiedotteen avulla. Reaktiivisen työn tueksi ja yritysyhteistyön kehittämiseksi perustettiin syksyllä 2014 yritysyhteistyöverkosto, joka koostuu laitosten nimeämistä yritysyhteyshenkilöistä. Verkoston avulla voidaan tunnistaa mm. uusia mahdollisia yritystoiminnan tai uuden liiketoiminnan alueita, joita TTY voi tutkimuksellaan tukea.
- Yhteistyötä tehdään myös yrityshautomo Uuden Tehtaan/New Factoryn ja Demolan kanssa. Demolaan on muodostunut strateginen yhteistyösuhde, jonka avulla opiskelija ja tutkijat sekä TTY:n rajapinnassa toimivat yritykset pilotoivat uusia liiketoiminta-aihoita.
- Laajaa toimijaverkostoa hyödynnetään aina kun mahdollista (Yritys-Suomi, Tredea, FIBAN). Muita yrittäjyyttä edistäviä ulkopuolisia tahoja tuetaan *pro bono* -periaatteella esimerkiksi yhteistilaisuuksiin, ristiin menevien mentorointien ja aktiivisen tiedonvaihdon avulla. Toimimme aktiivisesti myös Tuoteväylätoiminnassa.
- Yhteiskunnallista vuorovaikutusta yrittäjyyden alueella tukevat vuosittain järjestettävät yrityspäivät,

Yrityskummien, FIBANin, Tallin, Demolan ja Uuden tehtaan vähintään vuosittain toistuvat yrittäjyyden ja yritystoiminnan sekä yrityksen perustamisen eri teemoihin keskittyvät workshopit, innovaatioleirit ja rahoittajapaneelit. Lisäksi Tampereen korkeakoulujen opiskelijoiden perustama ja kehittämä Tampere ES (Entrepreneurship Society) tukee ja kehittää opiskelijayrittäjyyttä.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Yrittäjäksi ryhtyminen on mukana valmistumiskyselyssä: kyselyn kohdassa ”koulutuksen ja työkokemuksen antamat valmiudet” kysytään myös yrittäjyystaitoja ja sitä, miten paljon valmistuneet ovat näitä taitoja saaneet koulutuksen tai omaehtoisen toiminnan/työkokemuksen kautta.

Yrittäjyyden näkymistä opinnoissa on selvitetty erilaisilla kyselyillä ja opetuksen havainnoinnilla, jossa on ollut mukana laaja joukko opiskelijoita. Tulokset on raportoitu kirjallisesti. Ne analysoidaan ja jalostetaan toimenpiteiksi käyttämällä hyödyksi yliopiston sisäisiä opetuksen kehittämisverkostoja.

Yliopistossa on kattava keksintöjen hallinta. Lisäksi patenttien hallintaa kehitetään edelleen ja tavoitteena on ryhtyä keräämään ja hyödyntämään kattavammin tietoa ideoista, joista voisi syntyä yritystoimintaa. Yliopiston spin-offien ja start upien seuranta on toteutettu 30 vuoden ajan. **TTY seuraa esimerkiksi syntyneen uusyritystoiminnan työllistävää vaikutusta, liikevaihdon volyyymiä, kansainvälistymistä ja riskisijoitustoimintaa – niiltä osin, kun tiedot ovat saatavissa.**

Vuosittain toteutetaan kattavampi yliopistolähtöisten yritysten selvitys. Henkilökunnan yrittäjyystoiminta on selvillä laitoksittain sivutoimilupien kautta. **Tutkimuslähtöiset spin-offit arvioidaan pääsääntöisesti perustamisvuoden yhteydessä – tulosten perusteella annetaan laitoksille tulospisteitä, jotka vaikuttavat sisäiseen rahanjakoon.**

Turun yliopisto

Turun yliopisto (TY) toimii seuraavilla koulutusaloilla: kasvatusalat, taiteet ja kulttuurialat, humanistiset alat, yhteiskunnalliset alat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet,

luonnontieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne, tekniikan alat, lääketieteet sekä terveys- ja hyvinvointialat. Vuonna 2015 yliopistossa opiskeli 16 725 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 3,4 % (n=47) kaikista Turun yliopistosta edellisvuonna maisteriksi tai tohtoriksi valmistuneista työllisistä toimi yrittäjänä (kaikissa Suomen yliopistoissa vastaava osuus oli 3,2 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjänä toimi taide- ja kulttuurialoilta valmistuneita (10 % taide- ja kulttuurialoilta valmistuneista, n=1), mutta määrällisesti eniten yrittäjäksi sijoittui kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden aloilta valmistuneita (n=11, 3,9 % kaikista kyseisiltä aloilta valmistuneista). OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Turun yliopisto sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjyyttä tukevan yliopiston luokkaan. Turun yliopiston strategiaa vuosille 2016–2020 toteutetaan 16 teemakohtaisella toimenpideohjelmalla, joista yksi on yrittäjyysyliopiston toimenpideohjelma. Tämän toteuttamiseksi yliopistolla on yrittäjyyskoulutuksen ja yrittäjyyden strategia, jonka tavoitteena on kehittää ja ylläpitää yrittäjämäistä asennetta ja yrittäjyyttä tukevaa toimintatapaa arvostavaa kulttuuria koko yliopistoyhteisössä.

Taulukko 12. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä maisterin ja tohtorin tutkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Kasvatusalat	1,2	1,8	0,6
Taiteet ja kulttuurialat	10,0	0,0	11,1
Humanistiset alat	3,8	8,2	6,9
Yhteiskunnalliset alat	5,1	5,7	5,3
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	3,9	3,6	3,4
Luonnontieteet	4,9	9,9	8,0
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	4,5	3,4	1,6
Tekniikan alat	0,0		
Lääketieteet	2,6	2,4	4,0
Terveys- ja hyvinvointialat	0,0	0,0	0,0
<i>Koko yliopisto</i>	3,4	4,6	4,4

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa (kandi-, maisteri- ja jatko-opinnot)

Osana yliopiston yrittäjyysstrategian toteutusta Turun yliopistoon rakennetaan opiskelijoiden ja henkilökunnan tueksi **Yrittäjyyspolku-malli**, joka määrittelee koulutus- ja tukitarjonnan kullekin kohderyhmälle, kussakin opiskelun ja yrittäjyysprosessin vaiheessa. Sisäisen ja ulkoisen yrittäjyysviestinnän tarpeisiin on perustettu oma www.yrittajyysyliopisto.fi -sivusto, joka välittää tietoa yrittäjyydestä ja yrittäjämäisestä toiminnasta mahdollisuutena yliopistossa.

Yrittäjyystoiminnan aloittamiseen ja yrittäjänä toimimiseen liittyviä opintoja tarjotaan kaikilla koulutusaloilla opiskeleville tutkinto-opiskelijoille, myös tieteenalat ylittävissä osallistujaryhmissä. Vuonna 2015 Turun yliopistossa tarjottiin 67 suoraan yrittäjyyteen liittyvää kurssia⁷. Opintopisteitä kursseilla suoritettiin 4 507, ja kursseille osallistui 1 097 opiskelijaa, ml. perustutkinto- ja jatko-opiskelijat (vuonna 2015 yliopistossa opiskeli 16 725 opiskelijaa.). Avoimen korkeakoulun osalta suorituksia oli 150 op (41 opiskelijaa).

Turun yliopiston perustutkinto-opiskelijat, alasta riippumatta, voivat hakea mukaan ja suorittaa opintoja kolmessa eri yrittäjyyttä tukevassa opintokokonaisuudessa, jotka ovat tarjolla kauppar korkeakoulun kautta:

1 Yrittäjyyden oppiaine tarjoaa mahdollisuuden suorittaa perus- ja jatkotutkinnon yrittäjyydestä. Perusopintoihin kuuluu mm. Turku AMK:n ja HUMAK:n kanssa yhdessä toteutettava NY Oma yritys -kurssi (Start-up, 10 op), joka toimii opiskelijalle yrittäjyyteen oppimisen polkuna. Kurssin tavoitteena on yrityksen perustamisprosessin ja alkuvaiheen toiminnan suunnittelu ja harjoittelu käytännössä.

2 Innovation and Business Creation -opintokokonaisuus (25 op) on tarjolla maisteriohjelman suorittaville alasta riippumatta. Osana opintokokonaisuutta on mm. Yritysketjylaboratorio

⁷ Yliopistossa on identifioitu osana yrittäjyysstrategian luomista myös 8 sellaista koulutusta, joissa osaamistavoitteet tukevat epäsuorasti yrittäjyyttä ja yrittäjämäisyyttä. Nämä kurssit on jätetty tästä tarkastelusta pois.

-ohjelma (7 op), jossa yritys- tai tuoteidean omistajat voivat jatkojalostaa ideoitua liiketoiminnaksi. Jokaisen idean tueksi kootaan liiketalouden opiskelijoista ryhmä, joka jalostaa ideaa asiantuntijoiden avustuksella. Opintokokonaisuudessa hyödynnetään myös Boost Turku Entrepreneurial Society -opiskelijajärjestön koulutustarjontaa (Startup Journey -ohjelma, 10 op).

3 Liiketoiminta-osaamisen perusopinto-kokonaisuus (25 op) on tarjolla kaikille perustutkinto-opiskelijoille, ja ohjelmaan haetaan tenttimällä. Osana ohjelmaa on Yrittäjyys-kurssi (3 op).

Yrittäjyysopintoja on integroitu osaksi perustutkinto-ohjelmia pakollisena kolmessa koulutusohjelmassa: käännösviestinnän opintopolku, biolääketieteiden LuK- ja maisteriohjelmat sekä käsityön aineenopettajan KK- ja KM-koulutusohjelmat. Valinnaisina yrittäjyyteen liittyviä kursseja on saatavilla myös neljässä koulutusohjelmassa: mediatutkimuksen opinnot, terveystieteiden maisteriohjelma, lastentarhan- ja luokanopettajakoulutusohjelmat sekä diplominsinööriopetus.

Jatko-opiskelijat alasta riippumatta voivat osallistua Turun yliopiston tutkijakoulun (UTUGS) kautta *Entrepreneurship for research professionals* -kurssille (3 op). Yrittäjyyden oppiaineen jatko-opiskelijoille (15 jatko-opiskelijaa vuonna 2016) on erikseen tarjolla kursseja, jotka tukevat opiskelijan tutkimusintressejä. Aiheet kiinnittyvät yrittäjyyden keskeisiin tutkimuskenttiin, kuten yrittäjyys- ja innovaatioprosessin eri vaiheisiin sekä yrittäjämäisten toimintatapojen ja työn uusien muotojen tutkimukseen. Turun yliopiston Brahea-keskus toteuttaa myös tieteentekijöille suunnattua yrittäjyyspainotteista MBA-ohjelmaa (MBA4PhD, 120 op), joka on suunnattu life-science- ja ICT-alojen jatko-opiskelijoille.

Turun yliopiston **henkilökuntaa kannustetaan soveltamaan opetuksessa yrittäjämäisiä työtapoja ja kehittämään omia valmiuksiaan yrittäjämäisen koulutuksen tarjoajina**. Yliopisto järjestää vuosittaisen Into!-yrittäjyystekopalkinnon, jonka suuruus on 30 000 euroa, ja se myönnetään kannustuksena ja tunnustuksena yliopiston henkilökuntaan kuuluvalla henkilölle tai tiimille, joka on onnistuneesti ja omaloitteisesti edistänyt yrittäjämäistä asennetta ja toimintaa yliopistossa. Yrittäjyystaitojen ja **yrittäjyyspe-**

dagogiikan kehittämiseen on ollut tarjolla avointa henkilöstökoulutusta (mm. Yrittäjyys ja yrittäjämäiset menetelmät korkea-asteen opetuksessa, 3–5 op) sekä erillisinä projektitoteutuksina tiedekuntakoh- taisia valmennuksia (mm. Yrittäjyysopetus biolääke- tieteiden opetuksessa) ja pienimuotoisia workshoppeja (mm. Yrittäjyys kääntämisalalla). Turun yliopiston henkilöstökoulutus tarjoaa myös kursseja erityisesti nuorille tutkijoille (mm. Tuotteista Osaamisesi- ja Facilitating creative work -kurssit), jotka tukevat tätä kehitystä. Vuonna 2016 yliopistossa käynnistetty henkilökuntakoulutuksen rinnalle **yrittäjyyskilta- toiminta**, joka tukee yrittäjyydestä kiinnostuneiden henkilökunnan jäsenten verkostoitumista sekä par- haiden käytäntöjen levittämistä.

Turun yliopiston rekrytointipalvelut järjestää neljä kertaa vuodessa tutkinto-opiskelijoille ja henkilö- kunnalle suunnatun infotilaisuuden, joka käsittelee yrittäjäksi ryhtymistä, toimintaideoiden kehittämistä sekä yrittäjyyskosysteemissä saatavilla olevia inkubaattoripalveluja.

2 tutkimuksessa

Turun yliopistossa on tehty viimeisen kolmen vuoden aikana 60 suoraan yrittäjyyteen liittyvää tutkimus- hanketta, pääosin yrittäjyyden oppiaineen ja Brahea- keskuksen toimesta. Yrittäjyys on yksi Turun kaup- pakorkeakoulun profiloitumisalueista. Yrittäjyydessä, Turun ja Porin yksikössä, on yhteensä kolme yrittä- jyyden professoria ja 15 tutkijaa. Tutkimustoiminta yrittäjyyden aihealueen ympäriltä on ollut aktiivista jo noin kaksikymmentä vuotta. Tutkimus oppiaineessa kohdistuu yrittäjyys- ja innovaatioprosessin sekä yrit- täjämäisten toimintatapojen ja työn uusien muotojen tutkimukseen muuttuvassa yhteiskunnassa. Turun yliopiston Brahea-keskuksessa on 8 tutkijaa, jotka tar- kastelevat yrityskehitysprosesseja (kuten yrityskehitys- laboratorio-toimintaa), yrittäjyysopetuksen käytäntöjä ja yritys-yliopisto -yhteistyön muotoja.

Tutkimustoiminnassa, erityisesti yrittäjyyden ja markkinoinnin oppiaineessa sekä Brahea-keskuk- sessa, tehdään tiivistä yhteistyötä alueen startup- yhteisöjen, kuten Boost Turku Entrepreneurial Societyn kanssa. Tutkijoilla on mahdollisuus osal- listua start up -yritysten toimintaan myös käytän-

nössä mentorin ja neuvonantajan roolissa. Turun kauppakorkeakoulun CCR (Centre for Collaborative Research) -yksikkö tekee liiketoiminnan mallinukseen keskittyviä tutkimusprojekteja paikallisten pk-yritysten kanssa, joihin myös opiskelijoiden on mahdollista osallistua.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Turun yliopisto on yrittäjyysyliopistona elinkeinoelämän kumppani, jonka asiantuntemus on konkreettisesti läsnä yhteiskunnan eri osa-alueiden kehittämisessä yhteistyöverkostojen, esimerkiksi Turun alueen yrittäjyyden ekosysteemin kautta. Pk-yrityksille tarjotaan projektipalveluina kehitys- ja koulutuspalveluja osana IT-alan ja konsultoinnin työelämälähtöistä korkeakoulutusta (ICT-portti, Get Listed), jossa opiskelijat yliopiston tutkijoiden opastamana vastaavat toteutuksesta. Turkulaisten korkeakoulujen yhteinen ilmainen palvelu **Korkeakoulukumppani** auttaa erityisesti pk-yrityksiä ja yritysneuvoja löytämään ja hyödyntämään Turun korkeakouluissa olevaa opiskelijoiden osaamista ja asiantuntijuutta mm. organisaation kehittämiseen, tuotekehitykseen sekä henkilöstön osaamisen vahvistamiseen. Turun kauppakorkeakoulun CCR-yksikön **Innovation Bootcamp** tarjoa myös opiskelijoille mahdollisuuden ratkaista oikeita yritysten ongelmia ja ajankohtaisia haasteita. Yrittäjien asiantuntemusta ja kokemusta sekä esikuva-ajattelua hyödynnetään vastavuoroisesti yrittäjyyden opetuksessa käyttäen 'eläviä' yritys caseja, vierailijoita ja alumneja, erityisesti kauppatieteellisessä opetuksessa. Turun yliopiston Porin yksikössä tehdään SataKorkea-yhteistyössä alueen korkeakoulujen kanssa niin yrittäjyyskasvatusta kaikilla koulutusasteilla kuin yrityksille ja yrittäjille suunnattuja innovaatio- ja T&K-tuki- ja edistämistoimia.

Turun yliopisto kehittää opiskelijoiden työelämä- ja yrittäjyysvalmiuksia yhteistyössä turkulaisten korkeakoulujen ja Turun kaupungin kanssa, nk. Opiskelijakaupunki Turku -yhteistyön puitteissa. Esimerkkejä Turun yliopiston koordinoimista valmennuksista ovat mm. Projektiässä sekä **Challenge Turku -innovaatioleirit**, joissa ratkotaan oikeita yritysten haasteita. Yhteistyön puitteissa Turun yliopiston koordi-

noimana käynnistetään osuuskuntatoimintaa, joka alkaa syyslukukaudella 2016. Muita korkeakoulujen kanssa yhteistyössä toteutettavia kokonaisuuksia ovat Turun Ammattikorkeakoulun koordinoimat innovaatiovalmennus Inno58-projektikurssi (5-6 op) ja kansainvälisesti toteutettu *Sustainability Jam Turku* (2 op), jossa monialaiset tiimit kehittävät kestävä kehityksen hengessä prototyyppejä palveluille.

Yliopistolla on systemaattinen prosessi innovaatioaihioiden seulontaan ja sitä kautta tarjotaan sparraustukea liiketoiminnasta kiinnostuneille tutkijoille sekä mahdollisuuksia apuun rahoituksen saamisessa liiketoimintamahdollisuuksien selvittämiseksi (Tekes, TUTL). Yliopiston Innovaatiopalvelut ja koulutusvienti -yksikössä on kaksi yrittäjyysasiamiestä, joiden tehtävänä on yhteistyössä innovaatioasiamiesten ja tiedekuntien kanssa kehittää yrittäjyyskäytäntöjä ja -koulutusta koko yliopistossa. Yrittäjyysasiamiehet toteuttavat yrittäjyysstrategiaa ja yrittäjyysyliopisto-toimenpideohjelmaa sekä aktivoivat tutkijoita, henkilökuntaa ja opiskelijoita yrittäjyyteen liittyvissä asioissa. Yliopiston yrittäjyysasiamiehet ja innovaatioasiamiehet toimivat linkkinä yliopiston ulkopuoliseen asiantuntija- ja mentoriverkostoon, jolle säännöllisesti esitellään yliopistosta nousevia innovaatioaihoita ja tiimejä. Asiantuntija- ja mentoriverkostosta pyritään aktiivisesti löytämään osaamisresursseja ja neuvonantajia yliopiston tutkijoille ja tiimeille. Hyödyntäen paikallisia, kansallisia ja kansainvälisiä asiantuntijoita sekä ekosysteemejä pyritään löytämään innovaatioaihiolle ja/tai tiimille myös soveltuva hyödyntämis- ja kaupallistamispolku sekä soveltuvat rahoitusinstrumentit (Tekes, KINO ja TUTL). **Opiskelijoiden ja tutkijoiden omien ideoiden kaupallistamisessa voi apuna toimia Tuoteväylä**, jonka toimintaan yliopiston Innovaatioasiamies osallistuu. Tutkimuksensa hyödyntämistä ja kaupallistamista edistäviä tutkijoita ja opiskelijoita ohjataan aktiivisesti osallistumaan paikallisten yrittäjyystoimijoiden (Boost Turku, Turku Science Park, SparkUp Turku, Creve -luovien alojen kiihdyttämö, Potkuri) toimintaan, joilta saa lisätukea yritystoiminnan käynnistämiseen ja joiden kautta osalla uusista toimintaansa käynnistävästä yrityksistä ja tiimeistä on mahdollisuus saada toimintatilat.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Turun yliopiston yrittäjyysstrategian osana luodaan mittaristo, joka keskittyy yrittäjyyskoulutuksen ja yrittäjyysstrategian toimenpiteiden toteutumisen seuraamiseen, mikä mahdollistaa systemaattisen ja kokonaisvaltaisen yrittäjyystoiminnan ja sen vaikutusten arvioinnin. Vuonna 2016 toteutetaan kaksi erillistä kyselyä opiskelijoille ja henkilökunnalle. Opiskelijoille suunnattu kysely mittaa yrittäjyysasenteita ja -aktiivisuutta. Henkilökunnalle suunnattu kysely mittaa asenteiden ja aktiivisuuden lisäksi myös käsityksiä yliopiston sisäisistä palveluista ja yrittäjyysstrategian toteutumisesta. Kyselyt toistetaan vuosittain. Kehittämistoimilla haetaan positiivista muutosta opiskelijoiden ja henkilökunnan suhtautumisessa yrittäjyyteen ja yrittäjyystoimintaan yliopistossa. Kyselyjä täydentää yliopistotason tarkastelu, jossa vuosittain seurattavia indikaattoreita ovat mm. yrittäjyyskoulutuksen määrä, osallistujien määrä, koulutusten laajuus, Yrittäjyysteko-kilpailun osallistujamäärä ja opiskelijoiden työskentely yrityksissä. Turun yliopiston Rekry-työelämäpalvelut seuraa vas-tavalmistuneiden sijoittumista työelämään, mukaan lukien yrittäjiksi ryhtyneet. Yliopiston vuosittaisissa seurantatiedoissa on mukana syntyneiden startup-yritysten määrä ja innovaatioehdotukset, jotka sisältävät mahdolliset uudet palvelukonseptit, start-up-yrityshiot ja koulutusvientituoteaihiot. Syntyvien innovaatioaihioiden määrän oletetaan osin korreloivan yrittäjähenkisen toiminnan määrän kanssa.

Vaasan yliopisto

Vaasan yliopisto (VY) toimii seuraavilla koulutusaloilla: humanistiset alat, yhteiskunnalliset alat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne sekä tekniikan alat. Vuonna 2015 Vaasan yliopistossa opiskeli 5 426 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 3,6 % (n=13) kaikista Vaasan yliopistosta edellisvuonna maisteriksi tai tohtoriksi valmistuneista työllisistä toimi yrittäjinä (kaikissa Suomen yliopistoissa vastaava osuus oli 3,2 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjinä toimi tietojenkäsittelystä ja tietoliikenteestä valmistu-

neita (7,7 % alan tutkinnon suorittaneista, n=1), mutta määrällisesti eniten yrittäjäksi sijoittui kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden alalta valmistuneita (n=10, 4,8 % kyseisten alojen tutkinnon suorittaneista työllisistä). OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Vaasan yliopisto sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjämäisen yliopiston luokkaan.

Taulukko 13. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä maisterin ja tohtorin tutkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Humanistiset alat	2,6	3,3	3,2
Yhteiskunnalliset alat	1,2	4,3	2,1
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	4,8	3,6	5,9
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	7,7	8,0	0,0
Tekniikan alat	0,0	0,0	0,0
<i>Koko yliopisto</i>	3,6	3,9	4,4

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa (kandi-, maisteri- ja tohtoriopinnot)

Yrittäjyysteema on Vaasan yliopiston koulutusten sisällöissä läsnä laajasti, perustutkinnoissa on liiketoimintaosaamisen kokonaisuus kaikissa tiedekunnissa. Yritysyhteistyö on osa peruskoulutusta. Yrittäjyyden tukemisen painopiste on Vaasan yliopistossa siirtymässä energia-alaan.

Opinnoissa korostetaan yrittäjämäisyyttä tukevia opetusmenetelmiä kuten projektioppimista, erilaisia ryhmä- ja verkosto-toimintatapoja sekä uusia verkkooppimisen menetelmiä sekä erilaisia harjoituksia, jotka kehittävät työelämän tarvitsemia taitoja. Opetusmenetelminä on runsaasti harjoituksia ja käytännön esimerkkejä, ja opintosuoritukset ovat – teoreettisten vastausten ja refereiden sijaan – yritystoimintaan liittyviä suorituksia (esim. liiketoimintakonseptin tekeminen).

Seinäjoen yliopistokeskuksessa on tarjolla Vaasan yliopiston kasvuyrityksen johtamisen maisteriohjelma.

Vaasan yliopisto on mukana Suomen Mentorit ry:n toiminnassa, jossa valmistumisvaiheessa olevalle opiskelijalle haetaan yritysmaailmasta sopiva mentori tukemaan siirtymistä työelämään.

Syksyllä 2016 käynnistyy Suomen Yrittäjien kanssa toteutettava yhteistyöhanke, jossa Vaasan yliopiston ja Vaasan ammattikorkeakoulun henkilöstölle järjestetään täydennyskoulutusta yrittäjyydestä ja yrittäjyyspedagogiikasta. Hanke ”Osaavia opettajia – yrittäviä nuoria” tukee korkea-asteen koulutuksen yrittäjyysnäkökulmaa.

2 tutkimuksessa

Johtamisen painoalan tutkimus sisältää yritys- ja yrittäjyystutkimusta, TEKES- ja SHOK-rahoitteista tutkimusta. Lisäksi yliopisto osallistuu alueen yritysten kanssa yhdessä rahoitettuihin professuureihin. Nämä professuurit (ns. Epanet-professuurit) ovat sisällöltään yritystoimintaa ja innovaatioita kehittäviä.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Täydennyskoulutusta tarjotaan avoimessa yliopistossa. Täydennyskoulutukseen osallistuu yrittäjiä, ja toisaalta opintokokonaisuuksiin liittyy myös yritysvierailuja. Opetusta suunniteltaessa hyödynnetään yritysten verkostoja. Yliopisto tarjoaa täydennyskoulutuksena tai MBA-ohjelmina yrittäjyyttä tukevia koulutuskokonaisuuksia runsaasti, esim. Kasvuyritysten johtaminen ja Johtajana kasvaminen -kokonaisuudet, jotka ovat olleet erittäin suosittuja.

Uutena avauksena yrityspalveluiden tarjonnassa ja West Coast Startup -kulttuurin käynnistämiseksi tehdään yhteistyötä Muotoilukeskus MUOVAN kanssa (VY:n, VAMK:n ja Aalto-yliopiston yhteinen tutkimus- ja kehittämisalusta).

Vaasan yliopisto tukee yliopisto-opiskelijoiden organisoimaa VES:in (Vaasa Entrepreneurship Society) toimintaa.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Tiedonkeruu tehdään arvioimalla strategian toteutumista. Lisäksi hyödynnetään tiedekuntien katselmuksia, joskin tuolloin arviointi on enemmänkin laadullinen. Yrittäjämäisen asennoitumisen kehittymistä ei ole seurattu. Arviointia tehdään suoritettujen liike-

toimintaosaamisen määrän perusteella ja maisterien työllistymistä koskevalla kyselyllä.

Åbo Akademi

Åbo Akademi (ÅA) toimii seuraavilla koulutusaloilla: kasvatusalat, taiteet ja kulttuurialat, humanistiset alat, yhteiskunnalliset alat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, luonnontieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne, tekniikan alat, sekä terveys- ja hyvinvointialat. Vuonna 2015 yliopistossa opiskeli 6 009 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 3,0 % (n=11) kaikista Åbo Akademista edellisvuonna maisteriksi tai tohtoriksi valmistuneista työllisistä toimi yrittäjänä (kaikissa Suomen yliopistoissa vastaava osuus oli 3,2 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjänä toimi luonnontieteiden alalta valmistuneita (15 % luonnontieteiden alalta valmistuneista, n=1). OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Åbo Akademi sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjyyttä tukevan yliopiston luokkaan.

Taulukko 14. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä maisterin ja tohtorin tutkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Kasvatusalat	0,0	0,0	1,0
Taiteet ja kulttuurialat		20,0	0,0
Humanistiset alat	1,3	18,2	3,0
Yhteiskunnalliset alat	2,8	1,9	4,0
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	2,2	0,0	1,2
Luonnontieteet	15,0	3,1	5,3
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	0,0	3,2	7,1
Tekniikan alat	2,3	0,0	2,9
Terveys- ja hyvinvointialat	0,0	0,0	0,0
<i>Koko yliopisto</i>	3,0	4,5	2,8

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa

(kandi-, maisteri- ja tohtoriopinnot)

Tietyillä aloilla ja tietyssä vaiheessa opintoja tarjotaan yrittäjyyttä käsitteleviä kursseja, joiden opetussuunnitelmat tukevat yrittäjyyttä. **Tarjolla on useita yrittäjyyttä tukevia**

kursseja, esimerkiksi yrittäjyyskurssi perusopinnojen tasolla sekä *Business Essentials for Scientists* tutkijoille vuodesta 2011 lähtien. Tekniikan ja luonnontieteiden aloilla suuri osa diplomitöistä/graduista tehdään yhteistyössä yritysten kanssa. Kasvatustieteiden opiskelijoille tarjotaan sekä yrittäjyyspedagogiikkaan että elinkeinoelämään keskittyviä kursseja. Suunnitteilla on myös yrittäjyyteen keskittyvä maisteriohjelma kemiantekniikan alalla. Kurssit eivät ole vielä tarjolla kaikille opiskelijoille, mutta Åbo Akademi pyrkii kehittämään koulutusten sisältöä niin, että tämä olisi jatkossa mahdollista. Åbo Akademi tekee tiivistä yhteistyötä myös alueellisten kehitysorganisaatioiden, kuten Turku Science Parkin kanssa ja hyödyntää tätä kautta saavilla olevia koulutusmahdollisuuksia yrittäjyyden alalla. Esimerkiksi SparkUp-yrittäjyisyhteisön järjestämään BusinessUp-yrityskiihdyttämöohjelmaan on osallistunut Åbo Akademi ja viisi ryhmää syksystä 2015 lähtien.

2 tutkimuksessa

Åbo Akademi on ollut useita kaupallistamishankkeita (mm. TEKES TUTL -hankkeet, joita 9 kpl) sekä syntyneitä yrityksiä n. 20 kpl. Åbo Akademi raportoi useista käynnissä olevista ja jo päättyneistä TUTL-hankkeista (Food-Sens, VitaPrint, MC Patch, UNISEP, Oligoadjuvant, Anisomelic Acid, EASYTRANS, Immunotherapy, Nanoruler).

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Åbo Akademi on käynnistänyt Tekesin rahoittaman KINO-hankkeen (Kansainvälisen innovaatio-osamisen kehittäminen korkeakouluissa ja tutkimusorganisaatioissa) kehittääkseen ja laajentaakseen innovaatio- ja kaupallistamistoimintaansa. Åbo Akademi halutaan vahvistaa innovaatiotoiminnan tukemista erityisesti humanistisissa aineissa. KINO-hankkeen puitteissa tehdään yhteistyötä Helsingin yliopiston (Helsinki Innovation Services), Turun yliopiston, Itä-Suomen yliopiston, Oulun yliopiston sekä Novia-ammattikorkeakoulun ja Turun ammattikorkeakoulun kanssa.

Åbo Akademi on ollut vuodesta 2011 lähtien ohjelma Kellogg School of Managementin kanssa

(Chicago), jonka puitteissa noin 2 tutkijaa vuodessa käy 2–3 kk opintomatalla USA:ssa, jonka jälkeen he tuovat yrittäjyys- ja businesskokemuksensa organisaation käyttöön. Yliopisto on mukana Startup life-hankkeessa, jonka kautta opiskelijoille on mahdollista lähteä harjoitteluun Piilakson start up -yrityksiin.

Tutkimusryhmille/yrittäjille on annettu mahdollisuuksia toimia osittain yliopiston tiloissa. Åbo Akademi tekee yhteistyötä esim. Boost Turku -yrittäjyisyhteisön ja Turku Science Parkin kanssa. TUTL-hankkeet ovat kaikki merkittäviä yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen kannalta. Kaikissa hankkeissa on aktiivista yhteistyötä liike-elämän toimijoiden kanssa. Myös Åbo Akademin täydennyskoulutuskeskuksella (*Centret för livslångt lärande – CLL*) on käynnissä useita yrittäjyyteen liittyviä yhteiskunnallisia hankkeita.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Yrittäjyyden edistymistä pyritään seuramaan systemaattisesti kaupallistamisprojektien, yhteistyöverkostojen ja Arbetsforumin kautta. Yliopiston oman arviointimateriaalin avulla tarvitaan parempia työkaluja systemaattiseen seurantaan ja vaikuttavuuden mittaamiseen.

Ammattikorkeakoulut

Arcada-ammattikorkeakoulu

Ammattikorkeakoulu Arcada toimii seuraavilla koulutusaloilla: taiteet ja kulttuurialat, kauppa, hallinto ja oikeustiede, tietojenkäsittely ja tietoliikenne, tekniikan alat, terveys- ja hyvinvointialat sekä palvelualat. Vuonna 2015 Arcadassa oli 2 435 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 1,2 % (n=4) kaikista Arcadasta edellisvuonna alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työllisistä toimi yrittäjänä (kaikissa Suomen ammattikorkeakouluissa vastaava osuus⁸ oli 2,9 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjänä toimi taide- ja kulttuurialoilta valmistuneita (9,1 % taide- ja kulttuurialoilta valmistuneista, n=2). OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Arcada sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjyyttä tukevan ammattikorkeakoulun luokkaan.

Taulukko 15. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Taiteet ja kulttuurialat	9,1	9,5	18,2
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	0,0	4,5	5,8
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	0,0	0,0	0,0
Tekniikan alat	0,0	0,0	11,4
Terveys- ja hyvinvointialat	0,7	2,3	3,7
Palvelualat	2,4	0,0	13,0
<i>Koko korkeakoulu</i>	1,2	2,9	6,7

⁸ Yrittäjäksi sijoittuneiden osuus kaikista OKM:n hallinnon alalla toimivissa ammattikorkeakouluissa alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työllisistä vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta (tilastovuosi 2013).

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa

(alempi ja ylempi amk-tutkinto)

Opetuksessa kannustetaan sekä “out of the box”- että “out of class” -ajatteluun. Lisäksi Arcadan **opetuksessa suositaan monialaisia projekteja.**

Arcada Oasis on yrittäjyyden tukemista varten perustettu yksikkö, joka tekee tiivistä yhteistyötä Arcada Entrepreneurship Societyn kanssa. Arcada Oasis toimii yhteistyössä Arcadan yrittäjyyskurssien kanssa ja tarjoaa opiskelijoille, opettajille sekä ulkopuolisille yhteistyökumppaneille alustan yrittäjähenkiseen ajatustenvaihtoon. Arcada Oasis tarjoaa tukea ja coachausta bisnesideoiden kehittämiseen ja oman yrityksen perustamiseen, neuvontaa rahoitusasioissa sekä apua mentorin etsinnässä. (<https://start.arcada.fi/en/arcadas-business-oasis>).

2 tutkimuksessa/TKI-toiminnassa

TKI-toiminnassa Arcada on panostanut erityisesti **pk-yritysten kansainvälistymiseen verkostomallia hyödyntäen.** Muutama esimerkki olemassa olevista verkostoista:

- Arcada on luonut ja on vetovastuussa Nobanet-verkoston toiminnasta. Sen jäsenenä on korkeakouluja sekä pk-yrityksiä kaikista Pohjoismaista sekä Baltian maista. Nobanet on Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittama (Nordplus), ja siitä löytyy tarkempi kuvaus osoitteessa www.nordicbalticnet.info.
- Arcada johtaa EDU-SMEs-verkosta jonka jäsenenä on ammattikorkeakouluja Suomen lisäksi myös Virosta ja Latviasta. EDU-SMEs on EU/Central-Baltic Interreg -ohjelman rahoittama, siitä kuvaus osoitteessa www.edusmes.eu.
- Arcada toimii partnerina DIGAS-verkostossa, jonka jäsenet edustavat korkeakouluja, kauppakamareita ja ammattijärjestöjä eri Euroopan maista. DIGAS on Erasmus+/Strategic Partnership ohjelman rahoittama, siitä kuvaus osoitteessa <http://www.digas-project.info/>.

Kaikissa yllämainituissa verkostoissa luodaan suoria yhteyksiä yritysten ja opiskelijoiden välille niin, että opiskelijoiden erityisosaamista hyödynnetään. Tämä tapahtuu yritysten eri toimeksiantojen kautta. Toimeksiannot voivat olla monenlaisia – esim. markkinakartoituksia, rahoitusmahdollisuuksien vertailuja, jakeluketjujen kustannuslaskelmia, markkinointimateriaalin kehittämistä jne. Oleellista on, että sekä ohjaava opettaja että yritys tukee opiskelijaa hänen tehtävässään. Tällä tavoin toimeksiannot voivat olla tarpeeksi vaativia ja siten luoda opiskelijoille tilaisuus näyttää erityisosaamistaan. On myös mahdollista koota opiskelijatiimi toimeksiantoja ratkomaan – tällainen asetelma sopii erityisesti silloin kun tarvitaan osaamista monelta eri liiketalouden sektorilta.

Lähtökohtaisesti pk-yritysten kansainvälistymiseen tähtäävät toimeksiannot aloitetaan metropolialueella, täällä olemassa olevia tietolähteitä hyödyntäen. Sen jälkeen, jos ja kun lisäselvityksiä ulkomailla tarvitaan, opiskelijat toimivat yhteistyössä ulkomailla sijaitsevien partnerikorkeakoulujen opettajien ja opiskelijoiden kanssa.

Toimeksiantojen pohjalta, ja koko verkoston osuudesta hyödyntäen, luodaan myös oppimismateriaalia, yritys caseja sekä raportteja, joita sekä sisäiset että ulkoiset sidosryhmät voivat hyödyntää. Verkostojen toiminta tukee myös opiskelijoiden päättötöitä sekä sekä bachelor- että mastertasolla.

Arcada Oasiksen yrittäjyyden innovaatioympäristöä vahvistetaan keväällä 2016 palkkaamalla

projektiluontoisesti tutkijakumppani Aalto yliopistosta. Tutkimuksen aiheena on: *“Developing research concepts covering innovation management practices and processes for digitalization of integration services for highly educated immigrant labor, co-creation of curriculum design for internationalization of Finnish SMEs, and enablers of entrepreneurial activities and marginalized communities”.*

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Opiskelijavetoinen Arcada Entrepreneurship Society, joka tekee erittäin läheistä yhteistyötä Arcada Oasiksen kanssa, luo verkostoja niin muihin korkeakouluihin, yrityksiin kuin alumneihin.

Opiskelijoita kannustetaan osallistumaan ideakilpailuihin. Esim. Rotary start up challenge ja Innovate or die! 2015 -innovaatiokilpailu luovat mahdollisuuksia opiskelijoiden omien ideoiden kaupallistamiseen.

Yritysyhteistyötä tehdään tietyillä yrittäjyyden ja markkinoinnin kursseilla, jotka tähtäävät uusien konseptien ideointiin, liiketoiminnan kehittämiseen tai kaupallistamissuunnitelmien laatimiseen. Alumnien kanssa tehdään monipuolista yhteistyötä: yritysvierailuja, luentoja, mentorointia, harjoittelu-paikkoja.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Yrittäjyyden tukemiseksi on perustettu virka ja yksikkö. Seuranta ja arviointia tehdään Arcada Entrepreneurship Societyn (AES) aktiviteettien ja jäsenten määrän perusteella sekä opetuksessa ilmenevien tulosten kautta. Yrittäjyyskurssien opiskelijamäärien kehitystä seurataan. Lisäksi seurataan Arcadan vuotuisen innovaatiokilpailuun osallistuvien määrää sekä ideoiden tasoa.

Centria-ammattikorkeakoulu

Centria-ammattikorkeakoulu toimii seuraavilla koulutusaloilla: kasvatusalat, taiteet ja kulttuurialat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, tietojenkäsittely ja tietoliik-

kenne, tekniikan alat, terveys- ja hyvinvointialat sekä palvelualat. Vuonna 2015 Centriassa oli 3 061 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 3,5 % (n=14) kaikista Centriassa edellisvuonna alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työllisistä toimi yrittäjänä (kaikissa Suomen ammattikorkeakouluissa vastaava osuus oli 2,9 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjänä toimi taide- ja kulttuurialalta valmistuneita (10 % taide- ja kulttuurialalta valmistuneista, n=1). OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Centria sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjämäisen ammattikorkeakoulun luokkaan.

Taulukko 16. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Kasvatusalat	0,0	0,0	0,0
Taiteet ja kulttuurialat	10,0	0,0	0,0
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	4,3	2,3	2,6
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	5,6	0,0	3,1
Tekniikan alat	4,1	2,5	3,8
Terveys- ja hyvinvointialat	2,8	4,0	2,5
Palvelualat	0,0	3,2	0,0
<i>Koko korkeakoulu</i>	3,5	2,7	2,7

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa
(alempi ja ylempi amk-tutkinto)

Yrittäjyyttä tuetaan **yrittäjyysopintojen sekä yritysten kanssa tehtävän yhteistyön kautta. Opetussuunnitelmissa pakollisia yrittäjyyttä tukevia opintoja löytyy jokaisesta koulutuksesta vähintäänkin yksi yrittäjyysopintojakso.** Luonnollisesti joissain koulutuksissa yrittäjyyttä tukevia opintoja löytyy huomattavasti enemmän, erityisesti liiketalouden ja tuotantotalouden koulutuksissa.

Opiskelijat voivat halutessaan omien valintojensa kautta suorittaa valinnaisina kaikkia opetussuunnitelmiin sisältyviä, yrittäjyyttä tukevia opintoja ja sisällyttää nämä

yrittäjyysopinnot osaksi omaa tutkintoaan. **Liiketalouden koulutuksessa yrittäjyys on läpäisevä teema.**

Opinnoissa esitellään esimerkein yrityksiä. Ammattikorkeakoulun toiminta-alueen yrityksistä vieraillee säännöllisesti ammattikorkeakoululla yrittäjiä ja muita yritysten vastuuhenkilöitä.

Centria-ammattikorkeakoulu tekee läheistä yhteistyötä paikallisen kehitysyhtiön (Kokkolanseudun Kehitys Oy KOSEK) ja Keski-Pohjanmaan Uusyrityskeskus FIRMAXin kanssa (www.firmaxi.kokkola.fi/). FIRMAXin liiketoimintasuunnittelutyökalua hyödynnetään opinnoissa. FIRMAXin toimitusjohtaja vierailee säännöllisesti ammattikorkeakoululla ja on liiketalouden neuvottelukunnan jäsen.

Ammattikorkeakoulussa on hyvät kokemukset **NY Start Up -yritystoiminnasta** (<http://nystartup.fi/>). Oppimismalli mahdollistaa yrittäjyyden sekä liiketoiminta- ja innovaatiotaitojen oppimisen. Kun opiskelija saa lukuvuoden mittaisen kokemuksen yrityksen perustamisesta ja yrityksen pyörittämisestä, asenne yrittäjyyteen on valmistuttua hyvin myönteinen ja yrittäjyysaikomus vahva. Useita yrityksiä on tällä hetkellä perusteilla ja toiminnassa.

2 tutkimuksessa/TKI-toiminnassa

Opetus- ja TKI-henkilöstölle on ollut käynnissä yrittäjyyspainotteinen jatkotutkintokoulutus, jonka puitteissa on tehty useita väitöskirjoja. Esimerkkejä väitöskirjoista:

- Tolonen-Kytölä, Tuija. Työn eetos, vapaus, onnellisuus: perheyrittäjien arvojen kuvauksen rakentuminen eräiden suomalaisten lehtien reportaaseissa. University of Jyväskylä, 2014.
- Nurmenniemi, Helinä. Palkkatyöstä yrittäjäksi: sosiaali- ja terveysalalla toimivien yrittäjien ajattelutavan muutoksista. Jyväskylän yliopisto, 2013.
- Pieskä, Sakari. Enhancing innovation capability and business opportunities: cases of SME-oriented applied research. University of Jyväskylä, 2012.

Väitöskirjojen lisäksi ammattikorkeakoulun henkilöstö on kirjoittanut yrittäjyyteen liittyviä tieteellisiä ja ammatillisia artikkeleita.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Centrian tuotekehityspalvelut tarjoavat osaamista yritysten tuotekehitys- ja innovaatiovaiheiden tueksi. Tarkemmin tästä sivuilta <http://tki.centria.fi/kehittamispalvelut/tuotekehityspalvelut>.

Ammattikorkeakoulussa on vuosikautia toteutettu erilaisia yrittäjyyttä tukevia hankkeita. Kaikki toteutetut ja toteutettavat hankkeet ovat yhteistyöhankkeita, joissa on mukana muiden kouluorganisaatioiden lisäksi elinkeino- ja työelämän toimijoita.

Keski-Pohjanmaan yrittäjyyspolku -hankkeessa Centria-ammattikorkeakoulun toteuttamat toimet kohdistuvat sellaisten menetelmien, pedagogisten ratkaisujen ja oppimisympäristöjen kehittämiseen, joiden avulla voidaan vahvistaa opiskelijoiden yrittäjyysasenteita sekä kiinnostusta oman yritystoiminnan käynnistämiseen ja kehittämiseen. Näitä ovat esimerkiksi harjoitusyritystoiminta, tiimiyrittäjyys, muut opintojen uudet toteutustavat, yrittäjätarinoiden hyödyntäminen opetuksessa, workshopit, seminaarit, innovaatioleirit ja uudenlainen yrittäjyyttä tukeva opetustarjonta. Lisätietoja hankkeesta osoitteesta <http://projekti.centria.fi/%28S%28f1v5klvwd1knfu0ypppw3h2%29%29/Default.aspx?siteid=1042>.

Yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeessa rakennetaan yhteinen maakunnallinen näkemys yrittäjyyskasvatuksesta, integroidaan yrittäjyyskasvatus osaksi koulutusta kaikilla kouluasteilla, lisätään opettajien tietoa yrittäjyydestä ja kehitetään yrittäjyyden oppimisympäristöjä. Lisätietoja hankkeesta osoitteesta <http://pohjois-pohjanmaa.yesverkosto.fi/tutustu-hankkeeseen/>.

Palvelumuotoilua on kehitetty vuodesta 2012 lähtien useammassa eri hankkeessa. Tuloksena on saatu palvelumuotoiluun liittyviä opintoja ammattikorkeakouluopiskelijoille ja YAMK-opiskelijoille. Puheena olevia opintoja integroidaan osana TKI-toimintaa yritysten kanssa toteutettavassa yhteistyössä. Hankkeen esite löytyy osoitteesta <http://web.centria.fi/data/liitteen/2713439b28d342edb854717fa81497b9.pdf>.

Oiva-Akatemiassa tiimi- ja osuuskuntayrittäjyys-opintojen avulla opiskelijat oppivat ja kehittävät omia liiketoimintaosaamisen tietojaan ja taitojaan ohjatulla tiimiyrittäjä- ja projektitoiminnalla. Oiva-

Akatemiassa käytännönläheisyys ja konkreettisuus ulottuvat aivan uudelle tasolle, ja oppiminen on erilaista kuin perinteisessä luokkaopetuksessa.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Centriassa toimii yrittäjyystyöryhmä, joka seuraa yrittäjyyden tunnuslukuja. Ammattikorkeakoululla on myös oma yrittäjyysstrategia.

Valmistuneiden osalta tietoa on saatavilla OPALAKyselystä. Korkeakoulu on mukana myös SeAMKin yrittäjyysintention tutkimuksessa, jossa seurataan opiskelijoiden yrittäjyyshenkisyttä opintojen kuluessa.

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diakonia-ammattikorkeakoulu (Diak) toimii seuraavilla koulutusaloilla: taiteet ja kulttuurialat, humanistiset alat sekä terveys- ja hyvinvointialat. Vuonna 2015 Diakissa oli 2 882 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 0,2 % (n=1) kaikista Diakissa edellisvuonna alemman tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työllisistä toimi yrittäjänä (kaikissa Suomen ammattikorkeakouluissa vastaava osuus oli 2,9 %).

Taulukko 17. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä alemman tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Taiteet ja kulttuurialat	0,0	0,0	0,0
Humanistiset alat	0,0	6,7	0,0
Terveys- ja hyvinvointialat	0,2	1,2	1,4
Koko korkeakoulu	0,2	1,3	1,3

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa (alempi ja ylempi AMK-tutkinto)

Diakin sairaanhoitaja (AMK)- tutkinnossa on yrittäjyysopintoina 3 opintopisteen laajuinen Johtaminen ja yrittäjyys -kokonaisuus. Sosionomi (AMK)-tutkinnossa on 4 opintopisteen laajuinen Hanke-,

projekti- ja yrittäjyysosaaminen -kokonaisuus. Lisäksi opintoihin kuuluu sosiaali- ja terveystalouden opintoja 2 opintopistettä.

Terveysalan ylemmissä tutkinnoissa on vähintään 5 opintopistettä johtamiseen liittyviä opintoja. Johtamisopinnoissa yhtenä johtamisen osa-alueena on itsensä johtaminen, joka myös kannustaa yrittäjyyteen. Sosionomi ylempi (AMK) -tutkinnoissa on 5 opintopistettä sosiaali- ja terveystalouden opintoja.

Diak on käynnistämässä vuonna 2016 uutta ylempää koulutusohjelmaa nimeltä Johtamisen ja yhteiskunnallisesti vaikuttavan palvelutuotannon kehittäminen, joka on ensimmäinen varsinaisesti johtajuuteen ja yrittäjyyteen kokonaisuudessaan keskittyvä koulutusohjelma. Tässä ylempässä koulutuksessa opiskelija perehtyy asiakaslähtöiseen palvelujen kehittämiseen sekä innovatiiviseen ja yhteiskunnallisesti vaikuttavaan hyvinvointialan yrittäjyyteen. Koulutuksessa painottuu asiakaskokemuksen ja tutkimuksellisen näytön hyödyntäminen toiminnan kehittämisessä. Koulutuksen keskiössä on asiakaslähtöisyyden edistäminen hyvinvointia edistävien palveluverkkojen toiminnassa. Koulutus tarjoaa mahdollisuuden perehtyä erilaisiin yrittämisen muotoihin hyvinvointialoilla ja se valmentaa sekä yrittämisen että johtamisen asiantuntijatehtäviin. Koulutuksessa korostuu Diakonia-ammattikorkeakoulun strateginen ajattelu eettisesti kestävästä hyvinvointialan työpaikoista ja yhteiskunnallisesti vaikuttavista yrityksistä, ja koulutuksen lävistää ajatus toiminnan ja osaamisen jatkuvasta kehittämisestä.

2 tutkimuksessa/TKI-toiminnassa

Diakin ammattikorkeakoulututkintojen opetussuunnitelmiin kuuluu Osallistava ja tutkiva kehittäminen (OSKE) -toiminnan mukaisia opintoja yhteensä 15–20 opintopisteen verran. **OSKE on työelämää ja oppimista palvelevaa yhteiskehittämistä, joka perustuu työelämäkumppaneiden ja Diakin yhteisiin tavoitteisiin.** OSKE toiminta toteutuu mm. opinnäytetöiden ja harjoittelujen kautta.

Kirkon alalla OSKE-toiminta toteutuu Yhteisöpaajoissa, joita on käynnistetty eri puolilla Suomea. Yhteisöpajat tulevat olemaan myös teologisen tiedekunnan kanssa tehtävän yhteistyön yhtenä toimintakenttänä.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Diak on luonut Itä-Suomen yliopiston, Arcadan ja Satakorkeakoulun kanssa pitkäjänteisesti yhteisiä sopimus pohjaisia tutkimusympäristöjä eli osaamiskeskittymiä, joilla on edellytykset menestyä kansainvälisessä ja monitieteisessä TKI-ympäristössä.

Lisäksi Oulun yliopiston, Oulun seudun ammattikorkeakoulun, Kajaanin ammattikorkeakoulun ja Lapin ammattikorkeakoulun, Humanistisen ammattikorkeakoulun sekä Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan kanssa Diakilla on sopimus pohjaista ja tavoitteellista yhteistyötä sopimuskaudelle.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Diak seuraa valmistuneiden työllistymistä ja yrittäjien osuutta työllistyneissä.

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu toimii seuraavilla koulutusaloilla: taiteet ja kulttuurialat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne sekä palvelualat. Vuonna 2015 Haaga-Heliassa oli 10 798 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluksena tutkinnon suorittamisesta 1,7 % (n=23) kaikista Haaga-Heliasta edellisvuonna alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työllististä toimi yrittäjänä (kaikissa Suomen ammattikorkeakouluissa vastaava osuus oli 2,9 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjänä toimi taide- ja kulttuurialoilta valmistuneita (3,4 % taide- ja kulttuurialoilta valmistuneista, n=1). Määrällisesti eniten yrittäjäksi sijoittui kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden aloilta tutkinnon suorittaneita (n=8, 1,6 % kyseisten alojen tutkinnon suorittaneista). Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Haaga-Helia ammattikorkeakoulun välisessä sopimuksessa kaudelle 2013–2016 Haaga-Helian tehtäviksi on määritelty muiden muassa yrittäjähenkisten asiantuntijoiden kouluttaminen sekä yritystoiminnan tutkimus ja kehitys. OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Haaga-Helia sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjyyttä tukevan ammattikorkeakoulun luokkaan.

Taulukko 18. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Taiteet ja kulttuurialat	3,4	3,6	5,0
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	1,6	2,9	3,9
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	1,2	3,2	2,5
Palvelualat	2,1	4,3	5,4
<i>Koko korkeakoulu</i>	1,7	3,3	4,1

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa (alempi ja ylempi AMK-tutkinto)

Haaga-Heliassa on erityinen kaikille opiskelijoille tarjolla oleva toimintamalli *StartUp School*, joka integroi oppimisen ja yrittäjäksi suuntautumisen. Opiskelu StartUp Schoolissa on opiskelijälähtöistä ja käytännönläheistä. Tavoitteena on opiskelijan asenteen vahvistaminen sekä taitojen ja tietojen kartuttaminen omaa liikeidea kehittämällä, samalla opintopisteitä kerryttäen. StartUp Schoolin ja TKI-toiminnan kautta on kehitetty oma haaga-helialainen malli valmentaa yrittäjyyteen tähtäviä opiskelijoita. Olennaista on myös opiskelijoiden roolin vahvistaminen vertaisoppijoina ja verkostoitunut toimintamalli. Näistä esimerkkeinä ovat yrittäjyyteen tähtävien opiskelijoiden projektit toisten opintojaksojen opiskelijoille, ideatyöpajat ja kokemusten vaihtoon keskittyvät tilaisuudet yrittäjäopiskelijoiden kesken sekä yhteistyö korkeakoulun ulkopuolisten tahojen kanssa esimerkiksi liikeideakilpailujen, yrittäjyyspahtumien ja yrittäjyyspalkintojen järjestämisessä (www.startupschool.fi).

Lisäksi opiskelijoille tarjotaan koulutusohjelmissa monenlaisia yrittäjyysopintojaksoja ja liiketalouden koulutusohjelmassa on oma yrittäjyyden suuntautumisvaihtoehto. Myös opettajakorkeakoulussa on yrittäjyyskasvatuksen edistämisen ohjelmat ja hanketoimintaa sekä opettajille ns. *entrecoach-vaimmennusta*. Opettajakorkeakoulun pedagogista osaamista käytetään StartUp Schoolin toiminnan kehittämisessä.

Avoimessa ammattikorkeakoulussa on yrittäjyyteen tähtäville huippu-urheilijoille suunnattu koulutuspilotti *Huippu-urheilijasta yrittäjäksi*.

Koulutus on tarkoitettu huippu-urheilijalle, jolla on toimiva yritys tai innostus yrittäjyyteen, tai uraansa päättämässä olevalle huippu-urheilijalle, jolla on yritysidea tai jo perustettu yritys. Koulutuksen sisältö räätälöidään oman yritysideo pohjalta (<http://www.haaga-helia.fi/fi/avoinamk/urho>).

2 tutkimuksessa/TKI-toiminnassa

Innovointitaitoja harjoitellaan mm. eri koulutusohjelmia läpileikkaavien Innochallenge-opiskelijaprojektien kautta. Haaga-Heliassa on myös toteutettu yrittäjyyskysymyksiin keskittyneitä TKI-hankkeita (kasvuyrityksen liiketoimintaosaaminen, perheyrittäjyys, yrittäjyyskasvatus, kulttuuriyrittäjyys) sekä laadittu tuote- ja palvelukehittämisen toimintamalli kansainvälistyville pk-yrityksille.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Täydennyskoulutustarjontaa suunnataan alumniryittäjille, ja he toimivat mentoreina opiskelijaryittäjille; **StartUp School on yrittäjien kohtaamispaikka**. StartUp Schoolin toimintaa kehitetään edelleen kotimaisten ja kansainvälisten yhteistyökumppaneiden kanssa.

Haaga-Helia tarjoaa tukea myös tuotteiden ja palveluiden testaamiseen ja markkinoille saattamiseen – tulevaisuudessa myös kansainvälisesti.

Täydennyskoulutustarjonnassa oli vuonna 2014–2015 kasvuyrityksen johtamisen oppisopimustyyppinen 30 opintopisteen laajuinen koulutus, joka oli suunnattu kasvuhakuisten pk-yritysten korkeasti koulutetuille avainhenkilöille.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Yrittäjyyden edistymistä ja toiminnan vaikuttavuutta seurataan kvartaalitarkkuudella suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Mittareina ovat mm. startup-yhteisön laajuus, yrittäjyysopintoihin osallistujat, suoritettut opintopisteet, käynnistyneet yritykset sekä kasvuun

tähtäävät kasvurahoitusta saaneet yritykset. StartUp Schoolin opiskelijoille on nimetty opiskelijakohtainen coach, joka arvioi edistymistä yhdessä opiskelijan itsensä kanssa säännöllisissä tapaamisissa. **Kansainvälisenä vertailualustana vaikuttavuuden osalta Haaga-Helia käyttää UBI indexiä.**

Seurannassa hyödynnetään Haaga-Helian omia ja Tilastokeskuksen seurantamittareita, kaikille opiskelijoille tehtävää mittavaa yrittäjyyskyselyä, alumnien yrittäjätoimintaan liittyvää kyselyä ja seurantaa, henkilökunnan osallistumista StartUp Schoolin toimintaan sekä tietoa yrittäjyyden coaching-valmennukseen osallistuneiden määristä ja tyytyväisyydestä toimintaan. Vuosittaisessa Haaga-Helian opiskelijakyselyssä on mukana yrittäjyystaitojen kehittyminen. Kysely tehdään kaikille tutkinto-opiskelijoille (sekä AMK että YAMK).

Humanistinen ammattikorkeakoulu

Humanistinen ammattikorkeakoulu (Humak) toimii seuraavilla koulutusaloilla: humanistinen ja kasvatustieteellinen sekä kulttuuriala. Vuonna 2015 Humakissa oli 1 551 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluessa tutkinnon suorittamisesta 0,8 % (n=2) kaikista Humakissa edellisvuonna valmistuneista työllisistä toimi yrittäjänä (kaikissa Suomen ammattikorkeakouluissa vastaava osuus oli 2,9 %). Kaikki yrittäjänä toimivat olivat kyseisenä vuonna taide- ja kulttuurialoilta valmistuneita; kaikista taide- ja kulttuurialalta valmistuneista työllisistä (n=54) 3,7 % toimi yrittäjänä vuoden kuluessa tutkinnon suorittamisesta. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Humanistisen ammattikorkeakoulun välisessä sopimuksessa kaudelle 2013–2016 yhdeksi Humakin tehtävistä on määriteltävä luovan toimialan yrittäjyyden kehittäminen. Yksi sopimuksessa määritellyistä Humakin painoaloista on sosiaalisten ja kulttuuristen innovaatioiden kehittäminen. OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Humak sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjämäisen ammattikorkeakoulun luokkaan.

Taulukko 19. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Taiteet ja kulttuurialat	3,7	6,1	7,1
Humanistiset alat	0,0	5,0	3,6
Tekniikan alat	0,0	0,0	0,0
Terveys- ja hyvinvointialat	0,0	0,8	0,9
<i>Koko korkeakoulu</i>	0,8	2,7	2,2

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa (alempi ja ylempi AMK-tutkinto)

Humakissa on esim. oma luovien alojen yrityshautomo sekä sen toiminnan tiivis yhteistyö koulutuksen ja tutkimuksen kanssa, samoin opiskelijoiden osuuskunta- ym. toiminnan kehittäminen vastaavin periaattein.

Kulttuurituotannon koulutusohjelmassa on tarjolla 5 op:n laajuinen Yrittäjyys-opintojakso.

Humanistinen ammattikorkeakoulu on ollut vahvassa roolissa kehittämässä kansainvälisen Nuori yrittäjyys ry:n kanssa korkeakoulusektorille suunnattua Vuosi yrittäjänä -valmennusohjelmaa ja toimii myös tällä hetkellä laajassa yhteistyössä Nuori yrittäjyys ry:n kanssa. Vuosi yrittäjänä -ohjelma on mahdollista suorittaa myös Humanistisessa ammattikorkeakoulussa osana AMK-perustutkintoja.

2 tutkimuksessa/TKI-toiminnassa

Humanistisen ammattikorkeakoulun TKI-toiminnassa yritystoiminnan tukeminen ja kehittäminen on ollut keskeinen toimintalinja vuodesta 2007 lähtien. Tällä hetkellä Humanistisen ammattikorkeakoulun koordinoimista hankkeista yrittäjyys on keskeisessä asemassa **Luovien alojen yrityshautomo Creven** toiminnassa, **Yritetään yhdessä -hankkeessa**, jossa tuetaan nuoria pohjoiskarjalaisia nuoria yrittäjyyspolulla sekä **Luotsie – Luova yrittäjyys Etelä-Karjalassa -hankkeessa**, jossa tuetaan palvelumuotoilun keinoin alueen kasvuhaluista luovien alojen yrityksiä. Yrittäjyyden tukeminen on erittäin voimakkaasti mukana myös Humanistisen ammattikorkeakoulun koordinoimassa **Hyvinvoinnin**

välitystoimisto -hankkeessa, jonka puitteissa tuotteistetaan uusia luovalle osaamiselle pohjautuvia hyvinvointipalveluja kannattavaksi yritystoiminnaksi.

Yritystoiminnan kehittämisen osalta Humak on toteuttanut TKI-työn kautta myös runsaasti koulutuksessa käytettävää materiaalia, kuten *Luovuus ja liiketoiminta -työkirjan*, joka on yrityksen perustamisen ja kehittämisen taustalle luotu käytännön liiketoimintasuunnittelun työkalu ja opetusmateriaali, sekä *Mitä minulle tapahtuu jos... Luovien alojen identiteetistä luovan talouden yrittäjävalmiuksiin -työkalupakin*, jossa annetaan yrittäjille ja yritysneuvontaan työkaluja palvelumuotoilun näkökulmasta. Luovuus ja liiketoiminta -työkirjasta on olemassa myös ruotsin- ja englanninkieliset painokset.

Itse hallinnoimiensa yrittäjyys-hankkeiden lisäksi Humak on mukana useissa yrittäjyyttä tukevissa kehittämishankkeissa. Näitä ovat esimerkiksi Turku Science Parkin hallinnoima EAKR-hanke *Y2 – Yhteistyöllä yritysaihioita*, Lohjan elinkeinoyhtiö Novagon hallinnoima valtakunnallinen *Tuunaa tuottoa* -hanke (ESR) sekä Metsähallituksen hallinnoima kansainvälinen Central Baltic -hanke *Lights On!*, jossa tuetaan kulttuuriperintökohteiden tuotteistamista matkailun yritystoiminnaksi. *Lights On!* -hankkeessa Humanistinen ammattikorkeakoulu on päävastuussa myös Virossa toteutettavasta yrittäjyyskoulutuksen kokonaisuudesta.

Lisäksi Humakin tavoitteena on lanseerata yritys-hautomo Creven toimintamalli valtakunnalliseksi vuosien 2016 ja 2017 aikana.

Kaikissa yrittäjyyteen keskittyvissä hankkeissaan Humak toteuttaa käytännön toimenpiteiden lisäksi myös tutkimustoimintaa, jonka tavoitteena on yritystoiminnan kehittämisen taustalle tehtävä soveltava tutkimus.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Avoimessa ammattikorkeakoulussa on tarjolla kulttuurituotannon yrittäjyys-opintopaketti. **Turussa Humak on mukana yrityskehityksen laajassa SparkUp -yhteistyössä**, jossa toimivat myös Turku Science Park ja muut Turun alueella toimivat korkeakoulut. **Yrittäjyyttä tukevaa yhteistyötä tehdään myös esimerkiksi Jyväskylän yliopiston, Jyväskylän ammattikorkeakou-**

lun, Tampereen ammattikorkeakoulun ja Mikkelin ammattikorkeakoulun (Miset) kanssa, minkä lisäksi Humanistisella ammattikorkeakoululla on yrittäjyyden tukemiseen liittyvää yhteistyötä useiden kuntien elinkeinoyhtiöiden (Turun seudun kehittämiskeskus, Novago Oy, Posintra Oy, Into Seinäjoki, Imatran Kehy, Wirma Lappeenranta Oy, Helsingin kaupungin elinkeinosasto) sekä työ- ja elinkeinoministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Yrittäjyyden edistymisen seuranta tehdään laatutyön palautejärjestelmän kautta sekä tunnuslukuindikaattoreilla.

Hämeen ammattikorkeakoulu

Hämeen ammattikorkeakoulu (HAMK) toimii seuraavilla koulutusaloilla: taiteet ja kulttuurialat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, luonnontieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne, tekniikan alat, maa- ja metsätalousalat, terveys- ja hyvinvointialat sekä palvelualat. Vuonna 2015 HAMKissa oli 7 392 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 3,6 % (n=30) kaikista HAMKista edellisvuonna alemman tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työllisistä toimii yrittäjinä (kaikissa Suomen ammattikorkeakouluissa vastaava osuus oli 2,9 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjinä toimi maa- ja metsätalousaloilta valmistuneita (12 %, n=14). Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Hämeen ammattikorkeakoulun välisessä sopimuksessa kaudelle 2013–2016 HAMK:n tehtäväksi on määritelty teknologiaosaaminen ja yrittäjyys osana strategista FUAS-liittoumaa. OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella HAMK sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjyyttä tukevan ammattikorkeakoulun luokkaan.

Taulukko 19. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Taiteet ja kulttuurialat	4,1	10,2	3,9
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	2,7	5,8	7,6
Luonnontieteet	7,7		
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	4,3	2,8	3,8
Tekniikan alat	2,8	3,0	4,5
Maa- ja metsätalousalat	12,0	20,4	22,1
Terveys- ja hyvinvointialat	0,0	1,1	0,6
Palvelualat	0,0	8,3	4,3
<i>Koko korkeakoulu</i>	<i>3,6</i>	<i>5,7</i>	<i>6,0</i>

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa

(alempi ja ylempi AMK-tutkinto)

Opetussuunnitelmien kehittämistyö on meneillään, ja yritteliäisyys pyritään integroimaan osaksi opiskelumoduuleja. Kaikissa moduuleissa on jo käytännön projekteja ja tiimityöskentelyä.

Koko korkeakoulussa on tarjolla virtuaalinen Startup Business School, FUAS Innovation School, HAMKin, LAMKin ja Laurean opiskelijoille tarkoitettu Sense-liikeideakilpailu, yrittäjyysklinikat, yrittäjyyden mobiilikortit, Amazing Business Train™, InnOpe sekä JAUHIN ideointi- ja liiketoiminnan kehittämistyöpajat.

- **FUAS Innovation School** tarjoaa kesäopintoina 15 op laajuisen kokonaisuuden, jossa yhdistyvät virtuaaliopinnot ja yrityksille tehtävä projekti.
- **Amazing Business Train™** -junamatka (5 op), jossa yrittäjyydestä kiinnostuneet tai oman yritysideoan keksineet opiskelijat kehittävätkin ideoitaan yhdessä eteenpäin. Työkielinä ovat suomi ja englanti.
- **Startup Business School** (15 op) eli virtuaaliset liikeidean kehittämisopinnot ovat tarjolla myös avoimessa ammattikorkeakoulussa. Opinnot toimivat esihaudontapalveluna. Saumaton hautomopolku ohjaa opiskelijat varsinaiseen haudontaan. Startup Business School -opinnot ovat tarjolla suomeksi ja englanniksi.
- **Sense-liikeideakilpailu** on kolmen ammattikorkeakoulun yhteinen, yrittäjyysopintoihin integroitu liikeidean ja yrittäjätöihin kehittämisen kilpailu.

- **InnOpe** on opettajille, valmentajille ja opiskelijoille suunnattu 5 op laajuinen luovan työskentelyn, yritteliään tekemisen ja liiketoiminnan kehittämisen intensiivinen työpajojen sarja.
- **Yrittäjyysklinikat** ovat opiskelijan oman liikeidean käytännön kehittämisen ohjaus- ja valmennusistuntoja.
- **Yrittäjyyden ja liiketoiminnan mobiilikortit** ovat yrittäjyyteen kasvamisen ja liikeidean elinvoimaisuuden arviointiin kehitetty oppimateriaali, jota opiskelijat voivat käyttää itsenäisesti ja osana erilaisia yrittäjyyden opintoja.
- **JAUHIN liiketoiminnan ideointi- ja liiketoiminnan kehittämisen työpajat**, jotka on tarkoitettu uuden liiketoiminnan ideointiin ja mallintamiseen tai olemassa olevan liiketoiminnan kehittämiseen.

2 tutkimuksessa/TKI-toiminnassa

Korkeakoulussa on sitouduttu osaamisintensiivisten liikeideoiden kehittämiseen ja tukemaan henkilöstön ideoiden kaupallistamista. HAMKiin on perustettu neljä tutkimusyksikköä, joiden toivotaan tuottavan osaamisintensiivisiä yrityksiä. Tutkimusyksiköt ovat vasta perustettuja, ja ammattikorkeakoulun arvion mukaan on liian aikaista nähdä, miten yrittäjyys niissä toteutuu.

HAMK on mukana opettajien yrittäjyysopetusvalmiuksien tutkimusverkostossa.

Tulevaisuudessa korkeakoulun tavoitteena on konseptoida ja kaupallistaa tutkimusten ja hankkeiden tuloksia, palveluja sekä prosesseja. Tässä työssä hyödynnetään HAMKin olemassa olevia menetelmiä ja toimintamalleja: JAUHIN, Start up Business School ja Amazing Business Train™.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Hämeen ammattikorkeakoulu on ollut aktiivisesti mukana Hämeen Tuoteväylä-ryhmän toiminnassa. Sekä henkilöstön että opiskelijoiden uusia tuote- ja palveluideoita on arvioitu Tuoteväylä-ryhmässä. Osa ideoista on saanut Tuoteväylä-rahoitusta.

Useissa HAMKin hankkeissa on edistetty uusien tuotteiden, palveluiden ja liiketoimintamallien kaupallistamista.

Hämeen ammattikorkeakoulu on myös kehittänyt ideoiden luomisen, kehittämisen ja kaupallistamisen **JAUHIN-toimintamallin**. Lisäksi **Amazing Business Train™** on tuotemerkillä suojattu ja sitä toteutetaan paitsi alueellisena ja kansallisena kehittämisspalveluna myös osana koulutuksen vientiä.

InnOpe-valmennus (5 op) on opettajille ja valmentajille suunnattu luovan työskentelyn, yritteliään tekemisen ja liiketoiminnan kehittämisen intensiivinen työpajojen sarja. Valmennusta on toteutettu mm. Opetushallituksen rahoittamana opetustoimen henkilöstökoulutuksena.

Alakohtaista olemassa olevan yritystoiminnan kehittämistä toteutetaan HAMKin toiminta-alueella hanketoiminnan ja täydennyskoulutuksen avulla. Luonnonvara-alalla yrittäjyysvalmennusta toteutetaan mm. metsäpalveluyrittäjille ja maatalousyrittäjille. Uutta yritystoimintaa haetaan kiertotalouden alalta tarjoamalla mm. JAUHIN-palvelua. Hyvinvointialalle suunnataan uuden yritystoiminnan synnyttämiseen ja kehittämiseen palvelua. Hanketoiminnan kautta kehittämisen kohteena ovat mm. naisten johtamat tai omistamat kasvuyritykset, jotka hakevat kasvua digitaalisuuden tai teknologian hyödyntämisestä. Yrittäjille suunnattua liiketoiminnan kehittämiseen suunniteltua täydennyskoulutusta toteutetaan yrittäjille myös ELY-keskuksen täsmä- ja muutuskoulutusrahoituksen turvin.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Hämeen ammattikorkeakoulu on ollut mukana yrittäjyysintientutkimuksessa. Järjestelmällistä tiedonkeruuta halutaan kehittää. HAMKin arvion mukaan yrittäjyystutkimuksen verkoston kehittäminen olisi erittäin tarpeellinen.

HAMKissa on käynnistetty useita selvityksiä opiskelijayrittäjyyteen ja yrittäjyysintention liittyen sekä yrittäjyyden edistämisen toimenpiteiden vaikuttavuuteen liittyen. Tutkijoina ovat AMK- ja YAMK-opiskelijat. Ensi vaiheessa tutkimusaineistona hyödynnetään hankkeissa kerättyä opiskelijahaastattelujen aineistoa sekä 130 teemahaastattelua eri alojen opiskelijoilta, jotka ovat osallistuneet Amazing Business Trainiin.

Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Jyväskylän ammattikorkeakoulu (JAMK) toimii seuraavilla koulutusaloilla: kasvatusalat, taiteet ja kulttuurialat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne, tekniikan alat, maa- ja metsätalousalat, terveys- ja hyvinvointialat sekä palvelualat. Vuonna 2015 JAMKissa oli 8 046 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 2,9 % (n=28) kaikista JAMKista edellisvuonna alemman tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työllisistä toimi yrittäjänä (kaikissa Suomen ammattikorkeakouluissa vastaava osuus oli 2,9 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjänä toimi maa- ja metsätalousalalta valmistuneita (17,6 % alalta valmistuneista, n=3). Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun välisessä sopimuksessa kaudelle 2013–2016 yhdeksi JAMKin profiileista on määritelty yrittäjyys. OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Jyväskylän ammattikorkeakoulu sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjyyttä tukevan ammattikorkeakoulun luokkaan.

Taulukko 20. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä alemman tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Kasvatusalat	0,0	0,0	7,7
Taiteet ja kulttuurialat	4,8	3,2	12,5
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	6,6	6,9	3,5
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	1,5	0,0	1,7
Tekniikan alat	0,9	2,4	5,6
Maa- ja metsätalousalat	17,6	27,3	20,0
Terveys- ja hyvinvointialat	1,6	2,3	3,4
Palvelualat	2,0	5,5	1,9
<i>Koko korkeakoulu</i>	2,9	3,6	4,2

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa
(alempi ja ylempi AMK-tutkinto)

Monia yrittäjyyspolun opintojaksoja on viety kaikkiin tutkintoihin (esim. yrittäjyyden perusteet ja

innovaatiot, esihautomo, hautomo). Toimeenpano täysimääräisesti on aloitettu syksyllä 2015. Yrittäjyyspolun opintojaksojen luomiseen ja toteutukseen on perustettu yksikkörajat ylittävä yhteinen toimintamalli **JAMK Generator**, jossa voi ideoida, kehittää liikeidea tai perustaa yrityksen osana muita opintoja.

Tiimiakatemia on sellaisenaan yrittäjyystutkinto, jossa tiimioppiminen ja osuuskunnassa oppiminen ovat pedagogisina ratkaisuin. Tiimiakatemiassa opiskelu tapahtuu työskentemällä omassa tiimiyrityksessä yhdessä muiden tiimiyrittäjien kanssa. (<http://www.tiimiakatemia.fi/fi/>). Yrittäjyyspolun toteutus kaikissa tutkinnoissa on tulossa vahvemmin osaksi opiskelijoiden ohjausta, kun toimeenpano etenee ja avainhenkilöiden tietoisuus kasvaa. Yrittäjyyspolulle ollaan toteuttamassa vuoden 2016 syksystä eteenpäin ensimmäiset pilotit käytännönläheisten ja testaamiseen sekä kokeiluihin perustuvien lab-toimintojen osalta. Lab-oppimisympäristöt kytketään vahvasti opinnollistettuina kaikkiin tutkintoihin ja myös monialaisina. Kaikkiin tutkintoihin luodaan opiskelijoille mahdollisuus hakeutua Yrittäjyys- ja innovaatiopolun sekä myynnin kärkiopintoihin. Lab-oppimisympäristöt toimivat osin JAMKin omissa tiloissa ja myös Jyväskylän kaupungin kehitysalustoilla mm. Uuden Sairaalan, Hippoksen, Kankaan ja Jyväskylän Yritystehtaan osalta. Osa lab-oppimisympäristöistä toteutetaan myös yhteistyössä Jyväskylän yliopiston ja Jyväskylän koulutuskuntayhtymän kanssa. Kärkiopintoihin ja lab-oppimisympäristöihin luodaan pitkäkestoiset kumppanuudet mm. Kasvu Openiin osallistuvien kasvuun tähtäävien yritysten kanssa.

JAMKissa on perustettu asiantuntijoille suunnattu yritysvalmentajaohjelma, jonka on suorittanut noin 40 asiantuntijaa ja opettajaa. Yritysvalmentajaohjelma on toteutettu kaksi kertaa vuosina 2012–2015. Yritysvalmentajaohjelmaan osallistuneet opettajat ja asiantuntijat voivat toimia yrittäjyys- ja innovaatiopolun opintojaksoilla valmentajina ja/tai vastuuopettajina.

2 tutkimuksessa/TKI-toiminnassa

Tutkimuspuolella tarvitaan Jyväskylän ammattikorkeakoulun oman arvion mukaan enemmän tuotekehitykseen ja kaupallistamiseen tähtääviä projekteja

yhteistyössä yritysten kanssa. Tuotekehitykseen ja kaupallistamiseen tähtääviä hankkeita toteutetaan lab-oppimisympäristöissä opiskelijoiden ja Jamkin asiantuntijoiden toimesta. Syksystä 2016 eteenpäin käynnistetään ensimmäiset pilotit ja täysimääräinen toteutus on syksyllä 2017.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Jyväskylän ammattikorkeakoulu on osa alueella toimivaa Yritystehdasta, joka mahdollistaa kasvuun ja kansainvälistymiseen tähtäävien yritysten valmenuksen ja myös rahoituksen. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylän ammattikorkeakoulu ja Jyväskylän koulutuskuntayhtymä toteuttavat parhaillaan yhteistä hanketta yrittäjyysopintojen kehittämiseksi ja yhtenäistämiseksi. JAMK on vahvistanut osallistumistaan Jyväskylän kaupungin kehitysalustoilla mm. Uuden Sairaalan, Hippoksen, Kankaan ja Jyväskylän yritys- tehtaan osalta. Kaikissa näissä toteutetaan yritysten ongelmien ratkaisuja mm. innovaatioviikoilla ja jatkossa myös jatkuvana Design Thinking-työkalua/ innovaatioviikkoa hyödyntämällä ja toteuttamalla. Lisäksi yrityksille suunnatut opiskelijälähtöiset tuotekehitysprojektit ovat jatkossa opinnollistettu osa tutkintoja.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

JAMK seuraa yrittäjyyspolulla tarjolla olevia opintojaksoja, suoritettuja yrittäjyyspolun opintojaksoja, suoritettuja esihautomo-opintoja, suoritettuja hautomo-opintoja, yrittäjyyspolulle osallistuneiden opiskelijoiden lukumäärää, syntyneitä opiskelijoiden ja henkilökunnan startup-yrityksiä sekä yritysvalmentajaohjelman suorittaneiden henkilöiden määrää. JAMKin uuden strategian pohjalta asetetaan yrittäjyyteen ja innovaatiotoimintaan liittyen myös strategian toteutusohjelman kautta aikatauluun ja toimeenpanoon liittyvät tavoitteet.

Seuranta ja arviointi toteutetaan JAMKin johdoryhmässä ja hallituksessa. Tuloksista viestitään ja toimintaa parannetaan aktiivisesti.

Kajaanin ammattikorkeakoulu

Kajaanin ammattikorkeakoulu (KAMK) toimii seuraavilla koulutusaloilla: kauppa, hallinto ja oikeustieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne, tekniikan alat, terveys- ja hyvinvointialat sekä palvelualat. Vuonna 2015 KAMKissa oli 2 189 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 4 % (n=12) kaikista KAMKissa edellisvuonna alemman tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työllisistä toimi yrittäjänä (kaikissa Suomen ammattikorkeakouluissa vastaava osuus oli 2,9 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjänä toimi tietojenkäsittely- ja tietoliikennealoilta valmistuneita (16 % kyseisiltä aloilta valmistuneista, n=4), ja vähiten terveys- ja hyvinvointialoilta valmistuneita (2,2 %, n=2). OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella KAMK sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjämäisen ammattikorkeakoulun luokkaan.

Taulukko 21. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä alemman tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	2,8	0,0	5,2
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	16,0	3,7	2,7
Tekniikan alat	4,0	2,3	10,5
Terveys- ja hyvinvointialat	2,2	0,0	2,8
Palvelualat	3,2	3,1	11,6
<i>Koko korkeakoulu</i>	4,0	1,3	6,0

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa
(alempi ja ylempi AMK-tutkinto)

Kajaanin ammattikorkeakoulun kaikissa koulutuksissa on liiketoimintaosaamisen perusteet. Korkeakoulu toimii yhdellä kampuksella poikkialaisesti, ja **KAMKin pedagoginen toimintatapa perustuu tekemällä oppimiseen**. Tavoitteena on, että merkittävä osa opinnoista tehdään käytännön oppimis- tai kehittämistehtävinä. **Jokaisella aloittavalla opiskelijalla on 10 op:n kokonaisuus Tekevä amk, jossa opiskellaan liiketoimintaosaamisen perusteet sekä yrittäjämäistä**

toimintaa poikkialaisesti. Ammattiopinnoissa opiskelija voi valita lisää yrittäjyysopintoja liiketalouden tarjonnasta, ja **suorittaa harjoittelun ja/tai opinnäytteen omaan perustettavaan tai olemassa olevaan yritykseen**. KAMKissa on myös mahdollista tehdä ohjatuksi opintoina rahoittajien edellyttämä liiketoimintasuunnitelma. Tätä varten on kehitetty mm. pelillinen liiketoimintasuunnitelma yhdessä Yritys Suomen kanssa. Kansainvälisessä NPA-ohjelman rahoittamassa Rye Connect -hankkeessa (KAMK hallinnoijana) **pelillinen liiketoimintasuunnitelma** käännetään englanniksi, ruotsiksi, norjaksi ja mahdollisesti myös saamen kielelle. Samassa hankkeessa tehdään peliin edelleen kehitystyötä.

KAMKissa on neljä henkilöä, jotka ovat suorittaneet yrittäjälähtöisen tutkinnon. **Oppimistehtävissä on mukana yrittäjiä antamassa toimeksiantoja sekä palautetta tuloksista.**

Vuoden 2017 opetussuunnitelmaan on määritelty kaikkiin koulutuksiin sisältyvänä yrittäjyyspolku.

Polku sisältää kaikille pakollisia opintoja sekä valinnaisia opintoja yhteensä 30 op. KAMKissa **on aloitettu syksyllä ensimmäinen pilottiryhmä Ny Start Up-opintoina** (laajuus 10 op). Ny Start Up -kokonaisuus on tarjolla kaikkien koulutusten opiskelijoille. Myös englanninkielisten ohjelmien opiskelijoiden on mahdollista suorittaa Ny Start Up-opinnot.

KAMKissa toimii tällä hetkellä kaksi osuuskuntaa, jotka omalla toiminnallaan tukevat opiskelijoiden yrittäjyyttä opintojen aikana. Erityisesti pelialan opiskelijat ovat aktiivisesti osallistuneet osuuskunta-toimintaan opintojensa kuluessa.

2 tutkimuksessa/TKI-toiminnassa

Vuosina 2011–2012 toteutettiin Innova -hanke, jonka aikana edistettiin erityisesti pelialan yritysten syntymistä, koska alueella ei tuolloin ollut pelialan yrityksiä. Jatkohankkeessa Innova Pro (2015–2017) kehitetään poikkialaisesti liiketalouden opintoja, tuetaan tiimiopettajuutta sekä työn opinnollistamista ja uusien yritysten syntymistä. Nyt kohderyhmänä ovat kaikkien koulutusten opiskelijat.

KAMKilla oli vuosina 2013–2014 käytössään Keksintösäätiön tuoteväylärahoitusta. Korkeakoulun rahoitusinstrumentin avulla voitiin tukea opiskelijoi-

den ja jonkin verran myös henkilöstön tuoteideiden kehittämistä. Näiden kehittämisten seurauksena syntyi yrityksiä, patentoituja tuotteita ja tuotteita, joiden oikeudet myytiin olemassa olevalle yritykselle.

KAMKin hanketoiminnan tavoitteena on syntyvien ideoiden tuotteistaminen ja kaupallistaminen.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

KAMKissa on toteutettu Boot camp -valmennuksia valmistuneille, jolloin he ovat voineet toimia korkeakoulun tiloissa. Nämä ovat toteutuneet lähinnä pelialalla.

KAMKin henkilöstöllä on omia yrityksiä/toimintamääriä, joiden kautta syntyy verkostoja. Korkeakoulussa on aloitettu säännölliset sidosryhmätapaamiset, joissa saadaan kehitettyä edelleen yhteistyötä toimijoiden kanssa. Opettajia on työelämäjaksoilla ja harjoittelun ja opinnäytteiden ohjauksessa laaja-alaisesti (ei siis keskitettynä vain muutamalle henkilölle). Lisäksi vuosittain järjestettävät alumnitapaamiset tukevat työelämäyhteistyötä.

Innovaatioiden kaupallistaminen on keskeinen osa CEMIS (Centre for Measurement and Information Systems) KAMKin toimintaa, jossa KAMK vastaa kehitettyjen teknologisten sovellusten kaupallistamisesta. Opiskelijoilla on keskeinen rooli tässä työssä. KAMKin lisäksi CEMISissä on mukana Oulun ja Jyväskylän yliopistot sekä VTT.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Yrittäjyys on kyselyissä sekä projektien raportoinnissa mukana oleva asia. Kehittämiskohteiden, toimenpiteiden ja tulosten seuranta tehdään vuosikellon mukaisesti. Yrittäjyyden seuranta ja arviointia tehdään osana projektien raportointia ja arviointia. Ammattikorkeakoulun johtamisjärjestelmässä seurataan opiskelijoiden perustamien yritysten määrää strategiamittarilla. Opiskeluun nivotun Ny Start Up-toiminnan arvioidaan lisäävän aloittavien yritysten määrää jatkossa.

Karelia-ammattikorkeakoulu

Karelia-ammattikorkeakoulu toimii seuraavilla koulutusaloilla: kasvatusalat, taiteet ja kulttuurialat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne, tekniikan alat, maa- ja metsätalousalat, terveys- ja hyvinvointialat sekä palvelualat. Vuonna 2015 Kareliassa oli 3 700 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 4,4 % (n=22) kaikista Kareliassa edellisvuonna alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työllisistä toimi yrittäjänä (kaikissa Suomen ammattikorkeakouluissa vastaava osuus oli 2,9 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjänä toimi maa- ja metsätalousaloilta valmistuneita (18,4 % kyseisiltä aloilta valmistuneista, n=7). OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Karelia-ammattikorkeakoulu sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjyyttä tukevan ammattikorkeakoulun luokkaan.

Taulukko 22. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Kasvatusalat	0,0	0,0	0,0
Taiteet ja kulttuurialat	7,9	12,2	22,5
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	6,3	4,5	10,0
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	3,8	7,1	2,0
Tekniikan alat	4,3	6,3	9,6
Maa- ja metsätalousalat	18,4	17,1	20,0
Terveys- ja hyvinvointialat	1,4	1,7	1,4
Palvelualat	0,0	0,0	6,3
<i>Koko korkeakoulu</i>	4,4	5,6	8,0

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa

(alempi ja ylempi AMK-tutkinto)

Yrittäjyys on yksi keskeisimpiä tutkintojen kompetensseista. Useimmilla aloilla on **yrittäjyyden johdantokurssit tai yrittäjyys on vahvasti integroitu osaksi opintoja** (esimerkkeinä restonomi- ja medianomi-opinnot). **Yrittäjyyden täydentävän osaamisen opinnot ovat tarjolla kaikille Karelian**

opiskelijoille. Täydentävän osaamisen opinnoissa käsitellään tuotteistamista ja innovaatiotoimintaa. Yrittäjyyteen suuntautuneessa opetuksessa ratkotaan yrittäjien ongelmia, ja lisäksi yrittäjyyskursseja opettavilla on yrittäjyystausta. **Oppimistehtäviä voi myös toteuttaa omaan yritykseen liittyen. Lisäksi harjoittelu ja opinnäytetyö on mahdollista kytkeä omaan yritystoimintaan.**

Esimerkit:

- **Restonomi (AMK) opinnot:** Matkailun koulutuksessa korostuu läpi linjan yrittäjyyteen liittyvät taidot kuten tuotteistamis- ja palveluosaaminen ja matkailuliiketoiminnan tuntemus. Koulutus tarjoaa valmiudet itsenäiseksi yrittäjäksi ja vastuullisiin tehtäviin yrityksissä. Koulutuksessa yhtenä keskeisenä läpileikkaavana teemana on matkailualan yrittäjyys ja yritystoiminta. Lisäksi opiskelija voi suorittaa harjoittelunsa soveltuvin osin omassa yrityksessä sekä kehittää omaa yritystoimintaa tai sen tuotteita opinnäytetyöprosessin kautta. Opiskelijoilla on mahdollisuus saada myös Karelia-amk:n mikrorahoitusohjelman kautta rahoitusta oman yritystai tuoteideansa kehittämiseen.
- **Medianomi (AMK):** Media-alan koulutuksessa korostuu elinkeino- ja innovaatiotoiminta. Opinnoissa on runsaasti työelämän kanssa yhdessä tehtäviä projektityyppisiä opintoja sekä paljon eri tekniikoiden ja ohjelmistojen opintoja. AV- ja verkkomedian tuotannot simuloivat alan yritystoimintaa ja työelämätoimeksiantoja integroidaan opintoihin. Opinnoissa sovelletaan soveltuvin osin tiimioppimisen pedagogiikkaa ja tulevaisuudessa mennään siihen suuntaan yhä syvemmin. Media-ala pilotoi Karelia-amk:n "yrittäjyysakatemia"-toimintaa yhteistyössä muiden koulutusalojen kanssa. Luovan alan yrittäjyys on yksi keskeinen läpileikkaava teema opinnoissa. Lisäksi opiskelija voi suorittaa harjoittelunsa soveltuvin osin omassa yrityksessä sekä kehittää omaa yritystoimintaa tai sen tuotteita opinnäytetyöprosessin kautta. Opiskelijoilla on mahdollisuus saada myös Karelia-amk:n mikrorahoitusohjelman kautta rahoitusta oman yritystai tuoteideansa kehittämiseen.

Karelia-ammattikorkeakoulussa on **kehitetty start up -yrittäjyyttä tukeva Draft-ohjelma** (<http://draft.karelia.fi>). Ohjelma on suunnattu koko korkeakoulu yhteisön jäsenille, ja lisäksi palvelua myydään myös muille korkeakouluille (UEF). Draft-ohjelman kautta voi saada rahoitusta innovatiivisen liikeidean

testaamiseen. Ohjelma on tarkoitettu Karelia-ammattikorkeakoulun sekä Itä-Suomen yliopiston opiskelijoille ja henkilöstölle: kehitysrahaa voivat hakea vähintään kahden henkilön tiimit, joista vähintään yhden henkilön on oltava Karelian tai Itä-Suomen yliopiston opiskelija tai henkilöstön edustaja.

Opiskelijoiden ja yritysten välistä yhteistyötä tehdään **Work Smart -toiminnassa**. Karelia-ammattikorkeakoulun ja Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymän yhdessä toteuttama Work Smart -toiminta tähtää opiskelijoiden työnhakuvalmiuksien edistämiseen. Opiskelijat kohtaavat työelämän edustajia ohjatuissa Work Smart -työpajoissa, joissa opiskelijat saavat sparrausta työelämään.

Epic Challenge -ohjelmassa Itä-Suomen yliopisto, Karelia-ammattikorkeakoulu, Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä ja Joensuun normaalikoulu ovat aloittaneet yhteistyön Yhdysvaltain avaruus- ja ilmailuhallinto NASA:n kanssa. Oppilaitosten opiskelijoista koottu ryhmä ratkoo lukuvuoden 2015–2016 aikana Marsin asuttamiseen liittyviä haasteita yhdessä NASA:n kanssa, ja samalla opiskelijat suorittavat yhteensä 15 op:n edestä opintoja.

Lisäksi Kareliassa on tarjolla **yrittäjyyden intensiivinen Boot Camp -kurssi Innovation month[®]**, jossa kehitetään yrittäjyysvalmiuksia ja innovaatiokykyä.

Ylempää amk-tutkintoa opiskelevien oppimistehdävät integroidaan opiskelijoiden taustaorganisaatioiden kehittämiseen.

Karelia-ammattikorkeakoulun ja Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymän yhteisessä **Kompetenssiprustainen yrittäjyys (KYKY)-hankkeessa** on edistetty yrittäjyysosaamista sekä kykyä johtaa itseään muutuvilla työmarkkinoilla. KYKY-hankkeen avulla halutaan kehittää opiskelijoiden yrittäjyysosaamista sekä tukea oppilaitosten toimintakulttuurin muutosta entistä yrittäjämönteisempään suuntaan.

Otsakorven Säätiön mahdollistamana on toteutettu **Yritystörmytystä**, jossa monialaiset yrityskehitysyhteisöt ovat opiskelijoiden tukena työelämään siirryttäessä. Tavoitteena on madaltaa ammattikorkeakoulussa opiskelevien ja valmistuvien mahdollisuuksia osallistua kasvuhakuisen ns. start up -yritystoimintaan perustamalla kampuksille toimivia opintoihin integroitua alumnivetoisia ja eri aloihin keskittyviä yrityskehitysyhteisöjä.

2 tutkimuksessa/TKI-toiminnassa

Kareliassa tehdään julkaisutoimintaa yrittäjyydestä sekä hanketoimintaa yhdessä alueen yritysten kanssa.

- Biotalousalan yrittäjyyttä on edistetty mm. BIOFEM - Naistoimijoiden roolin kasvattaminen Pohjois-Karjalan biotalousbisneksessä -hankkeessa. Hankkeen tuotoksena on julkaistu laaja selvitys alan ura- ja yritysmahdollisuuksista.
- Ikäosaamisen hankkeissa on tuotettu lukuisia ikäihmisten digitaalisten palvelujen ja yritysten ikäosaamisen kehittämiseen liittyviä julkaisuja, esim. *Ikäosaava yritys: Ikäosaamista pohjoiskarjalaiseen asiakaspalveluun* -opas yrityksille.
- Tarkkuusteknologian alalla on kehitetty yhdessä pohjoiskarjalaisten yritysten kanssa uusia teknologisia ratkaisuja ja tuotteiden valmistusmenetelmiä. Mm. Toiminnalliset mikro- ja nanorakenteet (Tonava) -hankkeen tuloksia on julkaistu monilla kansainvälisillä ja kansallisilla foorumeilla.
- Yhteiskunnallisesta yrittäjyydestä ja yritystoiminnasta on tuotettu julkaisu *Yhteistä hyvää yrittämällä: Kestävää ja läpinäkyvää liiketoimintaa*, joka on kattavin tähän mennessä ilmestyneistä aihepiirin suomenkielisistä teoksista. (<https://www.theseus.fi/handle/10024/69608>).
- *Work Smart-Älykkäästi töihin* EU/ESR-hankkeen puitteissa yritysten edustajat, yritysneuvojat ja eri alojen kehittämishankkeiden vastuuhenkilöt sparraavat opiskelijoita työelämän osaamistarpeista.

Myös henkilöstörekrytoinnit tukevat yrittäjyyden tutkimuksellisuutta.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Karelia rahoittaa Draft-ohjelman opiskelija- ja henkilöstöyrittäjätiimien tuotekehitystoimintaa. Draft-ohjelmaa myydään myös Itä-Suomen yliopistolle.

Yhteistyötä tehdään Itä-Suomen yliopiston, Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymän ja Joensuun normaalikoulun sekä NASA:n kanssa Epic Challenge -ohjelman puitteissa.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Draft-ohjelman kautta seurataan start up -yrittäjyyspolkuja ja rahoitusta. Lisäksi tehdään keksintöilmotusten seuranta ja hyödynnetään AVOP-lähtökyselyä.

Work Smart ja KYKY -hankkeet ovat Euroopan Unionin Sosiaalirahaston tuella toteutuvia, joten niiden seurantaraportoinnissa kerrytetään kumulaatiivista tietoa kohderyhmistä, joten tuotosindikaattoreita voidaan esittää raportointikausien mukaisesti. Molemmista hankkeista toteutetaan toiminnan aikana sisäistä arviointia prosessiarvioinnin menetelmin, josta on tehty erilliset arviointisuunnitelmat rahoittajan ohjeistuksen mukaisesti.

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu (Kyamk) toimii seuraavilla koulutusaloilla: taiteet ja kulttuurialat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne, tekniikan alat, maa- ja metsätalousalat, terveys- ja hyvinvointialat sekä palvelualat. Vuonna 2015 Kyamkissa oli 4 537 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 4,9 % (n=29) kaikista Kyamkissa edellisvuonna alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työllisistä toimi yrittäjänä (kaikissa Suomen ammattikorkeakouluissa vastaava osuus oli 2,9 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjänä toimi taide- ja kulttuurialoilta valmistuneita (12,3 % kyseisiltä aloilta valmistuneista, n=8). OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Kymenlaakson ammattikorkeakoulu sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjyyttä tukevan ammattikorkeakoulun luokkaan.

Taulukko 23. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Taiteet ja kulttuurialat	12,3	10,0	23,9
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	2,1	1,4	1,7
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	0,0	0,0	9,1
Tekniikan alat	3,9	2,8	4,6
Maa- ja metsätalousalat	0,0	9,1	8,6
Terveys- ja hyvinvointialat	5,8	0,7	0,6
Palvelualat	0,0	0,0	9,1
<i>Koko korkeakoulu</i>	4,9	3,1	5,6

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa

(alempi ja ylempi AMK-tutkinto)

Yrittäjyysopintoja on sekä perustutkinnossa että ylempissä amk-tutkinnoissa. Kaikilla opiskelijoilla (paitsi merenkulun koulutuksessa) on yrittäjyyden ja/tai innovaatio-osaamisen opintoja. Kaikilla opiskelijoilla on pakollisissa opinnoissa 5 op yrittäjyysopintoja. Suurin osa opiskelijoista suorittaa *Ideasta innovaatioon* -opintojakson ja osa *Yrityksen perustaminen ja markkinointi* -opintojakson. Yrittäjyysopinnoissa on mahdollisuus saada tukea yrityksen perustamiseen, sen toteuttamiseen ja sparrausta yrityksen alkutaipaleelle. Opiskelijoilla on mahdollisuus suorittaa maksimissaan 45 op yrittäjyysopintoja.

Ylempään amk-tutkintoon tähtäävässä koulutuksessa on tarjolla **henkilökohtaista YAMK-yrittäjyysparrausta** oman yritysideokehittämiseksi osana opintoja.

Korkeakoulussa toteutetaan **kaikilla opetusaloilla LCCE (Learning and Competence Creating Ecosystem) -toimintatapaa, jossa opiskelijat työskentelevät tiiviissä yhteistyössä työelämän kanssa.** LCCE on Kymenlaakson ammattikorkeakoululle rekisteröity tavaramerkki. LCCE:ssä opetussuunnitelmat on avattu yritysten toimeksiannosta tehtäville projekteille. Käytännössä tietyt ammatilliset opetuskonaisuudet sisältävät teoreettisten opintojaksojen lisäksi praktisen opintojakson, yleensä projektin (www.kyamk.fi/LCCE). Korkeakoulussa toivotaan

kaikkien opinnäytetöiden niin perustutkinnossa kuin ylempissä amk-tutkinnoissa olevan hankkeistettuja eli jonkin työnantajan/yrityksen yhteistyön kanssa tehtäviä. Suurin osa opinnäytetöistä on toiminnan kehittämiseen painottuvia.

Yhteistyössä opiskelijoiden yrittäjyysyhteisön ja alueen yritysten ja aluekehittäjien kanssa **opiskelijoille järjestetään myös innovaatiokilpailuja** esim. Touch your future (<http://www.touchyourfuture.fi>) ja *Ship the Startup festival (<http://www.shipfestival.org>). Korkeakoulun rinnalla toimii opiskelijoiden osuuskunta Patteri ES (<http://patterinetwork.fi/>). Opiskelijoilla ja vastavalmistuneilla on mahdollisuus osallistua yrittäjyysvalmennuksiin ja startup-valmennusprosesseihin strategisten yrittäjyys Hankkeiden puitteissa.

2 tutkimuksessa/TKI-toiminnassa

Yrittäjyyskoulutusta kehitetään ja yrittäjyyttä edistetään strategisten hankkeiden avulla niin alueellisesti ja kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Alueellisena hankkeena **Businessakatemia** (www.businessakatemia.fi), jossa annetaan yrittäjyysvalmennusta alle 30-vuotiaille työttömille ja vastavalmistuneille. Kansainvälisessä **STARPABS-hankkeessa** (<http://startuppasion.eu>) kehitetään Itämeren alueella startup-toimintaa ja yrittäjyyden oppimisympäristöjä luomalla mm. vuorovaikutteinen MOOC yrittäjyyden ja innovaatioiden kehittämiseen ja edesauttamaan Itämeren alueen kehittymistä. Konsortiossa ovat mukana Kyamk, Cursor, Tallinnan yliopisto ja Stockholm School of Economics Riga. Toinen kansainvälinen hanke on **SEQUEL-hanke**, jossa kehitetään yrittäjyyskoulutusta monikansallisessa konsortiossa, jossa ovat mukana Turkki, Alankomaat, Iso-Britannia, Espanja ja Suomi/Kyamk (<http://www.sequelproject.com>).

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Täydennyskoulutuksena avoimen amk:n kautta on tarjolla erilaisia opintoja yritystoiminnan tueksi. Yrityksen perustaminen ja markkinointi -opintojakso toteutetaan avoimena AMK-koulutuksena keväällä 2016 ensimmäisen kerran Vekaranjärven varuskunnassa yhteistyössä Karjalan Prikaatin varusmiestoimikunnan kanssa.

IPR-osaamista kehitetään laajassa **International Business in Kymenlaakso -hankkeessa**, jossa mukana ovat alueen pk-yritykset, kehitysyhtiöt ja Kyamk.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Seuranta ja arviointia tehdään hyödyntämällä yrittäjyysopinnoissa suoritettujen opintopisteiden tilastoa, Opala/Ovap-palautetta ja muita opiskelijoiden sijoittumista kartoittavia kyselyitä. Lisäksi seurataan opiskelijoiden menestystä alueellisissa ja valtakunnallisissa innovaatiokilpailuissa sekä yrittäjyysopintojen opettajien osaamista LUT:n johdolla kehitetyn yrittäjyyskasvatuksen mittariston avulla. Jatkuva arviointi on osa joidenkin strategisten hankkeiden toimenpiteitä, kuten esim. ylikansallisen startup-valmennusmallin kehittäminen -hankkeen (<http://startuppasion.eu>) kehittymistä refleктоivana osiona.

Lahden ammattikorkeakoulu

Lahden ammattikorkeakoulu (LAMK) toimii seuraavilla koulutusaloilla: kasvatusalat, taiteet ja kulttuurialat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne, tekniikan alat, terveys- ja hyvinvointialat sekä palvelualat. Vuonna 2015 LAMKissa oli 4 964 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 4,3 % (n=31) kaikista LAMKissa edellisvuonna alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työllisistä toimi yrittäjänä (kaikissa Suomen ammattikorkeakouluissa vastaava osuus oli 2,9 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjänä toimi taide- ja kulttuurialoilta valmistuneita (13,9 % kyseisiltä aloilta valmistuneista, n=16). Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Lahden ammattikorkeakoulun välisessä sopimuksessa kaudelle 2013–2016 LAMKin määritellään profiloituvan muun muassa käytäntölähtöisessä innovaatiotoiminnassa ja opiskelijayrittäjyydessä. OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Lahden ammattikorkeakoulu sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjyyttä tukevan ammattikorkeakoulun luokkaan. LAMKin strategian 2020 mukaisesti yrittäjyys on yksi Lahden ammattikorkeakoulun kolmesta profilista.

Taulukko 24. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Kasvatusalat	0,0	0,0	14,3
Taiteet ja kulttuurialat	13,9	20,2	18,0
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	3,6	3,0	2,1
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	5,7	0,0	3,7
Tekniikan alat	3,5	3,3	8,5
Terveys- ja hyvinvointialat	1,6	4,5	0,8
Palvelualat	3,4	6,4	3,3
<i>Koko korkeakoulu</i>	4,3	6,4	5,8

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa (alempi ja ylempi AMK-tutkinto)

LAMKissa on tehty **strategisen tason opiskelijayrittäjyyden ohjelma vuosille 2014–2016**. Ohjelma käsittää ne toimenpiteet, verkostot ja kehittämisen kohteet, joilla opiskelijayrittäjyyttä ja yrittäjämäistä toimintaa toteutetaan. Yrittäjyyden kokonaisuus muodostuu opetuksesta, TKI-palveluista, yrittäjyyskokeiluista ja opiskelijayrityksistä sekä yritysten ja yrityspalveluorganisaatioiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Keskeistä on yrittäjämäisen toiminnan mahdollistaminen ja näkyväksi tekeminen.

LAMKissa kaikki opiskelijat opiskelevat yrittäjyyttä. Yrittäjyys on myös mukana kaikissa opinnoissa edistäen opiskelijoiden ammatillisen identiteetin vahvistumista ja käytännön yrittäjyystaitoja. **Oppimiselle on asetettu osaamistavoitteet** ja oppiminen on liitetty TKI-toimintaan ja työelämäyhteistyöhön. Oppimisympäristö perustuu aikaan ja paikkaan sitomattomaan toimintaan, mikä lisää oppijan itseohjautuvuutta, oppimisprosessin omistajuutta ja yrittäjämäistä toimintaa.

Pk-yritykset ja yrittäjyys on olennainen osa LAMKin opintoja. Käytännössä se tarkoittaa usein opintojaksoilla toteutettavia yrityskäyntejä, vierailuja, yritysprojekteja ja TKI-hankkeita. Yrittäjyys ja yrittäjämäisyys ovat läpäisevinä mukana eri alojen (liiketalous, muotoilu, tekniikka, sosiaali- ja terveysala) opetus- ja suunnitelmissa ja eri moduulien osaamistavoitteissa.

Yrittäjyyttä tuetaan opiskelijavetoisilla uusilla pilo-teilla: M.IDEA ja Neloskerros. M.IDEA toimii osuuskuntamuotoisesti. Se tarjoaa mahdollisuuden suorittaa opintojaksoja, työharjoitteluita, projekteja sekä opin-näyte- ja harjoitustöitä yrittäjämaisesti. Neloskerros on Lahden Seudun Kehitys LADECin kanssa käynnistetty uudenlainen työelämäyhteistyökokeilu, joka palvelee entistä paremmin työelämäprojektiä etsiviä opiskelijoita sekä opiskelijatyövoimaa tarvitsevia yrityksiä.

LAMK on mukana kansallisessa **Nuori Yrittä-jyys -ohjelmassa**, jossa opiskelijat suorittavat yrit-täjäyso-pintoja kokeilemalla omaa yritysideaansa käytännössä lukuvuoden mittaisella yrittäjyydellä. LAMKissa myös kansainväliset opiskelijat ovat mu-kana ohjelmassa. LAMKin arvion mukaan kansain-väliset opiskelijat ovat yrittäjyyden kehittämisessä merkittävä voimavara.

Opiskelijayrittäjiä tuetaan työn opinnollistamisen kautta. Lisäksi yrittäjyyttä tuetaan osuuskuntatoi-minnalla, ”esihautomotoiminnalla” (=neuvonta) sekä yrittäjyyteen osoitetuilla tiloilla ja muilla fasiliteeteil-la. **FellmanniHub** kokoaa yrittäjyyteen ja työelämä-palveluihin liittyvät kokeilut yhteen: mediatoimisto M.IDEAn ja Neloskerroksen lisäksi NY Start Up -yritykset, kampusradio LiMu, sosiaali- ja terveysalan osuuskunta Motions sekä opiskelijoiden yrittäjyysyh-teistö LAMK Entrepreneurship Society (LAMKES) toimivat FellmanniHubista käsin.

Yrittäjyyden opintotarjonta pitää sisällään esimerkik-si **DuuniExpo** ja **Yrittäjyyspäivät** -messutapahtuman, **Cambridge VentureCamp** ja **Innovate or Die!** -inno-vaatiotapahtumat sekä SLUSH-kasvuyritystapahtu-man, joista osaa hallinnoivat yhteistyökumppanit. Li-säksi kokeillaan uudenlaisia avauksia kuten **LAMKin syksyllä 2015 järjestämä monialainen intensiiviviik-ko *Innovating Sustainable Urban Living and Wellbeing***. Uuden M19-kampusratkaisun suunnittelussa yrittäjyys ja yritys-yhteistyö ovat näkyvässä roolissa.

2 tutkimuksessa/TKI-toiminnassa

TKI-toiminnan avulla luodaan **uudentyyppisiä, au-tenttisia oppimisympäristöjä**, joissa opiskelijoilla on mahdollisuus toimia työelämälähtöisissä hankkeissa yhteistyössä yritysten ja muiden sidosryhmien kanssa ja sitä kautta kasvattaa omaa osaamistaan ja työelä-

mälmiuksiaan. Viime vuosina LAMK on toteutta-nut ja ollut mukana useissa opiskelijoiden yrittäjyyt-tä tukevista hankkeissa, joissa on tehty yhteistyötä yrittäjien sekä alueen muiden korkeakoulujen kanssa. Yhteistyötä tehdään myös ylityöelämämuotoisesti mui-den korkeakoulujen ja koulutusorganisaatioiden sekä kehittämisorganisaatioiden kanssa. Osa hankkeista toteutuu kansainvälisenä yhteistyönä. Esimerkkejä hankkeista: **Entre Akademia** -hanke, **Dyna**-projekti ja sen yhteydessä kehitetty **Dynastart**-sivusto (<http://www.dynastart.fi/>), **POP** Pienyrittäjässä on poten-tiaalia -hanke ja **POP**-foorumit yhteistyössä alueen yrittäjien kanssa, **sosiaali- ja terveysalan Forte**-hanke, **Moving Towards Wellbeing** -hanke sekä **OILI**-hanke. Parhaillaan käynnissä ovat esimerkiksi **Lappeenran-nan teknillisen yliopiston kanssa yhteistyössä toteu-tettava Kestävän yrittäjyyden innovaatiot (KESY)** -hanke sekä **Virtaa, voimaa ja verkostoja naisyrit-täjyyteen** -hanke, jossa on mukana myös Hämeen ammattikorkeakoulu.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

LAMK on kumppaneineen kuvannut **Lahden kasvu-mallin, jonka tavoitteena on vahvistaa korkeakoulu-jen ja elinkeinoelämän yhteistyötä innovaatioiden kaupallistamiseksi sekä alueen elinkeinoelämän ke-hittämiseksi**. Lahden kasvumallin kantavia teemoja ovat yrittäjyyden ekosysteemin rakentaminen sekä **muotoiluosaamiseen ja kiertotalousratkaisuihin pohjautuva kilpailukyvyyn ja hyvinvoinnin kasvat-taminen**. Toiminnassa hyödynnetään LAMKin stra-ategisen valinnan mukaisesti kokeilukulttuuria ja sen piiriin rakentuvia referenssiympäristöjä sekä tiivistä yhteyttä pääkaupunkiseutuun ja sen kehitykseen.

LAMKin monialainen yrittäjyyden profilitiimi 1) suunnittelee ja kehittää monialaista yrittäjyyden opintoväylää ja järjestää yritystoimintaa edistävää val-mennusta, ohjausta ja neuvontaan 2) luo edellytyksiä Lahden alueen yrittäjyyden ekosysteemin kehittä-miselle verkostoitumalla alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti yrittäjyyttä edistävien yhteistyötaho-jen kanssa, ja 3) edistää opiskelijalähtöisten ja inno-vatiivisten tuote- ja palveluideoiden jalostamiseen ja kaupallistamiseen tähtäävää palvelutoimintaa.

Katalyytti-palvelu on hyvä esimerkki yrittäjämäisistä käytännöistä. Se on tarkoitettu sekä opiskelijoiden että henkilökunnan keskuudessa syntyvien ideoiden sparraamiseen ja eteenpäin viemiseen. **Opiskelijoiden yrittäjyysyhteisö LAMKES** edustaa nousevaa yhteisöllistä yrittäjyyttä edistävää toimintaa.

Yrittäjyyttä ja siihen liittyviä palveluita kehitetään kansainvälisesti: LAMKin johto on esimerkiksi yhdessä Lahden kaupungin ja LADECin kanssa luonut suhteita Cambridgen yliopistoon ja Cambridgessa toimiviin tiedepuistoihin. Yhteistyöhön panostetaan ja se on jo tuottamassa tuloksia: vastavierailuja, koulutusta ja aluekehittämisen kansainvälisen konferenssin Lahteen (*Smart Cities in Smart Regions 2016*).

Yritysten omistajanvaihdokset ja jatkaja-asiat on yksi tärkeimmistä yrittäjyyden teemoista tällä hetkellä. Päijät-Hämeessä LAMK on mukana omistajanvaihdosverkostossa, jota koordinoi Päijät-Hämeen Yrittäjät.

Muita yrittäjyyttä tukevia käytäntöjä ovat liikeideakilpailut (FUAS-tason SENSE ja kansainvälinen NIBS), yrittäjyysleirit (kotimaiset ja Cambridge VentureCamp), tapahtumat ja työelämäyhteistyö sekä seudullinen Protomo-yhteistyö.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Tiedonkeruuta tehdään eri opiskeluvaiheissa. Lisäksi hyödynnetään Tilastokeskuksen keräämää seuranta-tietoa ja valtakunnallista sijoittumisseurantakyselyä. Sähköistä tiedonkeruuta LAMKin sisällä kehitetään osana sähköisten palvelujen kokonaisuudistusta. Tiedonkeruussa pitää hyödyntää useita eri tapoja. Yrittäjyydestä kiinnostuneet opiskelijat on tavoitettava riittävän aikaisessa vaiheessa opintoja, jotta heidät saadaan ohjattua ns. yrittäjyysväylälle erilaisten toimenpiteiden ja palvelutarjonnan piiriin.

Arviointia tehdään arjessa esimerkiksi opintojaksojen yhteydessä, profiilitiimin kautta, opiskelijapalautteiden avulla sekä henkilöstön työhyvinvointi- ja johtamiskyselyn avulla. Lisäksi hyödynnetään TKI-hankkeita (OILI ja LUT-yhteistyössä toteutettava KESY), henkilöstötilaisuuksia ja kehittämispäiviä. Syksyllä 2015 toteutettiin LAMK-tason työpajakokonaisuus, jossa luotiin mittaristo aluekehittämisen

kokonaisuuteen. Yrittäjyyden edistämisen mittaristo sisältyy siihen. **LAMK valitsi opiskelijayrittäjyyden valinnaiseksi auditointikohteeksi laatujärjestelmän kansainvälisessä auditoinnissa keväällä 2016.** Auditoinnista saatavaa palautetta hyödynnetään yrittäjyyden kehittämisessä. Sen avulla päivitetään myös opiskelijayrittäjyyden ohjelma, jonka toteutumista seurataan vuosittain osana strategian toteutumisen arviointia.

Lapin ammattikorkeakoulu

Lapin ammattikorkeakoulu toimii seuraavilla koulutusaloilla: taiteet ja kulttuurialat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne, tekniikan alat, maa- ja metsätalousalat, terveys- ja hyvinvointialat sekä palvelualat. Vuonna 2015 Lapin ammattikorkeakoulussa oli 5 858 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 3,7 % (n=30) kaikista Lapin amk:sta edellisvuonna alemman tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työllisistä toimi yrittäjinä (kaikissa Suomen ammattikorkeakouluissa vastaava osuus oli 2,9 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjinä toimi taide- ja kulttuurialoilta valmistuneita (23,1 % kyseisiltä aloilta valmistuneista, n=6), ja vähiten terveys- ja hyvinvointialoilta valmistuneita (1,3 %, n=4). OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Lapin ammattikorkeakoulu sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjyyttä tukevan ammattikorkeakoulun luokkaan.

Taulukko 25. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä alemman tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Taiteet ja kulttuurialat	23,1	10,3	4,5
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	3,1	5,0	1,8
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	3,7	4,1	5,4
Tekniikan alat	1,9	5,6	3,9
Maa- ja metsätalousalat	16,2	3,6	7,5
Terveys- ja hyvinvointialat	1,3	1,0	5,1
Palvelualat	4,7	2,5	8,8
<i>Koko korkeakoulu</i>	3,7	3,4	5,0

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa

(alempi ja ylempi AMK-tutkinto)

Lapin ammattikorkeakoulun strategiassa yksi amk:n painoaloista on palveluliiketoiminta ja yrittäjyys. Lapin amk:ssa otetaan käyttöön osaamis- ja ongelmaperustainen oppiminen vuoden 2017 alusta. Tässä mallissa työelämäyhteistyö on kiinteä osa oppimisen toteutusta. Työelämästä nostetaan ongelmia ja ilmiöitä ja ammatillisia käytänteitä, joita opiskelijat ongelmanratkaisuprosessilla työstävät aidoissa ympäristöissä. Yritysten edustajat toimivat oppimisen ohjaajina opettajien rinnalla. Vahva työelämäsidoks edistää opiskelijoiden kykyä luovaan asiantuntijuuteen, ja parantaa heidän kykyään yritysten toiminnan lainalaisuuksien ymmärtämiseen ja rohkeuteen perustaa oma yritys.

Lapin ammattikorkeakoulussa on yrittäjyyttä tukevia oppimisympäristöjä (mm. Liikeakatemia, Napalaakso, Inno Barents Lab, Hyvinvointiapteekki, Unelmatehdas). Näissä työelämää mallintavissa ympäristöissä opiskelijat voivat kehittää yrittäjyysosaamistaan heti opintojen alusta lähtien.

2 tutkimuksessa/TKI-toiminnassa

Innovaatiotoiminta

Lapin ammattikorkeakoulussa innovaatiotoiminnalla tarkoitetaan taitoa ja halua synnyttää yhdessä uudenlaisia toimintatapoja, tuotteita, ja hyödyntää niitä alueemme parhaaksi. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi ammattikorkeakoululla on käynnistetty mm. seuraavia hankkeita:

- **Spinnovaattori-hanke**, jossa keskiössä on uusien opiskelijayritysten perustaminen tuetusti korkeakoulun avulla.
- **Tutkimuksesta liiketoimintaa -hanke**, jonka tavoitteena on uusien keksintöjen tai innovaatioiden kaupallistaminen ja patentoiminen.
- **Arktinen erityisosaaminen -hanke**, jonka tavoitteena on arktisten olosuhteiden tuomien liiketoimintamahdollisuuksien ja kilpailukyyn vahvistaminen pohjoisten alueiden yritysten voimavaraksi.

Asiakaspalvelu, markkinointi ja myynti

Asiakkuusajattelu Lapin AMK:ssa tarkoittaa henkilökunnan ja opiskelijoiden taitoa tunnistaa ja palvella asiakaslähtöisesti niin sisäisiä kuin ulkoisiakin asiakkaita ja kumppaneita. Erilaiset asiakasryhmät vaativat erilaisia toimintatapoja, toimenpiteitä ja resursseja, ja menestyminen vaatii kykyä suunnata toimintaa kunkin asiakastarpeen mukaisesti. Esimerkkihankkeita tämän osa-alueen vahvistamiseksi ovat:

- Lapland Sales Academy (LSA) - Myyntiosaamisen vahvistamisen hanke.
- Innovaatioassistentti-hankkeen myötä yritykset voivat saada korkeakoulutetun työnhakijan toteuttamaan uusia kehittämissuunnitelmia.
- Innofun-hankkeen tavoitteena on mm. tuottaa ketterällä kalustolla mainosvideoita (pitchaus-) yritysten digitaalisen markkinoinnin tarpeisiin ja nopeuttaa siten prosessia tutkimuksesta myyntiin.

Yrittäjyys ja yrittävyys

Lapin ammattikorkeakoulussa yrittävyydellä tarkoitetaan ajattelu- ja toimintatapaa, jossa toimijat ovat motivoituneita kokeilemaan ennakkoluulottomasti uusia asioita, mutta suhtautuvat omaan ja toisten toimintaan vastuullisesti. Esimerkkejä yrittäjyyttä ja yrittävyyttä vahvistavista hankkeista ovat:

- **Startup Lapland -hankkeen** kohderyhmänä ovat opiskelijat ja tavoitteena heidän yrittävyys- ja yrittäjyystaitojen vahvistaminen.
- **Unelmatehdas-hankkeen** tavoitteena oli luoda monialaisuuteen ja työelämäyhteistyöhön perustuva toimintamalli tuotepalveluiden ja liikeideoiden kehittämiseen. Opiskelijoille rakennetaan ohjattu prosessi ideoiden tunnistamiseen, kehittämiseen ja lopulta omaan yritystoiminnan kokeilemiseen.
- **Hyvinvointialan naisyrittäjyys -hankkeen** toimenpiteillä edistetään hyvinvointialan palveluyrittäjyyden kasvua sekä uusien yritysmuotojen kehittämistä.
- **Crosspreneurship-hankkeen** tavoitteena on lisätä pk-yritysten kasvua rajat ylittävän yhteistyön avulla.

Kansainvälistymisosaaminen

Kansainvälistyminen Lapin ammattikorkeakoulun palveluliiketoiminnan ja yrittäjyyden painoalalla tarkoittaa henkilöstön ja opiskelijoiden vahvaa kansainvälistä osaamista. Lisäksi se merkitsee yhteistä tahotilaa siitä, että oma ja verkostossamme rakentuva potentiaali kasvatetaan kansainväliseksi liiketoiminnaksi. Esimerkkihankkeita tästä osa-alueesta ovat:

- **CO-Tour -hankkeen** tavoitteena on lisätä pohjoisten, pienten ja keskisuurien matkailuyritysten näkyvyyttä ja kilpailukykyä kansainvälisillä markkinoilla.
- **Entrepreneurial Skills Development Through Smart Practice -hankkeen** myötä kehitetään malli, joka parantaa korkeakouluopiskelijoiden yrittäjyysvalmiuksia harjoittelujakson aikana.
- **ACE – Arctic Smart Excellence -hankkeella** vahvistetaan Lapin AMK:n asemaa osana lappilaista älykkään erikoistumisen klusteria sekä kehitetään alueellisia ja kansainvälisiä verkostoja.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Palveluliiketoiminta ja yrittäjyys on strategiassa kaikkia painoaloja leikkaava painoala. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikessa TKI-toiminnassa tulosten hyödynnettävyys on oleellinen osa pitkän tähtäimen suunnitelmia sekä hankkeiden toteutusta. Palvelutoiminnan tavoitteena on auttaa yrityksiä ja organisaatioita vastaamaan työelämän nopeisiin muutoksiin. Yhteistyön avulla ammattikorkeakoulu käy jatkuvaa vuoropuhelua yritysten ja organisaatioiden kanssa ja saa samalla aihioita oman toimintansa kehittämiseksi. Tästä esimerkkinä mainittakoon neuvottelukunta- ja alumnitoiminta sekä kumppanuusohjelma.

Tulosten hyödyntäjät eli yritykset ja julkishallinnon organisaatiot osallistetaan TKI-toiminnan kehittämiseen ja hankesuunnitteluun. Suunnittelu perustuu käyttäjä- ja käytäntölähtöisyyteen, asiakkaiden tarpeisiin sekä yritysten tarjoamiin mahdollisuuksiin. Yhteistyössä synnytetään uusia tuote- ja palveluinnovaatioita, joiden hyödyntäjinä ovat ensisijaisesti yritykset sekä julkisten palvelujen tarjoajat ja käyttäjät. Hyödynnettävät ja kaupallistettavat tu-

okset eivät ole yleensä hankekohtaisia vaan useiden hankkeiden ja toimijoiden yhteistyön tulosta.

Lapin ammattikorkeakoulun tavoitteena on edelleen vahvistaa yhteistyötään alueen korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kanssa.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Ammattikorkeakoulussa on kompetenssipohjaiset opetussuunnitelmat, joissa yrittäjyys on mukana osaamistavoitteissa. Opetussuunnitelmien toteutumista seurataan katselmoinneilla. **Opiskelijoiden osaamisen kehittymistä mitataan Innokomppimittarin avulla.**

Henkilökunnan yrittäjyysosaamisen seurannan kehittämiseksi otetaan käyttöön C&Q-osaamiskartoitukset. Osaamisen kehittämisen tarpeet siirretään henkilökohtaiseen osaamisen kehittymisen suunnitelmaan. Kehityskeskusteluissa seurataan ja arvioidaan sitä, miten osaaminen on kehittynyt ja miten sitä voidaan edelleen viedä eteenpäin.

Valmistuvien palautekyselyssä seurataan ja arvioidaan opiskelijoiden työelämään sijoittumista.

Laurea-ammattikorkeakoulu

Laurea-ammattikorkeakoulu toimii seuraavilla koulutusaloilla: kauppa, hallinto ja oikeustieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne, terveys- ja hyvinvointialat sekä palvelualat. Vuonna 2015 Laureassa oli 7 803 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 2,1 % (n=29) kaikista Laureassa edellisvuonna alemman tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työllisistä toimi yrittäjinä (kaikissa Suomen ammattikorkeakouluissa vastaava osuus oli 2,9 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjinä toimi kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden aloilta valmistuneita (3,1 % kyseisiltä aloilta valmistuneista, n=14), ja vähiten terveys- ja hyvinvointialoilta valmistuneista (1,1 %, n=7). Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Laurea-ammattikorkeakoulun välisessä sopimuksessa kaudelle 2013–2016 opiskelijayrittäjyys on määritelty yhdeksi Laurean painoaloista. OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Laurea-ammattikorkeakoulu

sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjämäisen ammattikorkeakoulun luokkaan. Laurea2020-strategiassa yhtenä strategisena teemana on, että Laurea on ”Yrittävän ihmisen korkeakoulu”.

Taulukko 26. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Taiteet ja kulttuurialat			13,8
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	3,1	2,7	3,4
Luonnontieteet		9,1	0,0
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	2,2	2,7	3,5
Maa- ja metsätalousalat		12,5	30,0
Terveys- ja hyvinvointialat	1,1	2,5	1,2
Palvelualat	2,8	6,7	1,3
<i>Koko korkeakoulu</i>	2,1	3,6	2,7

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa (alempi ja ylempi AMK-tutkinto)

Laureassa **oppimismenetelmiä kehitetään yrittäjyyttä tukeviksi**. Laureassa kehitetty oppimisen ja työtoiminnan yhdistävä **LbD (Learning by Developing) -toimintamalli** sopii erinomaisesti yrittäjyyden ja yrittäjämäisen toimintatavan oppimiseen (<http://www.futurelearningfinland.fi/what-is-future-learning-finland/all-members/solution/laurea>).

Kansainväliset **Cambridge VentureCamp -yrittäjyysleirit** ovat olleet merkittävässä roolissa Laurean opiskelijayrittäjyyden edistämässä vuodesta 2007 lähtien. Leirien tarkoituksena on kehittää liikeideoita yrittäjähenkisessä ympäristössä valmentajien ja mentoreiden kanssa. Vuodesta 2007 Cambridgessä järjestetyille intensiivileireille on osallistunut jo yli 200 opiskelijaa eri korkeakouluista. Suomen ammattikorkeakoulujen yrittäjyysverkosto FINPIN palkitsi Cambridge VentureCampin vuonna 2012 voittajana vuotuisessa kilpailussaan sarjassa ”Pysyvät rakenteet”.

Cambridge VentureCampissa on paikallisten mentoreiden lisäksi aina mukana myös Laurean ja muiden opiskelijoita lähettävien korkeakoulujen henkilöstöä ohjaamassa opiskelijoiden liikeideoiden ke-

hittämistä. **Vuonna 2013 toteutetun opiskelijoiden leirin yhteydessä järjestettiin myös korkeakoulujen henkilöstölle suunnattu Cambridge VentureCamp.**

Cambridge VentureCampille osallistuneet opiskelijat ovat osoittautuneet hyvin aktiivisiksi uusien start-up-yritysten perustamisessa ja ovat menestyneet erinomaisesti erilaisissa liikeidea- ja kasvuyrittäjyyskilpailuissa. Laurealaiset opiskelijayrittäjät ovat perustaneet jo yli 200 start-up-yritystä vuodesta 2007. Cambridge VentureCampin järjestämisestä muutaman viime vuoden aikana vastannut Laurea ES on Laurealle tärkeä yhteistyökumppani opiskelijoiden verkostoitumisessa ja innostamisessa opiskeluaikaiseen yrittäjyyteen.

Laureassa on parhaillaan pilotoitavana kokonaisvaltainen **Laurea StartUp -oppimiskokonaisuus, joka kattaa yrittäjyys- ja innovaatioprosessin kaikki keskeiset vaiheet**. Laurea StartUp on toimintamalli, joka integroi toisiinsa yrittäjyyden edistämisen keskeiset prosessit:

- 1 Yrittäjyyteen ja yrittäjämäiseen toimintaan aktivointi ja innostaminen; Laurea Enterprise Society ry:n (opiskelijoiden yrittäjyyttä edistävä yhdistys) tapahtumat, muut verkostot ja tilaisuudet
- 2 Yrittäjyysvalmiuksien oppiminen ja oman osaamisen hyödyntäminen - Laurea StartUp opintokokonaisuus
- 3 Oman liikeidean kehittäminen ja sitä edistävät yrittäjyys- ja innovaatiopalvelut

Laurea StartUp -opintokokonaisuus toimii yrittäjyyspolkuna niille opiskelijoille, jotka haluavat samanaikaisesti kehittää omaa yritysideaansa ja edistää opintojaan. Opintokokonaisuus muodostuu seuraavista moduuleista:

- Future StartUp (5 op, yrittäjyyteen innostaminen, oman osaamisen tunnistaminen)
- Idea StartUp (5 op, oman yritysideaan ja tiimin kehittäminen)
- Business StartUp (5 op, liiketoimintamallin kehittäminen ja validointi Lean-toimintamallilla)
- Developing StartUp (5 op, kokonaisuuden täydentäminen tarvittaessa)
- Kickoff StartUp (10 op, kasvuun tarvittavan rahoituksen hankinta, yhteensopivuus Spinnon kasvuyritysohjelman kanssa)
- Growth StartUp (5op, nopean kansainvälisen kasvun mahdollistaminen)

Laurea StartUp -opintokokonaisuus voidaan toteuttaa joko osallistumalla opetussuunnitelmassa tarjolla oleviin opintomoduuleihin tai räätälöitynä projektimaisena toteutuksena. Lisäksi **opiskelijan on mahdollista suorittaa opintoihin kuuluva harjoittelu** (Internship StartUp), tai **opinnäytetyö** (Thesis StartUp) **omassa tai muiden omistamassa start up -yrityksessä.**

Laurea ja Uudenmaan Yrittäjät solmivat kumppanuussopimuksen helmikuussa 2016. Laurean opiskelijoille tiivistyvä yhteistyö tarjoaa entistä parempia työelämäverkostoja ja mielenkiintoisempia projekteja. Yhteistyön tarkoituksena on edistää opiskelijayrittäjyyttä ja tukea Laurean opiskelijoiden yrittäjätalon rakentamista.

Osana opettajille suunnattua Peda-ohjelmaa toteutetaan opettajille koulutusta teemalla ”Yrittäjyysvalmiuksen ohjaaminen” sekä ”Start-up yrityksen kasvuun ohjaaminen”. Koulutus on tarkoitettu opettajille, jotka ovat kiinnostuneita opiskelijayrittäjyden tukemisesta Laureassa.

2 tutkimuksessa/TKI-toiminnassa

Laurea on mukana kansainvälisissä yrittäjyyttä edistävässä tutkimus- ja kehittämisverkostoissa sekä hankkeissa, joista esimerkkeinä:

- Boost EER v. 2016- (Interreg; Uudenmaan liitto, eurooppalaisten yrittäjyysalueiden benchlearning)
- Polku v. 2015- (EAKR; Pääkaupunkiseudun yrittäjyys ekosysteemin toimijoiden yhteishanke; alkuvaiheen aktivointitapahtumia etc.)
- Belt v. 2015- (Interreg Baltic Region; Tietointensiivisten yritysten synnyttäminen Itämeren alueelle, hautomoyhteistyö, coachaus etc.)
- Talsinki v. 2015- (Interreg, Central Baltic; Helsinki-Tallinna yrityshautomoyhteistyö)
- TULI hankekokonaisuus v. 2008–2014 (Tekes, Keksintösäätiö; opiskelijoille suunnattujen yrittäjyys- ja innovaatiopalveluiden kehittäminen)

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Laurea tarjoaa yrittäjyys- ja innovaatiopalveluita (esim. pääomasijoitusmahdollisuus opiskelijayrityk-

siin, Spinno Enterprise Centerin palvelut kasvu-orientoituneille start-upeille).

Spinno Enterprise Center on Laurean oma yritys-hautomo, joka palvelee nopeaan kasvuun tähtääviä osaamis pohjaisia start up -yrityksiä. Lisäksi Laurean yhteydessä toimii **LaureaES**, joka edistää yrittäjyyttä muun muassa järjestämällä tapahtumia, tarjoamalla verkostoja ja osallistumalla ammattikorkeakoulujen yrittäjyystoimintojen kehittämiseen.

Laurea on mukana **InnoVaarassa**, joka tukee aloittelevia yrityksiä, kannustaa opiskelijoita yrittäjyyden pariin ja tarjoaa puitteet monialaiselle yhteistyölle ja verkostoitumiselle (<http://innovaara.fi/>).

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Tiedonkeruu pyrkii kattamaan yrittäjyys- ja innovaatiotoiminnan kaikki prosessin vaiheet ja niihin kytkeytyvät mittarit. Mitataan mm. uusien yritysideoiden ja innovaatioaihioiden hankevirtaa, aktivointitoimenpiteisiin osallistumista, opiskelijoiden valmiuksien kehittymistä ja opiskelijoiden perustamien ja omistamien yritysten määrää.

Opintonsa aloittaville opiskelijoille tehdään ns. alkuvaiheen kysely, jossa kartoitetaan yrittäjyyteen liittyviä asioita kuten kiinnostuneisuus yrittäjyyteen, suunnitelmat perustaa yritys, miten opiskelija haluaisi yrittäjyys-teeman näkyvän osana opintoja ja millaista tukea opiskelija kaipaa yrittäjyyteen liittyen. Opiskelijat, jotka haluavat lisätietoja yrittäjyyden edistämisestä Laureassa, voivat jättää kyselyn yhteydessä omat yhteystietonsa.

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Metropolia Ammattikorkeakoulu toimii seuraavilla koulutusaloilla: kasvatusalat, taiteet ja kulttuurialat, kauppa, hallinto- ja oikeustieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne, tekniikan alat, lääketieteet sekä terveys- ja hyvinvointialat. Vuonna 2015 Metropoliaassa oli 16 454 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 2,6 % (n=56) kaikista Metropoliaassa edellisvuonna alemman tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työllisistä toimi yrittäjinä (kaikissa Suomen

ammattikorkeakouluissa vastaava osuus oli 2,9 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjinä toimi taide- ja kulttuurialoilta valmistuneita (8,7 % kyseisten alojen valmistuneista, n=22). OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Metropolia sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjyyttä tukevan ammattikorkeakoulun luokkaan.

Taulukko 27. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä alemman tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Kasvatusalat	3,2	9,5	5,6
Taiteet ja kulttuurialat	8,7	9,9	13,7
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	1,1	3,1	0,7
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	0,0	1,3	1,4
Tekniikan alat	1,6	2,9	4,8
Lääketieteet	3,2	3,8	6,5
Terveys- ja hyvinvointialat	2,2	4,7	2,4
Palvelualat			0,0
<i>Koko korkeakoulu</i>	2,6	4,3	4,3

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa (alempi ja ylempi AMK-tutkinto)

Yrittäjyyden opintoja on lisätty eri tutkinto-ohjelmissa sekä innovaatiotoimintaa alueen yrittäjien ja yritysten kanssa on lisätty voimallisesti. Metropoliasa on **yhteisenä valinnaisena opintokokonaisuutena 15 op:n laajuinen Yrittäjyys-kokonaisuus**. Yrittäjyyskokonaisuus tukee yrittäjyyttä mahdollisena tulevana työuranaan pitämää opiskelijaa, joka haluaa edistää omaa liikeideaansa. Opintokokonaisuus koostuu kolmesta 5 op:n laajuisesta opintojaksosta, jotka ovat *yrittäjyyden ja yritystoiminnan perusteet, liiketoimintasuunnitelma toimialakohtaisena projektina* sekä *yrittäjän rooli ja toiminta yhteiskunnassa*.

Syksyllä 2014 on otettu käyttöön **uudet opetus-suunnitelmat, jotka sisältävät työelämässä vaadittavia metataitoja sekä tukevat ja edistävät yrittäjämäistä toimintatapaa omassa opiskelussa ja toiminnassa**. Opettajille on järjestetty täydennyskoulutusta sekä ulkopuolisia koulutuksia.

Metropolian **kaikissa amk-tutkintoon johtavissa koulutuksissa on 10 op:n laajuinen, monialainen ja yhteistyössä työelämän kanssa toteutettava innovaatioprojekti**. Sen tuloksena syntyy myös liiketoiminta-aiheita, joista osa jalostuu opiskelijoiden omaksi liikeideaksi.

2 tutkimuksessa/TKI-toiminnassa

Metropoliasa on hanketoimintaa ko. alueelta, esimerkkejä:

- Hyrrät – hyvinvointialalle reittejä yrittäjyyteen (<http://hyrrat.metropolia.fi/>)
- Metropolialueen kansainvälistyvä liiketoiminta (<http://www.metropolia.fi/tutkimus-ja-kehitys/hankkeet/metropolialueen-kansainvaelistyv%C3%A4listyv%C3%A4-liiketoiminta/>)
- Reititin – opinnoista työelämään (<http://reititin.metropolia.fi/>)
- Vyyhti-verkostot, yrittäjyysosaaminen ja yhteistoiminnallisuus luovilla aloilla -hanke (<http://vyyhti.metropolia.fi/>)
- Tekes-rahoitteinen KINO-hanke (kansainvälisen innovaatio-osaamisen kehittämishanke), jossa kehitetään korkeakoululähtöisten innovaatioaihioiden tunnistamis-, kaupallistamis- ja jatkokehittämisen prosessia, yhtenä tavoitteena ideoiden ympärille syntyvät spin-offit ja uudet kumppanuusmallit jo olemassa olevien yritysten kanssa.

TKI-tulosten kaupallistamisen prosessien kehittämisessä huomioidaan yrittäjyyspolku yhtenä tulosten hyödyntämisen mahdollisuutena.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Metropolian innovaatioprojektien vuosittainen määrä on mittava (yli 1 000). Niiden kautta Metropolian opiskelijat ja henkilöstö osallistuvat merkittävässä määrin alueen ja työelämän kehittämiseen. Metropolia, Laurea ja Haaga-Helia toteuttavat yhdessä opiskelijoiden yrittäjyysosaamista vahvistavaa **YrittäjyysSavotta-toimintaa**. Sen tavoitteena on yhteisen yrittäjyyskoulutuksen ja startup-toiminnan kautta

vauhdittaa opiskelijoiden innovatiivisten liikeideoiden synnyttämistä ja rohkaista opiskelijoita uudelleen itsensä työllistämiseen laajalla metropolialueella. Tähän mennessä käynnistettyjä YrittäjyysSavotta-toimenpiteitä ovat mm. omien yrittäjyystapahtumien avaaminen/integrointi yhteisiksi, tavoitteena tätä kautta kriittisen massan saavuttaminen, opiskelijoiden Entrepreneurship Societyjen välisen yhteistyön tehostaminen, Startup Cup, yhteinen liikeideakilpailu (yhteistyössä HUB13 kanssa), pelialan pedagogiikan vahvistaminen, jonka tavoitteena on tehdä Metropolian Game Studiosta yhteinen verkosto digitaalisen oppimisen ja pelien kehittämiseen.

Metropolia tekee yhteistyötä pääkaupunkiseudun osaamis- ja startup-kiihdyttämöiden kanssa (NewCo YritysHelsinki, Espoo Innovation Garden, Vantaan Turbiini). Valmiit yritysaihiot ohjataan suoraan alueen toimijoiden yrityspalveluiden pariin. Metropolia on mukana **InnoVaara-konseptissa**, joka on innovaatioverstaas ja yrittäjyyspaja Espoon alueen yrittäjyyden edistämiseen. InnoVaaran avulla tuetaan erityisesti opiskelijayrittäjyyttä, mutta myös muita yrittäjyyteen suuntaavia espoolaisia. InnoVaara toimii kohtauspaikkana yrityksille, yrittäjille sekä oppilaitoksille ja opiskelijoille tukemalla yrittäjyyden kehittämistä ideasta liikeideaksi. (<http://innovaara.fi/>).

Metropolia on mukana **Tekesin Tuoteväylä-palvelussa**, johon voidaan ohjata myös korkeakoululähtöisiä innovaatio- ja yritysaihoita.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Seurataan opiskelijoiden perusopinnoissa ja valinnaisissa, yrittäjyyteen liittyvissä opinnoissa menestymistä sekä uusien innovaatioiden, liikeideoiden ja kaupallistettavien tuotteiden määrää ja sisältöä. Hyödynnetään vuorovaikutusta Metropolia valmistuneiden ja yrittäjiksi ryhtyneiden opiskelijoiden (Metropolian Alumnit) kanssa.

Mikkelin ammattikorkeakoulu

Mikkelin ammattikorkeakoulu (Mamk) toimii seuraavilla koulutusaloilla: taiteet ja kulttuurialat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne,

tekniikan alat, maa- ja metsätalousalat, terveys- ja hyvinvointialat sekä palvelualat. Vuonna 2015 ammattikorkeakoulussa oli 4 619 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 2,7 % (n=20) kaikista Mamkista edellisvuonna alemman tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työllisistä toimi yrittäjänä (kaikissa Suomen ammattikorkeakouluissa vastaava osuus oli 2,9 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjänä toimi taide- ja kulttuurialoilta valmistuneita (6,1 %, n=2). OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Mikkelin ammattikorkeakoulu sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjyyttä tukevan ammattikorkeakoulun luokkaan.

Taulukko 28. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä alemman tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Taiteet ja kulttuurialat	6,1	4,8	11,1
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	4,1	6,3	4,3
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	0,0	2,3	2,2
Tekniikan alat	1,5	6,1	7,8
Maa- ja metsätalousalat	5,7	5,7	9,1
Terveys- ja hyvinvointialat	1,9	1,2	5,3
Palvelualat	5,6	2,2	1,9
<i>Koko korkeakoulu</i>	2,7	3,6	5,5

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa (alempi ja ylempi AMK-tutkinto)

Lähtökohtaisesti Mamkissa kukin opettaja tukee yrittäjyyden ja yrittäjämäisen toimintatavan kehittämistä omilla opintojaksoillaan eri tavoin. **Opiskelijoita kannustetaan sisäiseen yrittäjyyteen**, ml. toimimaan päämäärähakuisesti ja ottamaan vastuu opinnoistaan. Opintojaksoihin on sisällytetty yritysten toimeksiantoina aitoja caseja. Yritysvierailuja on toteutettu ja työelämän edustajia on kutsuttu tunneille ja luennoille kertomaan käytännön näkökulmasta tunneilla käsitellyjä asioita. **Erilliset työelämäprojektit tukevat yrittäjyyden ja yritystoiminnan tuntemusta**. Opinnäytetyöt ja työharjoittelut opintojen loppuvaiheessa mahdollistaa soveltamaan ammatillista osaamista käytäntöön.

Mikkelin ammattikorkeakoulu on ottanut käyttöön **Xinno-oppimisympäristön** (<http://www.mamk.fi/palvelut/xinno>), jonka toiminnan fokuksena on **opiminen ja opettaminen monialaisesti uudellaisiin, innostavien menetelmin**. Tavoitteena on toimia monialaisuuden keskuksena ja yritysten, opiskelijoiden, opettajien ja muiden sidosryhmien kohtaamispaikkana. Xinnon toiminnan avainsanoja ovat yhteisöllisyys, monialaisuus ja käyttäjälähtöisyys. **Yrityksille toimintamalli tarjoaa käyttäjälähtöistä testausta, tuotekehitystä sekä täydennyskoulutusmahdollisuuksia**. Myös tilan toimintakonseptia on rakennettu käyttäjälähtöisesti yhdessä opiskelijoiden, yritysten ja henkilökunnan kanssa. Yritysten kehitysprojektien lisäksi Xinno mahdollistaa myös esim. opiskelijoilta tai INNOPAN-KISta (<http://www.innopankki.fi/>) nousevien ideoiden eteenpäin viemisen.

Useamman kerran järjestetyn **24 h Innoleirin** aikana opiskelijat ovat työstäneet innovatiivisia ratkaisuja yrityksiltä tuleviin toimeksiantoihin. Ammattikorkeakoulun yhteydessä toimii Mikkelin Entrepreneurship Society, joka on opiskelijavetoinen organisaatio. Mamkissa on myös yrittäjyysasiamies, jonka yhtenä tehtävänä on edistää opiskelijayrittäjyyttä ja opintoihin liittyvää yritysyritystä. Opiskelijoiden yrittäjyysosaamista vauhdittava toimenpidesuunnitelma on hyväksytty syksyllä 2015.

Mikkelin ammattikorkeakoulussa edistetään yrittäjyyttä myös työelämäpedagogiikkaa vahvistaen: jokaisella opiskelijalla tulee olla mahdollisuus työelämään liittyvään oppimiskokemukseen joka lukukausi. Toimintansa 1.1.2017 aloittavassa Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa (Mikkelin ja Kymenlaakson ammattikorkeakoulujen fuusiokorkeakoulu) kaikkien tutkintojen ydinosaamiseen tulee sisällyttämään seuraavat osaamistavoitteet:

- opiskelija osaa kehittää yrittäjämäistä otetta työntekoon ja edistää yrittäjyyttä omalla esimerkillään
- opiskelija tuntee yritystoiminnan osa-alueet ja yrittäjyyden merkityksen yhteiskunnassa
- opiskelija osaa verkostoitua eri alojen toimijoiden, asiantuntijoiden ja yritysten kanssa
- opiskelija osaa ideoida uusia tuotteita ja palveluja asiakaslähtöisesti.

Ammattikorkeakoulussa kaikille opiskelijoille on tarjolla myös täydentävää osaamista tukevia opintoja (Innovaatio- ja yrittäjyysopinnot 15–30 op), joiden tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tunnistaa liiketoiminnan mahdollisuuksia
- osaa käynnistää yritystoiminnan
- osaa uudistaa yritysten ja organisaatioiden toimintoja uusien teknologioiden avulla
- tuntee kaupallistamiseen ja innovaatioihin liittyvät käytänteet ja tukiverkostot.

Lisäksi otetaan käyttöön **yHops ja Nuori Yrittäjyys ry:n koordinoima NY Start Up -ohjelma** yrittäjyyden sekä liiketoiminta- ja innovaatiotaitojen oppimiseen.

Opiskelijoille järjestetään vuosittain **liikeideakilpailuja**, joiden tavoitteena on innostaa opiskelijoita miettimään omaa mahdollista liikeideaansa ja sen myötä yrittäjyyttä. Ammattikorkeakoulun opiskelijat ovat osallistuneet myös Mikkelin Entrepreneurship Societyn järjestämään AHJO-ohjelmaan syksyllä 2015 liikeideoidensa kehittämiseksi.

Opiskelijoita myös ohjataan etsimään tietoa ja käyttämään mm. Yritys-Suomi-sivustoa, joka tarjoaa laajasti tietoa yrittäjyyteen ja yrityksen perustamiseen liittyen. Esimerkiksi metsäalan opiskelijoita on tuettu yrittäjyyteen sekä opettajan että tietoisikujen avulla, ja opiskelijat ovatkin perustaneet osuuskunnan talvella 2015.

2 tutkimuksessa/TKI-toiminnassa

Mikkelin ammattikorkeakoulun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta keskittyy kolmeen vahvuusalaan: digitaalinen talous, kestävä hyvinvointi ja metsä, ympäristö ja energia. Laaja TKI-toiminta on ammattikorkeakoulun profiilitekiä. Noin 20 eri rahoituslähteen joukossa keskeisimpiin kuuluu EU:n rakennerahastorahoituksen lisäksi mm. yritysyritystä ja kaupallistamispyrkimyksiä painottava Tekes.

Yritysyritystyö hankkeissa on kattavaa. Viime EU-ohjelmakaudella 2007–2013 ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämishankkeisiin osallistuneita yrityksiä oli kaikkiaan 671 (<http://hankevisualisointi.esavo.fi/>).

Vähintään kolmanneksessa hankkeita yritykset ovat mukana myös rahoittajina. Vuonna 2015 yri-

tyksiltä ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämistoimintaan tuleva suora rahoitusta olikin lähes miljoona euroa. Hankeidean yrityslähtöisyys ja yritysten osallistuminen ovat myös hankevalmistelu-prosessissa ja ammattikorkeakoulun sisäisessä päätöksenteossa arvioitavia ja seurattavia tekijöitä.

Ammattikorkeakoululla on tutkimusympäristöjä ja -infrastruktuureja, jotka palvelevat sekä organisaation kehittämistä että toimintaympäristön tarpeita. Infrastruktuureita hyödyntävät erityisesti alueen yritykset. Ammattikorkeakoulun keskeisten tutkimusinfrastruktuurien ympärille pyritään luomaan alueen kasvua ja kilpailukykyä edistäviä innovaatioverkostoja, joissa yhdistyvät sekä koulutus, TKI-toiminta että yritys yhteistyö. Tavoitteena on lisätä toiminnan vaikuttavuutta ja mahdollistaa uudenlaisen osaamisen ja yrittäjyyden syntyminen alueella.

Ammattikorkeakoulu palvelee alueen yrityksiä kattavasti myös tarjoamalla erilaisia tutkimus- ja kehittämispalveluja laajaa TKI-infrastruktuuriaan hyödyntäen. Yritysyhteistyössä merkittävimpiä ovat mm. Savonlinnassa sijaitsevat biotalouden tutkimus- ja pilotointikeskus Kuitulaboratorio sekä Elektroniikan 3K-tehdas, ja Mikkeliissä sijaitsevat ympäristölaboratorio sekä materiaali- ja valmistustekniikan tk-palveluita tuottava Mikpolis.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Useissa korkeakoulujen välisissä yhteishankkeissa, joissa Mikkelin ammattikorkeakoulu on mukana, yrittäjyyden edistäminen on keskeinen kehittämissälytö. Tällaisia ovat mm. **Kilpailuetua ja kasvua ulkomaa-laisten amk-opiskelijoiden työllistymisen edistämisestä ESR 2016–2018, SHAKE 2016–2018, sekä Yrittäjyyspolku työelämään – Entre Etelä-Savo ESR 2015–2017.** Ammattikorkeakoulu toimii myös osana Yritys-Suomi-verkosta, jossa yrittäjyyden edistämiseen tähtäävät toimenpiteet ja alueen eri toimijoiden välinen yhteistyö ovat keskiössä. Lisäksi ammattikorkeakoulun yritysasiain toimii alueella ammattikorkeakoulun ja yritysten rajapinnalla.

Henkilöstön innovaatiotoiminnan edistämiseksi mm. keksintöpalkkioiden avulla pyritään lisäämään uusia ideoita ja tukemaan näiden kehittämistä kau-

pallisesti tai yhteiskunnallisesti hyödynnettäviksi tuotteiksi ja palveluiksi. Esimerkiksi ammattikorkeakoulun kehittämän innovaation Äylinjaston pohjalta onkin perustettu uusi yritys Mealvation Oy. Yrityksen tavoitteena on kaupallistaa ammattikorkeakoulun patenttiin perustuva älykäs ruokalinjasto sekä kehittää siihen liittyviä lisäpalveluita. Ammattikorkeakoulu jatkaa tutkimusyhteistyötä aihealueeseen liittyen, mutta kaupallistaminen on siirretty uuden yhtiön tehtäväksi samoin kuin linjastoon liittyvät immateriaalioikeudet.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Yrittäjyyden edistymistä seurataan OPALA-palautteen ja alumnikyselyn avulla. Lisäksi seurataan Xinn-oppimisympäristössä suoritettuja opintopisteitä sekä toimintaan osallistuvien opettajien määrää.

Vuonna 2014 **Mikkelin ammattikorkeakoulussa selvitettiin henkilöstön yrittäjähenkistä toimintakulttuuria** (Kakkonen 2015, Yrittäjähenkisen toimintakulttuurin kehittäminen, Mikkelin ammattikorkeakoulun vapaamuotoisia julkaisuja 51). Lokakuussa 2014 henkilöstölle tehdyn kyselyn perusteella Mikkelin ammattikorkeakoulun yrittäjähenkisen toimintakulttuuri on keskitasoa; asteikolla 1–5 keskiarvo oli 3, n=54.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnassa seurataan osallistuvien yritysten ja yritysrahoituksen määrän lisäksi uuden yritystoiminnan syntymistä. Myös hankekohtaista palaute- ja arviointitietoa käytetään toiminnan kehittämiseen. Lisäksi säännöllisesti toteutettavasta sidosryhmäkyselystä saadaan kattavasti palautetta yritys yhteistyöstä.

Novia-ammattikorkeakoulu

Novia-ammattikorkeakoulu toimii seuraavilla koulutusaloilla: kasvatusalat, taiteet ja kulttuurialat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne, tekniikan alat, maa- ja metsätalousalat, terveys- ja hyvinvointialat sekä palvelualat. Vuonna 2015 Noviassa oli 4 154 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 4,8 % (n=20) kaikista Noviassa edellisvuonna alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon

suorittaneista työllisistä toimi yrittäjänä (kaikissa Suomen ammattikorkeakouluissa vastaava osuus oli 2,9 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjänä toimi maa- ja metsätalouseläimä valmistuneita (27,3 % maa- ja metsätalouseläimä valmistuneista, n=6).

Taulukko 29. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Kasvatusalat	0,0	0,0	0,0
Taiteet ja kulttuurialat	0,0	5,1	15,2
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	3,7	0,0	0,0
Luonnontieteet	0,0	12,5	0,0
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	0,0	0,0	0,0
Tekniikan alat	7,6	7,7	3,7
Maa- ja metsätalouseläimä	27,3	21,9	10,3
Terveys- ja hyvinvointialat	0,0	1,4	0,0
Palvelualat	10,7	12,0	0,0
<i>Koko korkeakoulu</i>	4,8	5,6	3,1

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa
(alempi ja ylempi AMK-tutkinto)

Novialla on useita opiskelijayrittäjyyttä tukevia toimintamalleja:

Yrittäjyysneuvonta (Vaasa)

Novialla on vuodesta 1994 lähtien toiminnassa ollut **neuvontapalvelu opiskelijoille, jotka ovat kiinnostuneita yrittäjyydestä**. Palvelulla pyritään tukemaan opiskelijan omaa kiinnostusta yrittäjyyttä kohtaan. Opiskelija varaa ajan palveluun ja tapaamisissa (yleensä 3-4 tapaamista/yrittäjäidea) keskustellaan liikeideasta ja sen toteutettavuudesta. Tapaamisissa käsitellään yksityisyrittäjänä toimimista hyvine ja huonoine puolineen. Markkinoiden ja asiakkaiden kartoituksella on tärkeä rooli yrittäjyysneuvonnassa. Lisäksi neuvonnassa tehdään ehdotus budjetista ja rahoitussuunnitelmasta, keskustellaan kannattavuudesta ja mahdollisista yritysmuodoista sekä yrittäjän arjesta. Sillä, että opiskelija pääsee keskustelemaan

yritysideastaan, luodaan pohjaa jatkokeskusteluille esim. rahoittajien, vanhempien, kumppaneiden, kirjanpito- ja toimintotoimistojen sekä muiden verkostojen kanssa. Joskus käy ilmi, että liikeidean kehittelyä ei kannata jatkaa. Tapaamisten aikana pohditaan myös sitä, kuinka jäljellä olevat opinnot vaikuttavat yrityksen perustamiseen ja koska olisi optimaalinen ajankohta yrityksen perustamiselle. Myös potentiaalisia yrityksen perustamiseen liittyviä riskejä käydään neuvonnassa läpi.

Yrittäjäneuvonnassa käyneet opiskelijat perustavat keskimäärin 6-8 yritystä vuodessa. Perustettavat yritykset ovat sekä palvelu- että tuotantoyrityksiä.

Tiimiyrittäjyys (Turku)

TeamNovia-konseptin ytimessä ovat luovuus, vastuunotto ja uudet ajatukset. TeamNoviassa opiskelijat opiskelevat perinteisten luokkien sijaan tiimeissä, joita ohjaavat opettajien sijaan valmentajat. Tiimit työskentelevät yhdessä koko opiskeluaikansa. Tiimit työskentelevät aloittain ja luovat oman vision, mission sekä laskelmat yrityksen toiminnalle. Toimiva yhteistyö ja tiimin rakenne edesauttavat projektien onnistumista. Tiimit perustavat yrityksen tai yhdistyksen, mikä motivoi opiskelijan työskentelyä.

TeamNovian opinnot ovat projektiluontoisia. Kursseihin sisältyy eri laajuisia projektitoita, jotka voivat olla sisäisiä projekteja tai työelämästä tulleita tilaustöitä. Projektityöskentely tuo opiskeluun mukaan kokemusta ja kontakteja työelämästä, ja siinä yhdistyvät teoria ja käytäntö. Opiskelijat valitsevat itse, minkä projektien parissa he työskentelevät tai vaihtoehtoisesti luovat omia projekteja. Opiskelijan omat kiinnostuksen kohteet, vahvuudet, kehityskohdat sekä uteliaisuus ohjaavat opintojen sisältöjä.

Allegro School of Entrepreneurship (Pietarsaari)

Allegro School of Entrepreneurship -projektin puitteissa tuetaan opettajia ja muuta henkilökuntaa kehittämään yrittäjyysosaamistaan sekä järjestetään erillisiä yrittäjyyskursseja opiskelijoille. Allegro Ink (ks. alla) on luonut sillan opiskelijaelämästä työelämään tarjoamalla valmennusta projektinjohtamisessa sekä liiketoiminnan kehittämisessä loppuvaiheen

opiskelijoille ja vastavalmistuneille. (<http://schoolofentrepreneurship.strikingly.com/>).

Startup Factory (Raasepori)

Startup Factory tukee yrittäjyyttä koulutuksen, tutkimus- ja kehitystoiminnan sekä alueen elinkeinoelämän risteyksessä. Startup Factoryn tavoitteena on kehittää innovatiivinen ympäristö, jossa opiskelijatiimit, opettajat sekä tutkimus- ja kehityshenkilökunta voivat tehdä yhteistyötä ulkoisten (enimmäkseen alueellisten) yhteistyökumppaneiden kanssa. Startup Factory toimii alustana, jossa opiskelijoiden innovatiivisia ja ennakkoluulottomia ideoita voidaan testata ja kehittää vakiintuneiden yritysten kanssa. Elinkeinoelämän asiantuntijat ovat mukana toiminnassa innostamassa opiskelijoita, jolloin opiskelijat saavat tilaisuuden jalostaa kehitys- ja liikeideoitaan. Startup Factoryssa opiskelijoilla on mahdollisuus soveltaa käytäntöön niitä taitoja, joita he ovat oppineet oman oppiaineensa kursseilla ja näin kehittää myös yrittäjävalmiuksiaan. Startup Factoryn kautta opiskelijaryhmillä on mahdollisuus ottaa vastaan ulkoisia elinkeinoelämästä tulevia projektitoimeksiantoja, joita tehdään osana opintoja joko harjoitustehtävinä tai työharjoittelun muodossa. Opettajat toimivat ohjaajina ja valmentajina. Näin tuetaan opiskelijoiden mahdollisuuksia kehittyä luoviksi yrittäjiksi yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa. Tavoitteena on, että sekä opiskelijat että ulkopuoliset voivat aloittaa oman liiketoimintansa ja myös rekrytoida Startup Factoryn kautta.

2 tutkimuksessa/TKI-toiminnassa

Allegro Ink (Pietarsaari)

Novia-ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitysosasto Kultur och entreprenörskap tekee läheistä tutkimus- ja kehitysyhteistyötä Centria-ammattikorkeakoulun, Åbo Akademin sekä Yrkesakademin i Österbottenin kanssa. Yhteistyötä tehdään Allegro Ink -brändin puitteissa.

Yhteisten tutkimus- ja kehitysprojektien lisäksi Allegro Ink vuokraa toimistotilaa mikroyrittäjille, freelancereille ja muille sitä tarvitseville. Allegro Ink on ympäristö, jossa opiskelijat, opettajat, tutkimus-

ja kehityshenkilöstö sekä kulttuuritoimijat ja yrittäjät tapaavat luontevasti ja työskentelevät yrittäjyyden kehittämisen parissa.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Novia on perustamisestaan lähtien toteuttanut täydennyskoulutustoiminnassaan kehityshankkeita, jotka tähtäävät yrittäjyyden tukemiseen. Fokus on ollut osaamisen kehittämisessä ja yrittäjyyden verkoston luomisessa vahvan kilpailukyvyn takaamiseksi.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Korkeakoulussa ei tehdä systemaattista seurantaa yrittäjyyden edistymisestä.

Oulun ammattikorkeakoulu

Oulun ammattikorkeakoulu (OAMK) toimii seuraavilla koulutusaloilla: kasvatusalat, taiteet ja kulttuurialat, yhteiskunnalliset alat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne, tekniikan alat, maa- ja metsätalouselämykset, lääketieteet sekä terveys- ja hyvinvointialat. Vuonna 2015 OAMKissa oli 8 364 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 2,0 % (n=20) kaikista Oulun ammattikorkeakoulusta edellisvuonna alemman tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työllisistä toimi yrittäjänä (kaikissa Suomen ammattikorkeakouluissa vastaava osuus oli 2,9 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjänä toimi maa- ja metsätalouselämykset valmistuneita (10,3 % kyseisiltä aloilta valmistuneista, n=3). Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Oulun seudun ammattikorkeakoulun välisessä sopimuksessa kaudelle 2013–2016 todetaan OAMKin korostavan tehtävissään kestävästä kehityksestä, yrittäjyydestä ja kansainvälisyydestä. OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Oulun ammattikorkeakoulu sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjämäisen ammattikorkeakoulun luokkaan.

Taulukko 30. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Kasvatusalat	9,1	15,8	15,4
Taiteet ja kulttuurialat	6,3	6,5	13,3
Yhteiskunnalliset alat	0,0	0,0	0,0
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	1,7	4,1	5,9
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	2,8	4,2	2,5
Tekniikan alat	0,8	2,1	5,0
Maa- ja metsätalousalat	10,3	23,3	25,7
Lääketieteet	0,0	0,0	14,3
Terveys- ja hyvinvointialat	1,5	1,1	1,1
<i>Koko korkeakoulu</i>	2,0	3,6	4,8

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa (alempi ja ylempi AMK-tutkinto)

Yrittäjyyden ja elinkeinoelämän elinvoimaisuuden kehittäminen on osa OAMK:n strategiaa. OAMK on tehnyt yhteistyötä yrittäjyyden ja uuden liiketoiminnan kehittämisessä Oulun Innovaatioallianssin (OIA) toimijoiden kanssa. Tämän yhteistyön tuloksena on syntynyt korkeakoulujen kasvuyrittäjyyskeskus **BUSINESS KITCHEN** (<http://www.businesskitchen.fi/>).

BUSINESS KITCHEN on Oulun korkeakoulujen kasvuyrittäjyyskeskus, jossa korkeakoulujen resursseja käytetään uuden liiketoiminnan luomisessa ja yrittäjyyden kehittämisessä. Panostus yrittäjyyden kehittämiseen näkyy myös yrittäjyysopintojen tarjonnassa (<http://www.oamk.fi/fi/koulutus/opiskelu-ja-elama/yrityksyy/>). Merkittävä osa yrittäjyyskoulutuksesta on osa Business Kitchen -toimintaa. Käytännössä se tarkoittaa:

- **Yrityshautomopintoja**, jossa luodaan liiketoimintatideoista uutta liiketoimintaa osana yrittäjyysopintoja. Yrityshautomopinnat ovat kaikkien koulutusalojen tarjonnassa. Yrityshautomossa voi toimia vuoden valmistumisen jälkeen. Yrittäjyysopintoja tarjotaan myös avoimen ammattikorkeakoulun kautta.

- **OAMK LABS -opinnot**, joissa monialaiset ja kansainväliset tiimit kehittävät uusia konsepteja, tuotteita/palveluita ja uutta liiketoimintaa valituille kohdetoimialoille (<http://www.oamklabs.fi/>).
- **Terwa-Akatemia** on yksi liiketalouden koulutuksen suuntautumisvaihtoehtoista. Terwa-akatemiassa yrittäjyyden oppimisympäristönä toimivat opiskelijoiden omat tiimiyhteydet (<https://terwaakatemia.wordpress.com/>).
- **DEMOLA-opinnot**, joissa tuotetaan monialaisissa opiskelijatiimeissä uusia ratkaisuja/demoja alueen yrityksille ja muille toimijoille (<http://oulu.demola.net/>). Demola-opinnot järjestetään yhdessä Oulun yliopiston kanssa.
- **RIPA**-palvelutoimintaa, jossa varmistetaan se, että Oamkin palvelut ovat yritysten ulottuvilla. Ripa-työelämäpalvelujen kautta on välitetty 2012–2015 yli 1 500 työelämälähtöistä palvelupyyntöä Oamkin opintoihin ja muuhun toimintaan (<http://www.oamk.fi/fi/palvelut-ja-yhteistyoyhteystiedot>).

Lisäksi Oamkissa on mahdollisuus opiskella yrittäjyyttä **AKRAAMOSSA**, joka on alkutuottajille ja maaseutuyrittäjille tarkoitettu palvelukeskus, joka tarjoaa käytäntölähtöisiä opintoihin kytkeytyviä palveluja (<http://www.akraamo.fi/>).

Opiskelijayritysoinnissa opiskelijoiden omat yritykset toimivat osana opintoja palvelujen tuottajina (<http://www.trapesti.fi/> ja <http://osuuskuntaosuma.fi/>).

Yrittäjyys kohtaa ilmiönä jokaisen korkeakoulun opiskelijan osana opintoja. Opetussuunnitelmissa **yrittäjyysopintopakso (3 op) on kaikille Oulun ammattikorkeakoulun opiskelijoille pakollinen**. Kaikissa koulutusohjelmissa on lisäksi **työelämälähtöisiä projektiopintoja tai harjoitustöitä**.

Yrittäjyysopintoja tarjotaan myös avoimen ammattikorkeakoulun kautta.

2 tutkimuksessa/TKI-toiminnassa

Opiskelijoiden ja henkilökunnan yrittäjyystoimintamallit (sisältäen keksintöasiat) on mallinnettu, ja toiminta on järjestetty mallien pohjalta. Malleissa on kuvattu kaupallistaminen liiketoimintatideoista/keksinnöistä uudeksi yritykseksi.

Yrittäjyyttä on tuettu myös TKI-hankkeiden avulla, esim.:

- OGV (Oulu Growth Venturing) -hankkeen

avulla muodostettiin Business Kitchen eli Oulun korkeakoulujen kasvuyrittäjyyskeskus.

- Korkeammalle korkeakoulu yhteistyöllä -hankkeella (KoKo) kehitetään yhdessä Oulun yliopiston kanssa, osana Business Kitchen toimintaa, yritysideoita kehittävä toimintaa (<http://www.businesskitchen.fi/services/new-business-creation/acceleratorandincubator/>), arktisen liiketoiminnan kasvua (<http://www.businesskitchen.fi/services/business-x-universities/arctic-business-corridor/>) ja Business Kitchen -toimintamallin konseptointia.
- TKI-hankkeiden avulla on kehitetty yrittäjyyskoulutuksen uusia toimintamalleja. Lab Dev -hankkeessa kehitetään uusia Lab toimintaan pohjautuvia toimintamalleja valituille toimialoille. Terwa-Akatemia hankkeessa kehitetään uutta toimintamallia yrittäjyiden suuntautumisvaihtoehdoksi.
- Naisyrittäjyyttä on kehitetty mm. fFactor -hankkeessa (<http://www.ffactor.fi/>).
- Hilla-hankkeessa on kehitetty yritys yhteistyössä tutkimustulosten kaupallistamista.
- Rapid apps -hankkeessa kehitetään painettavan älyn sovellutusten kaupallistamista.
- OAMKissa on myös tutkittu yrittäjyyteen liittyviä ilmiöitä (esim. Matkailun tutkimushanke, Inno majakka, Draivia rekryyn -hankkeet)

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

OAMK on perustanut osana **Oulun innovaatioallianssi-yhteistyötä korkeakoulujen yhteisen yrittäjyyskeskuksen Business Kitchenin**, jossa vierailijoita on kuukausittain 1 000–2 000. **Yhteistyö OAMKin ja Oulun yliopiston kanssa on erityisen tiivistä Demola-opinnoissa ja yritysideoita kehittävä toimintamallin kehittämisessä** (<http://www.businesskitchen.fi/services/new-business-creation/acceleratorandincubator/>).

OAMK on ollut mukana järjestämässä laajaa huomiota saanutta **Polar Bear Pitch** tapahtumaa (<http://polarbearpitching.com/>).

OAMK on vastuussa OIA:n ketterän kaupallistamisen innovaatioekosysteemin toiminnasta ja sen koordinoimisesta, huomioiden erityisesti Oulun alueen veturirooli arktisen yhteistyön kehittämisessä.

OAMK on ollut mukana laatimassa **Pohjois-Pohjanmaalle uutta yrittäjyyskasvustrategiaa**. OAMKiin

on laadittu oma yrittäjyyskasvustrategia vuosille 2016–2020. Yrittäjyyden ja uuden liiketoiminnan kehittämistä varten laaditaan vuosittain toimintasuunnitelma. OAMKilla on yrittäjyyden ja uuden liiketoiminnan kehittämispäällikkö, joka on vastuussa yrittäjyyden ja uuden liiketoiminnan kehittämisestä.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Oulun ammattikorkeakoulussa seurataan yrittäjyyden ja uuden liiketoiminnan kehittymistä seuraavilla mittareilla: opiskelijoiden lukumäärä, syntyneet uudet yritykset ja liiketoiminnat, opinnoissa suoritettujen opintojaksot, syntyneet IPR:t, syntyneet uudet demot, maksullisen palvelutoiminnan määrä, lisensointien määrä ja julkaisujen määrä. Yrittäjyyden ja uuden liiketoiminnan vastuhenkilö tekee vuosittain toimintasuunnitelman tavoitteineen. Toimintasuunnitelman toteuttamisen tukena on yrittäjyyden ja uuden liiketoiminnan ohjausryhmä. Toimintasuunnitelman toteutumista arvioidaan osana ammattikorkeakoulun toimintaa ja myös Oulun innovaatioallianssin sekä alueen start up -ekosysteemin toimintaa. Lisäksi toimintaa arvioidaan aluevaikutusraportissa.

Viimeisen viiden vuoden aikana OAMKissa on syntynyt yli 70 uutta opiskelijoiden perustamaa yritystä osana ammattikorkeakoulun yrittäjyysopintoja. Yrityshautomotoimintaan osallistuu vuosittain n. 100 opiskelijaa ja tuotoksena on syntynyt viimeisen viiden vuoden aikana yhteensä 60 uutta yritystä. OAMK LABs opinnoista on syntynyt vuosina 2012–2015 14 uutta ohjelmisto- ja pelialan vientiyritystä. Demola-opinnoista (n. 50 opiskelijaa vuonna 2015) on tuotettu vuonna 2015 18 demoa alueen yrityksille ja yhteisöille, joista 12 kpl lisensoitiin.

Saimaan ammattikorkeakoulu

Saimaan ammattikorkeakoulu toimii seuraavilla koulutusaloilla: taiteet ja kulttuurialat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne, tekniikan alat, terveys- ja hyvinvointialat sekä palvelualat. Vuonna 2015 Saimaan amk:ssa oli 3 138 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkimuksen suorittamisesta 3,1 % (n=12) kaikista

Saimaan ammattikorkeakoulusta edellisvuonna alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työllisistä toimi yrittäjinä (kaikissa Suomen ammattikorkeakouluissa vastaava osuus oli 2,9 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjinä toimi taid- ja kulttuurialoilta valmistuneita (9,1 % kyseisiltä aloilta valmistuneista, n=1). Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Saimaan ammattikorkeakoulun välisessä sopimuksessa kaudelle 2013–2016 määritellään ammattikorkeakoulun erityistehtäväksi pienten ja keski suurten yritysten kasvun ja kansainvälistymisen tukeminen. Saimaan amk:n strategiassa vuosille 2016–2020 strategisiksi painoaloiksi on määritelty mm. innovaatioista liiketoimintaa sekä PK-yritysten kasvu ja kansainvälistäminen. OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Saimaan ammattikorkeakoulu sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjyyttä tukevan ammattikorkeakoulun luokkaan.

Taulukko 31. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Taiteet ja kulttuurialat	9,1	4,3	13,3
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	5,6	0,0	8,0
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	0,0	0,0	0,0
Tekniikan alat	3,1	6,2	3,3
Terveys- ja hyvinvointialat	2,6	4,3	4,2
Palvelualat	0,0	3,7	5,3
<i>Koko korkeakoulu</i>	3,1	3,7	4,9

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa

(alempi ja ylempi AMK-tutkinto)

Yrittäjyys näyttäytyy opiskelijoille erilaisina toimenpiteinä: osuuskuntamuotoisena opiskeluna, innovaatioprojekteina ja vuosittaisina innovaatiokilpailuina. **Osuuskuntamuotoinen opiskelu** on mahdollista liiketalouden koulutusohjelmassa. Yrittäjyys, joko erillisinä opintojaksoina tai integroituna, on mukana käytännössä kaikissa opetussuunnitelmissa. **Innovaatiokilpailujen ja esihautomotoiminnan kautta** aktivoidaan yrittäjyydestä kiinnostuneita. Yrittäjyys

sisältyy opintojaksoihin, myös esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan ylempään amk-tutkintoon.

Saimaan ammattikorkeakoulussa katsotaan, että yrittäjämäiseen toimintatapaan ja yrittäjyyteen vaikuttavat ennen kaikkea pedagogiset ratkaisut, eivätkä niinkään yksittäisten opintojaksojen yritystoimintaa ja yrittäjyyttä käsittelevät sisällöt. **Ammattikorkeakoulu kehittääkin oppimisympäristöjä** siten, että opiskelija voi valita henkilökohtaiset polkunsä, ja strategiset painoalat tuodaan näkyviksi opiskelijoiden arjessa. Strategian mukaisesti sekä opiskelijoita että henkilöstöä kannustetaan kokeilemaan rohkeasti ja etsimään uutta.

Saimaan ammattikorkeakoulun ja Lappeenrannan teknillisen yliopiston opiskelijoiden yrittäjyyttä tukee lisäksi LUTES ry, joka järjestää erilaisia opiskelijoille suunnattuja tapahtumia, luentoja ja luentosarjoja, auttaa yrittäjyydestä kiinnostuneita opiskelijoita verkostoitumaan ja tarjoaa vertaistukea alkaville yrittäjäopiskelijoille.

2 tutkimuksessa/TKI-toiminnassa

Vastaushetkellä (2015) Saimaan ammattikorkeakoulussa on käynnissä useita tutkimus- ja kehityshankkeita, joiden tavoitteena on edistää yrittäjyyttä. Esim. *Yrittäjäksi ammatillisesta koulutuksesta* -hanke, jossa tavoitteena on rakentaa uudenlainen 15 opintopisteen laajuisten yrittäjyysopintojen, matalan kynnyksen hautomon ja yrittäjämentoroinnin kokonaisuus yhteistyössä Saimaan ammattiopiston kanssa. Tämä toiminta kehittää ammattikorkeakoulun ja ammattiopiston toimintaa, mutta kohdistuu lopulta opiskelijoihin. Muita esimerkkejä suoranaisesti yrittäjyyttä edistävästä tutkimus- ja kehityshankkeista ovat:

- *Yrittäjyysosaamista kasvualoille – Sotepalvelut kartalla*
- *Markkinoiden kaappaaminen uusilla digitaalisilla konsepteilla (DigiKaappaus)*
- *Taiteilijan ansaintamallit (TaideART)*
- *Pelin muuttamien strategisella arvoinnovoinnilla (PELURI)*
- *Uutta luova yrittäjyys Etelä-Karjalassa (LUOTSIE)*
- *Saimaan alueen digitaalinen ja verkostoitunut luontomatka (DIVE)*
- *A Posse ad Esse* (Yritysten liiketoiminnan innovatiivinen kehittäminen opiskelijoiden kautta,

samalla oman osaamisensa mahdollisuudet tunnustaneista opiskelijoista saadaan lisää lähtijöitä yrittäjyyden polulle).

Edellä mainittujen lisäksi on useita Tekesin ”Tutkimuksesta uutta tietoa ja liiketoimintaa” (TUTL) -hankkeita, joissa yrittäjyyteen tähtäviä tiimejä sparrataan viemään hankkeen kohdetta markkinoille.

Tutkimus- ja kehitystoiminnassa merkittävä osa on Tekes-rahoitteista, ja yritysten rahoitusosuus on ollut kasvava. Saimaan ammattikorkeakoulun oman arvion mukaan sen erityisiä vahvuuksia ovat kyky löytää innovatiivisia tutkimusasetelmia, ennakkoluoton osaamisen yhdistämisen sekä vahva, käytännöllinen kaupallistamisosaaminen.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Saimaan ammattikorkeakoulu etsii ja tukee strategian mukaisesti uuden liiketoiminnan spin-off yrityksiä Green Campus Innovations Oy:n kautta. Saimaan ammattikorkeakoulu on syksystä 2015 lähtien ollut osakkaana yhtiössä, jonka muita omistajia ovat Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Viipurin taloudellinen korkeakouluseura ja Lappeenrannan teknillisen yliopiston tukisäätiö. Green Campus Innovations tukee sellaista uutta yritystoimintaa, jolle LUT:n tai Saimian tutkimus- ja kehitystyö on välttämätöntä.

Korkeakoulukeksinnöissä on toimivat menettelytavat innovaatioiden kaupallistamiseksi. Ideat arvioidaan, ja samalla kartoitetaan mahdollisuudet TUTLI- tai TEKES-rahoitukseen jatkokehityksessä sekä mahdollisuudet patentointiin tai muuhun idean hyödyntämiseen.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Yrittäjyyden edistymistä seurataan valmistuville tehtävän kyselyn ja Tilastokeskuksen seurannan kautta. Lisäksi tutkimus- ja kehityshankkeista tehdään omaa seurantaa hankekohtaisesti. Henkilöstöltä on pyydetty sivutoimi-ilmoitukset, noin 30 % opetushenkilöstöstä on sivutoimia, useat ovat osakkaina tai omistajina yrityksissä.

Yrittäjyyttä arvioidaan osana strategian ja toimintasuunnitelman toteutumisen kokonaisarviointia vuosittain.

Satakunnan ammattikorkeakoulu

Satakunnan ammattikorkeakoulu (SAMK) toimii seuraavilla koulutusaloilla: taiteet ja kulttuurialat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne, tekniikan alat, terveys- ja hyvinvointialat sekä palvelualat. Vuonna 2015 SAMKissa oli 5 712 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kulu- tua tutkinnon suorittamisesta 2,9 % (n=24) kaikista SAMKissa edellisvuonna alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työllisistä toimi yrittäjänä (kaikissa Suomen ammattikorkeakouluissa vastaava osuus oli 2,9 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjänä toimi taide- ja kulttuurialoilta valmistuneita (11,8 % kyseisiltä aloilta valmistuneista, n=2). Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Satakunnan ammattikorkeakoulun välisessä sopimuksessa kaudelle 2013–2016 opiskelijayrittäjyys on mainittu yhtenä SAMKin strategisena painopistealueena. OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella SAMK sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjämäisen ammattikorkeakoulun luokkaan.

Taulukko 32. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Taiteet ja kulttuurialat	11,8	5,6	12,5
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	3,9	3,6	5,0
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	3,7	6,1	6,0
Tekniikan alat	2,5	4,9	4,8
Terveys- ja hyvinvointialat	0,2	2,8	2,6
Palvelualat	0,0	0,0	2,8
<i>Koko korkeakoulu</i>	2,9	3,6	4,2

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa

(alempi ja ylempi AMK-tutkinto)

Yrittäjyyden tuominen opintoihin kaikille pakolliseksi on strateginen valinta. **Kaikilla opiskelijoilla on 5 op:n pakollinen yrittäjyysopintopakso, joka keskittyy sisäisen yrittäjyyden merkityksen ymmärtämiseen työelämätaidona ja yleisenä työllistymistä edistävänä tekijänä.** Opintopaksoilla tunnustetaan omia yrittäjyysvalmiuksia ja nähdään yrittäjyys yhtenä mahdollisena uravaihtoehtona.

SAMKin pakolliset yrittäjyysopinnot ja valinnaiset yrityskehittämöopinnot on tarkoitettu kaikille opiskelijoille, ja mukaan voi tulla opintojen missä vaiheessa tahansa. **Yrityskiihdyttämöopintoihin** mukaan voi lähteä omalla idealla, toimivan yrityksen kanssa tai yritystoiminnan jatkajana. Yrityskiihdyttämötoimintaan kuuluu myös **yrittäjäpolvenvaihdos**, jossa opiskelijat kehittävät itseään jo toimivien yritysten jatkajiksi. Prosessi ei kuitenkaan edellytä, että opiskelija siirtyy jo opiskeluaikanaan yrittäjäksi, vaan varsinkin yrittäjäpolvenvaihdos voi tapahtua pidemmällä aikavälillä.

Opiskelijan Yrittäjyyspolku käynnistyy, kun opiskelija ilmaisee kiinnostuksen yrittäjyyteen. Opiskelija saa henkilökohtaisen yrityskehittämömentorin. Opiskelija siirtyy Yrityskiihdyttämöön™ suorittamaan 5 op laajuisen valinnaisen *Oman liikeidean kehittämisen* -opintopakson ja sen jälkeen 5 op laajuisen *Oman yrityksen kehittämisen* -opintopakson. Myös opinnäytetyö, harjoittelu ja osa opintopaksoista suunnitellaan yrityksen tarpeisiin soveltuvaksi, kuitenkin niin, että suoritettavan tutkinnon luonne ja tavoitteet täyttyvät. Opiskelijan on mahdollista suorittaa opinnoistaan jopa kolmasosa omaan yritystoimintaan liittyen.

Yrityskiihdyttämö™ on edistyksellinen pedagoginen menetelmä, jonka myötä opiskelija kasvaa sekä korkeakoulututkinnon omaavaksi asiantuntijaksi että yrittäjäksi jo opiskeluaikanaan. **Yrityskiihdyttämö™ toimii kaikkien SAMKin koulutusohjelmien yhteydessä.** Yrityskiihdyttämö™ on tuottanut vastaushetkellä 478 kiihdyttämösopimusta ja 271 yritystä. Yritysten eloonjäämisprosentti on ollut kolmen vuoden kuluttua yli 80 %.

Yrityskiihdyttämötoiminnan keskiössä on mentorointiprosessi, jonka tavoitteena on opiskelijan omaan yritysideaan perustuvan yrityksen perustaminen, yritysideaan mukauttaminen tai ideasta luopuminen. Opiskelija voi tarvittaessa ja halutessaan laatia mentorin ja muun verkoston tuella liiketoimintasuunnitelman. Yrityksen perustamiseen liittyvissä rekisteröintitoimenpiteissä opiskelijaa tukevat ja auttavat myös alueen elinkeinopalvelut. Yrityksen perustamisen jälkeen opiskelija jakaa oppimiskokemuksiaan Yrityskiihdyttämössä mentorin ja muiden kiihdyttämöopiskelijoiden kanssa.

Kiihdyttämötoiminnan lisäksi opiskelijat kasvattavat yrittäjyystaitoja **SAMKin yrittäjämäistä toimintaa tukevissa toimintaympäristöissä. Apparaatti- ja Soteekki-toimintojen** kautta opiskelijoiden sisäistä yrittäjyyttä edistetään yli 100 yrityksen ja yhteisön kanssa vuositasolla. Opiskelijoita näissä toimintaympäristöissä toimii vuosittain yli 500. Opiskelijan Apparaatin ja Soteekin kautta suorittamien opintojen määrää ei ole rajoitettu. Toimintaympäristöjen ja konseptien lyhyet kuvaukset alla:

- **Apparaatti** on linkki korkeakouluopiskelijoiden ja yritysten välillä. Apparaatti jalostaa yritysten tuote- ja palveluideoita opiskelijoiden tiedolla ja taidolla monimuotoiseksi ja innovatiiviseksi toiminnaksi.
- **TuotekehitysPaja** on vuosittain toteutettava tuotekehitykseen liittyvistä projekteista koostuva opintopakso, jossa opiskelijat hakeutuvat mukaan toimeksiantajalähtöiseen fyysisen tuotteen kehittämiseen (esim. prototyyppi tai demo) tai aineettoman tuotteen, kuten palvelun tai toimintamallin kehittämiseen.
- **IdeaDrill** on pop up -kilpailu, jossa opiskelijatiimit kehittävät käytännönläheisiä tuote- ja palveluideoita tai muita ratkaisuja, joilla voi olla vaikutusta niin tavallisen kansalaisen kuin yrityksen tai muun organisaation toimintaan.
- **Startup Stories** -illoissa nuoret yrittäjät kertovat omia yrittäjätarinoitaan ja keskustelevat yrittäjyydestä rennossa ja tuttavallisessa ilmapiirissä, jolloin opiskelijat pääsevät näin lähemmäs yrittäjyyden syntyä.
- **24H-Bootcampien** ideana on synnyttää opiskelijaryhmien kilpailuna yhden vuorokauden aikana etukäteen annettujen raamien ja unelmoinnin rajoissa aihioita ja liikeideoita, joiden

jatkotyöstämisestä opiskelijat ottavat itse vastuun.

- *Soteekki* tarjoaa laadukkaita hyvinvointipalveluja yrityksille, yhteisöille ja yksityisille asiakkaille opiskelijatyönä.
- *Proto Garage* on henkilökuntavetoinen yritysten tarpeisiin rakennettu nopean tuotekehityksen konsepti.

2 tutkimuksessa/TKI-toiminnassa

SAMKin strategian mukaisesti SAMK on alueen innovaatiojärjestelmän keskeinen toimija, kansainvälistäjä ja yrittäjyyden edistäjä. SAMK on ollut yli 10 vuotta vastuutoimija, kun Satakunnasta on luotu Suomen yrittäjyyskasvatuksen edelläkävijä. Ensimmäisenä toimenpiteenä perustettiin vuonna 2003 Porin Lyseon yläasteelle Suomen ensimmäinen yrittäjyyskasvatusluokka. Viimeisimpänä toimenpiteenä vuoden 2015 syksyllä käynnistettiin ensimmäisenä Suomessa **maakunnan kaikkien opiskelijoiden yhteinen yrityskiihdyttämö ALL IN**. Yrittäjyysympäristö muodostuu mentoreiden ja yrittäjyysopiskelijoiden lisäksi startup- ja kasvuyrittäjyyden asiantuntijoista sekä FIBAN-verkoston bisnesenkeleistä.

SAMKin innovaatiotutkimusryhmän tutkimuksen kohteena on tutkimustietoon perustuvien innovaatioiden kaupallistaminen, erityisesti teknologiaan perustuvat innovaatiot. Erityisinä kiinnostuksen kohteita tällä alueella on prosessit, toimintamallit sekä vuorovaikutus yritysten ja yhteisöjen kanssa. **Toisena innovaatiotutkimusryhmän kiinnostuksen kohteena on korkeakouluosaamiseen perustuva yrittäjyys.** Tällä alueella kiinnostus kohdistuu yrittäjyyden ja opiskelun yhdistäviin prosesseihin ja toimintamalleihin sekä innovaatiokompetensseihin.

SAMK on osallistunut useisiin kansainvälisiin yrittäjyysshankkeisiin ja yrittäjyydestä on kirjoitettu useita kansainvälisiä julkaisuja.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

SAMKilla on keskeinen rooli alueen osaamisintensiivisen yrittäjyyden edistämässä. SAMK vetää alueen yrittäjyystiimiä, jossa edustettuina ovat korkeakoulut, ammattioppilaitokset, maakunnan YES-keskus, alueen uusyrityspalvelut ja bisnesenkelit.

SAMKin johdolla ja SAMKin Yrityskiihdyttämön toimintamallia soveltaen Satakuntaan on käynnistetty kaikkien opiskelijoiden yhteinen yrityskiihdyttämö ALL IN (korkeakoulut ja ammattioppilaitokset). CoastALissa (Lounais-Suomen ammattikorkeakoulu-liittouma) on myös käynnistynyt yhteinen yrityskiihdyttämö pysyvänä rakenteena.

Yrityskiihdyttämöyrittäjät jatkavat valmistumisen jälkeen SAMKin yrityskiihdyttämöverkostossa.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Opiskelijat vastaavat **yrittäjyyden intentiokyselyyn, jolla yrittäjyydestä kiinnostuneet tunnistetaan.** SAMK seuraa yrittäjyys- ja työelämäopinnoissa syntyneitä opintomääriä ja niihin osallistuvia opiskelijoita. Seuranta ja arviointi tapahtuu yrityskiihdyttämötiimin kokoontumisten yhteydessä noin 6–8 kertaa vuodessa sekä laatuja järjestelmän mukaisissa auditoinneissa ja katselmuksissa.

Laadunhallinnan näkökulmasta erityisen tärkeää on yhteistyö Satakunnan yrittäjien ja alueen bisnesenkeliverkoston (FIBAN) kanssa. Verkostojen avulla SAMK saa tärkeää asiantuntijanäkemyksiä yrittäjyyden tukemisesta ja yritystoiminnan käynnistämisestä. Samalla edistetään omien opiskelijoiden verkostoitumista.

SAMKin itsearvioinnin mukaan korkeakoulun vahvuutena on se, että korkeakoulu yrittäjyys on ollut ja on tälläkin hetkellä SAMKin strateginen painopiste, mikä näkyy toiminnan aktiivisuutena. Kehittämiskohteena yrittäjyysasioissa korkeakoulu näkee yrittäjyys- ja sukupolvenvaihdokset.

Savonia-ammattikorkeakoulu

Savonia-ammattikorkeakoulu toimii seuraavilla koulutusaloilla: kasvatusalat, taiteet ja kulttuurialat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne, tekniikan alat, maa- ja metsätalousalat, lääketieteet, terveys- ja hyvinvointialat sekä palvelu- alat. Vuonna 2015 Savoniassa oli 6 612 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 3,1 % (n=28) kaikista Savoniassa edellisvuonna alemman tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työllisistä toimi yrittäjinä

(kaikissa Suomen ammattikorkeakouluissa vastaava osuus oli 2,9 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjinä toimi maa- ja metsätalouseläimävalmistuneita (15 % kyseisiltä aloilta valmistuneista, n=3). Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Savonia-ammattikorkeakoulun välisessä sopimuksessa kaudelle 2013–2016 todetaan Savonian profiloituvan kasvuyrittäjyyttä ja innovointia edistäväksi korkeakouluna. OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Savonia sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjyyttä tukevan ammattikorkeakoulun luokkaan.

Taulukko 33. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Kasvatusalat	0,0	0,0	0,0
Taiteet ja kulttuurialat	7,8	6,2	9,9
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	1,0	4,4	4,5
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	2,9	2,1	2,2
Tekniikan alat	4,6	3,4	3,7
Maa- ja metsätalouseläimävalmistuneet	15,0	33,3	35,5
Lääketehteen	0,0	0,0	0,0
Terveys- ja hyvinvointialat	1,7	0,7	0,9
Palvelualat	2,3	3,5	1,0
<i>Koko korkeakoulu</i>	<i>3,1</i>	<i>3,9</i>	<i>4,4</i>

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa (alempi ja ylempi AMK-tutkinto)

Yrittäjyys on yksi Savonian koko koulutusta koskevista osaamisjuonteista. **Yrittäjyysopinnot ammattikorkeakoulutasolla on liitetty jokaiseen opetussuunnitelmaan** ja avoimen ammattikorkeakoulun tarjontaan. Tutkinto-ohjelmasta riippumatta (ml. YAMK) opiskelijalla on mahdollisuus liittää opintoihinsa omaa yrittäjyyttä edistäviä opintoja 5–20 opintopistettä (yPolku). **yPolku-opinnoissa opintojaksot räätälöidään opiskelijan yrittäjyysintentiä tukeviksi.** Opintojen tavoitteena on mahdollistaa opiskelijalle sujuva siirtyminen yrittäjäksi heti opintojen jälkeen (<http://startupekuopio.fi/ympolku>). Yhteistyötä tehdään Kuopio Innovationin -yrityshautomon kanssa.

yTiimi on Savonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoille suunnattu vaihtoehtoinen, yrittäjyyttä painottava tapa suorittaa ammattiopintoja. Monialainen yTiimi yhdistää liiketalouden, tietojenkäsittelyn, matkailun, hotelli- ja ravintola-alan, terveysalan, tekniikan ja kulttuurialan opiskelijat. yTiimin toiminnan tavoitteena on vahvistaa ja tukea käytännönläheisesti opiskelijoiden liiketoimintavalmiuksia ja kehittää yrittäjyyttä. Yrittäjyystiimi-opinnoissa ja liiketalouden yrittäjä-suuntautumisopinnoissa yhteistyö yrittäjäjärjestön ja yrittäjien kanssa on osa toteutustapaa.

2 tutkimuksessa/TKI-toiminnassa

Savonia-ammattikorkeakoulu osallistuu alueellisiin yrittäjyyttä edistäviin hankkeisiin. Lisäksi **yrittäjyys ja liiketoimintaosaaminen on integroitu painoalojen hankkeisiin** (kone- ja energiatoimialat, vesiturvallisuus, vastuullinen ruokatuotanto ja soveltava hyvinvointiteknologia).

Seuraavassa esimerkkejä viimeaikaisista hankkeista:

- NY Start Up -hanke. Tähtää korkeasti koulutettujen yrittäjyyden edistämiseen.
- Nuoret Duuniin -hanke. Paikallinen nuorten työllistämiseen liittyvä hanke, yrittäjyys yhtenä osana.
- Tahtotilana työ. Paikallinen korkeasti koulutettujen työllistämistä edistävä hanke, yrittäjyys yhtenä osana.
- P-S Aikoo -hanke. Alueen koulutustoimijoiden yrittäjyyden edistämistä koordinoiva hanke.
- TYKKI-hanke, jossa yhdessä Kuopio Innovationin kanssa muotoiltiin alueen yritysautomomallia.
- Osana OKM:n rahoittamaa "Coworking learning space – TKI 2.0" -hanketta on tehty pohjoissavolaisten yritysten ja korkeakoulujen yhteistyötä selvittävä tutkimus. Tutkimusraportti luettavissa osoitteessa <http://portal.savonia.fi/amk/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/julkaisutoiminta/julkaisut-aloittain/opetus-ja-opetuksen-kehittaminen-8>.
- KIP-hanke. Yritysten innovaatiokyvykkyyden ja kansainvälistymisen tukeminen korkeakoulujen palveluiden avulla.
- PIK-hanke. Pk-yritysten innovaatio-osaamisen kehittäminen.

Savoniassa tehdään myös yrittäjyystutkimusta. Vuonna 2015 tehtiin tutkimus YAMK-opiskelijoiden Yrittäjävalmennusopintojen onnistumisesta (konferenssijulkaisu ja artikkeli), lisäksi Savon Yrittäjien kanssa aloitettiin tutkimus pienyrittäjien yritystoiminnan lopettamisen syistä.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Savonia on valittu ELY-keskusten yritysten kehittämispalveluiden vastuuasiantuntijaksi vuosille 2015–2017. Sen kautta tehdään yritysanalyyskejä ja innovaatioiden kaupallistamisen suunnitelmia. Savonia hyödyntää omaa **InTo-työkalua** erilaisissa strategian ja liiketoiminnan kehittämistehtävissä, hankkeissa ja projekteissa (myös liiketoimintana). Savonia on tehnyt yhteensä noin 200 asiakascasea ja 1000 yritystoimeksiantoa/vuosi harjoittelujen, opinnäytetöiden ja opintojaksototeutusten kautta (OIS-malli). Lisäksi **Savonia tukee opiskelijoiden omien liiketoimintaideoiden kehittämistä opintojaksojen yhteydessä, erityisesti YAMK-opinnoissa.**

Savonia on voimakkaasti verkottunut alueella yrittäjyyttä edistävien tahojen kanssa. Tärkeimpiä kumppaneita ovat:

- Kuopio Innovation ja Kuopion kaupunki: Start Up Kuopio -yhteistyösopimus, jossa on sovittu alueen yrityshautomopalveluista ja Savonian yPolun roolista alueen esihautomopalveluna.
- Itä-Suomen yliopiston kanssa tehdään kaupallistamis- ja innovaatioyhteistyötä.
- Savon Koulutuskuntayhtymän kanssa tehdään yhteistyötä yrittäjäkoulutuksessa sekä kaupallistamis- ja innovaatiotoiminnassa.
- Iisalmen kaupunki: Savonian yPolku osana kaupungin elinkeinopalvelujen valikoimaa.
- Kuopion seudun Uusyrittäjäkeskus, jossa Savonialla on hallituspaikka.

Lisäksi Savonian TKI-ympäristöjen palveluiden avulla tuetaan uuden, innovatiivisen yritystoiminnan syntymistä alueelle. Savonian innovaatiotyökalut (tärkeimpänä InTo, yli 200 asiakasta) ovat tärkeässä

roolissa yrittäjyyden kehittämisessä ja uuden liiketoiminnan luomisessa.

Tulevana strategiakautena 2017–2020 Savonia on osana Savilahden kolmen koulutusasteen kampus-hanketta sitoutunut yrittäjyys- ja innovaatioympäristöjen koordinointiin ja kehittämiseen tavoitteina nykyistä merkittävästi laajempi innovaatioiden kaupallistaminen ja uuden yritystoiminnan synnyttäminen.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Savonia on lisännyt opintojen loppuvaiheen AVOP-kyselyyn ammattikorkeakoulukohtaisina kysymyksinä opiskelijan työmarkkinatilannetta valmistumisvaiheessa selvittäviä kysymyksiä. Tässä yhteydessä kysytään myös yrittäjänä toimivien määrää. Lisäksi yrittäjyysopintojen osallistujamääriä seurataan vuosittain. Opiskelijoiden osalta käytössä on kyseiset määrälliset mittarit (yrittäjyysopintoihin osallistuvat, valmistumisvaiheen työtilanne), mutta henkilöstön osalta ei tehdä systemaattista seuranta.

Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Seinäjoen ammattikorkeakoulu (SeAMK) toimii seuraavilla koulutusaloilla: taiteet ja kulttuurialat, yhteiskunnalliset alat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne, tekniikan alat, maa- ja metsätalousalat, terveys- ja hyvinvointialat sekä palvelualat. Vuonna 2015 SeAMKissa oli 5 011 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkimuksen suorittamisesta 4,1 % (n=27) kaikista SeAMKissa edellisvuonna alemman tai ylemmän ammattikorkeakoulututkimuksen suorittaneista työllisistä toimii yrittäjinä (kaikissa Suomen ammattikorkeakouluissa vastaava osuus oli 2,9 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjinä toimi maa- ja metsätalousaloilta valmistuneita (17,1 % kyseisiltä aloilta valmistuneista, n=12). OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella SeAMK sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjämäisen ammattikorkeakoulun luokkaan.

Taulukko 34. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Taiteet ja kulttuurialat	2,4	6,8	9,3
Yhteiskunnalliset alat	0,0	0,0	0,0
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	4,7	5,8	5,3
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	3,8	2,1	7,2
Tekniikan alat	4,2	8,9	16,7
Maa- ja metsätalousalat	17,1	30,0	19,7
Terveys- ja hyvinvointialat	0,4	4,5	4,2
Palvelualat	0,0	3,6	7,1
<i>Koko korkeakoulu</i>	4,1	8,2	8,5

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa

(alempi ja ylempi AMK-tutkinto)

Yrittäjyys näkyy yrittäjyyttä painottavissa tutkinto-ohjelmissa, kaikkien tutkinto-ohjelmien yrittäjyys-opintoina, yrittäjyyttä edistävissä oppimisympäristöissä, yritystallina omaa yritysideaa eteenpäin vieville sekä yrittäjyyden juonneopintoina. Yrittäjyys-opetusta koordinoidaan SeAMKin Liiketoimintayksiköstä käsin. Kussakin yksikössä on kuitenkin Yritystallipäälliköt, jotka vastaavat omia yrittäjyys-ideoita omaavien opiskelijoiden ohjauksesta.

Esim. **monialainen FramiPro-oppimisympäristö tai tekniikan alan Projektipaja** tukevat opiskelijoiden yrittäjämäistä toimintatapaa. FramiPro on SeAMKin yhteinen avoin oppimisympäristö, jossa poikkitieteellisesti eri aloilta kootut opiskelijaryhmät suorittavat osan tutkinnostaan projekteissa oppien. Oppiminen perustuu työelämän toimeksiantoihin, joita opiskelijat ratkovat kokeillen, tutkien ja uutta luoden. SeAMK Projektipaja® on tekniikan yksikön käytännönläheinen ja aktiivinen projektioppimismalli, jossa opiskelijatiimit kehittävät teknistä osaamistaan ja projektitaitojaan ratkomalla yritysten tuotannonkehitys- ja tuotekehitysprojekteja opettajan ja yrityksen edustajan ohjauksessa.

Yrittäjyydestä kiinnostuneet opiskelijat tunnustetaan ensimmäisellä vuosikurssilla tehtävällä **Entre Intentio** -kyselyllä.

SeAMKin opiskelijoihin kohdistuvassa yrittäjyyden edistämiseksi on kolme tavoitetasoa:

- 1 Yrittäjähenkisyyden sekä myönteisen yrittäjyysasenteen että kiinnostuksen aikaansaaminen yrittäjyyttä kohtaan,
- 2 Tiedollisten ja taidollisten valmiuksien parantaminen niin, että yrittäjyys tulee harkinnanarvoiseksi uravalinnaksi sekä
- 3 Yrittäjyyttä vakavasti harkitsevien ja yrittäjäksi aikovien opiskelijoiden tukeminen ja ohjaaminen kohti omaa yritystoimintaa.

2 tutkimuksessa/TKI-toiminnassa

SeAMKissa toimii noin kymmenen hengen **yrittäjyyden tutkimustiimi**, joka julkaisee vuodessa n. 100 julkaisua. Keskeiset teemat ovat **kasvuyrittäjyys, omistajanvaihdokset ja yrityskaupat**. Korkeakoulu on saanut läpi myös ensimmäiset kansainväliset EU-hankkeet näissä teemoissa. Seinäjoen ammattikorkeakoulun tutkimukset toimivat esim. valtakunnallisen omistajanvaihdospolitiikan keskeisinä lähteinä. Lisäksi vuodesta 2008 lähtien on seurattu ja tutkittu opiskelijoiden yrittäjyysaikomusten kehittymistä ja niihin vaikuttavia tekijöitä opiskelun aikana pitkäaikaistutkimuksena. Mukana on ollut 12 ammattikorkeakoulua sekä 5 kansainvälistä yliopistoa. Tästä tutkimussuunnasta on tuotettu useita suosituksia yrittäjyysopetuksen ja -koulutuksen kehittämiseksi korkeakouluissa.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Ammattikorkeakoulun henkilökunta on keskeisin asiantuntijataho oman maakunnan yrittäjyyden edistämiseksi ja mukana esim. rakentamassa aina keskeisiä yrittäjyyden edistämisen ohjelmia. Omistajanvaihdosteemassa SeAMK on valtakunnallisten yrittäjyysjärjestöjen keskeisin korkeakoulukumppani.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Seuranta tehdään niin opiskelijoiden, valmistuneiden kuin henkilökunnankin osalta. **Opiskelijoiden**

yritysjäysasenteiden, -aikomusten sekä yrittäjyyteen liittyvän pystyvyysuskomuksen kehittymistä seurataan SeAMKissa kehitetyllä *Entre Intentio*-työkalulla. Tätä seuranta tehdään opintojen alusta valmistumiseen saakka. Valmistuneiden yrittäjyyttä seurataan Opalan sekä Tilastokeskuksen ja omilla kolmen vuoden välein toteutettavilla sijoittumistutkimuksilla. **Henkilökunnan yrittäjyyttä on juuri alettu seurata LUT:n kanssa yhteistyössä kehitetyllä amk-opettajien mittarilla.**

Tampereen ammattikorkeakoulu

Tampereen ammattikorkeakoulu (TAMK) toimii seuraavilla koulutusaloilla: kasvatusalat, taiteet ja kulttuurialat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne, tekniikan alat, maa- ja metsätalousalat, terveys- ja hyvinvointialat sekä palvelualat. Vuonna 2015 TAMKissa oli 10 352 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 3 % (n=46) kaikista TAMKissa edellisvuonna alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työllisistä toimi yrittäjänä (kaikissa Suomen ammattikorkeakouluissa vastaava osuus oli 2,9 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjänä toimi kasvatusaloilta valmistuneita (12,5 % kyseisiltä aloilta valmistuneista työllisistä, n=1), mutta määrällisesti eniten yrittäjänä toimi kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden alan tutkinnon suorittaneita (n=14, 5,5 % kyseisiltä aloilta valmistuneista työllisistä). Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Tampereen ammattikorkeakoulun välisessä sopimuksessa kaudelle 2013–2016 TAMKin painoaloiksi on määritelty muiden muassa hyvinvointiyrittäjyys sekä yrittäjyyspedagogiikka. OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella TAMK sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjyyttä tukevan ammattikorkeakoulun luokkaan.

Taulukko 35. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä alemman tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Kasvatusalat	12,5	20,0	0,0
Taiteet ja kulttuurialat	9,0	10,3	15,2
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	5,5	3,7	5,4
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	3,6	5,7	0,8
Tekniikan alat	1,5	3,4	3,8
Maa- ja metsätalousalat	10,5	5,0	28,6
Terveys- ja hyvinvointialat	2,0	0,9	1,8
Palvelualat	0,9	2,3	4,0
<i>Koko korkeakoulu</i>	3,0	3,3	4,5

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa
(alempi ja ylempi AMK-tutkinto)

Tampereen ammattikorkeakoulu tarjoaa yrittäjyyteen erikoistuvaa liiketalouden koulutusta. Yrittäjyyden ja tiimijohtamisen koulutuksessa opiskellaan ensimmäinen vuosi liiketalouden koulutuksen mukana TAMKin pääkampuksella, ja sen jälkeen siirrytään **yrittäjyyden yksikön Proakatemia**n toimipisteeseen oppimaan yrittäjyyttä ja tiimijohtamista. **Proakatemiassa oppimisympäristönä toimivat opiskelijoiden perustamat omat tiimiyitykset.** Proakatemia toimintaa on viime vuosina laajennettu koskemaan tietojenkäsittelyn ja terveysalan opiskelijoita.

Tampereen ammattikorkeakoulussa on tarjolla **yrittäjille ja yrittäjämäisessä työsuhteessa toimiville suunnattu yrittäjyyteen keskittyvä ylempi amk-tutkinto.**

TAMKissa on perustettu ns. **Y-Kampus** (Yrittäjyys-Kampus), joka on n. 500 m² tila keskellä TAMKin Kuntokadun kampusta. Siellä järjestetään **kaikille opiskelijoille tarkoitettuja yrittäjyyttä tukevia ja yrittäjyyteen kannustavia kursseja ja yrittäjyyteen innostavia tapahtumia.**

Osana TAMKin pedagogisia linjauksia on määritelty yleiset kompetenssit, jotka tarkoittavat sellaisia osaamisia, joita jokaisen TAMKista valmistuvan opiskelijan tulisi hallita valmistuessaan. Näitä kompetensseja opetellaan pääosin opintojaksojen sisällä ja

tuetaan erilaisilla opetusmenetelmillä. Koulutusalaista riippuen voidaan tarjota myös sellaisia opintojaksoja, joilla keskitytään johonkin alla olevaan teemaan. Yksi viidestä teemasta on työyhteisöosaaminen, jossa määritellään opiskelijan yrittäjyyteen liittyvien valmiuksien edistäminen.

2 tutkimuksessa/TKI-toiminnassa

TAMKin strategian mukaisesti TKI-toimintaa edistetään viidellä painoalalla, joista yksi keskittyy yrittäjyyteen ja liiketoimintaan. Kyseisellä painoalalla yrittäjyyttä edistetään aiheeseen liittyvien hankkeiden kautta.

TAMKin opettajankoulutusyksikössä on yrittäjyyskasvatukseen liittyvää TKI-toimintaa ja yhteistyötä moninaisissa verkostoissa.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

TAMK tarjoaa innovaatiopalveluita alueen pk-yrityksille. TAMKin Innovaatiopalvelu-prosessin tavoitteena on arvioida ideoiden ja keksintöjen mahdollisuuksia synnyttää kannattavaa liiketoimintaa ja antaa suosituksia uusien ideoiden ja keksintöjen kaupallistamismahdollisuuksista.

TAMKissa on aktiivista neuvottelukuntatoimintaa, jonka puitteissa yrittäjyys-teema nousee toistuvasti esiin. Lisäksi TAMKissa on järjestetty avoimia yrittäjyysaiheisia seminaareja.

Yrittäjyysopinnot on koottu myös Tampere3-korkeakoulujen kesken yhteiseksi tarjonnaksi ja TAMKin Y-kampus-mallin laajentamista Tampere3-kontekstiin valmistellaan.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

TAMKissa seurataan Tilastokeskuksen tiedonkeruun, valmistumisvaiheen palautekyselyn sekä alumneilta kerättävän tiedonkeruun avulla yrittäjäksi ryhtymistä. Lisäksi seurataan mm. ProAkatemian opiskelijoiden toimintaa koko opiskelun ajan ja osuuskuntien jatkamista opintojen jälkeen.

Turun ammattikorkeakoulu

Turun ammattikorkeakoulu toimii seuraavilla koulutusaloilla: kasvatusalat, taiteet ja kulttuurialat, yhteiskunnalliset alat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, luonnontieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne, tekniikan alat, maa- ja metsätalousalat, lääketieteet, terveystieteet ja hyvinvointialat sekä palvelualat. Vuonna 2015 Turun AMK:ssa oli 9 462 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 2,9 % (n=43) kaikista Turun AMK:ssa edellisvuonna alemman tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työllisistä toimi yrittäjänä (kaikissa Suomen ammattikorkeakouluissa vastaava osuus oli 2,9 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjinä toimi taide- ja kulttuurialalta valmistuneita (13,4 % kyseiseltä alalta valmistuneista, n=9). Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Turun ammattikorkeakoulun välisessä sopimuksessa kaudelle 2013–2016 Turun AMK:n profiiliksi on määritelty monialaisuuteen perustuva innovaatiopedagogiikka, jossa tutkimus- ja kehitystyö ja kansainvälisyys kytketään opetukseen alueen työelämässä hyödynnettävien innovaatioiden tukemiseksi. OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Turun ammattikorkeakoulu sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjämäisen ammattikorkeakoulun luokkaan.

Taulukko 36. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä alemman tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Kasvatusalat	9,1	14,3	0,0
Taiteet ja kulttuurialat	13,4	12,0	11,5
Yhteiskunnalliset alat	0,0	0,0	0,0
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	2,4	2,7	5,8
Luonnontieteet	0,0	0,0	0,0
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	1,3	2,6	7,6
Tekniikan alat	2,4	4,3	5,3
Maa- ja metsätalousalat	0,0	11,1	0,0
Lääketieteet	5,3	0,0	0,0
Terveystieteet ja hyvinvointialat	1,4	1,5	2,2
Palvelualat	10,2	2,9	7,2
<i>Koko korkeakoulu</i>	2,9	3,4	4,9

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa

(alempi ja ylempi AMK-tutkinto)

Turun ammattikorkeakoululla on sekä **yrittäjyyteen erikoistunut yksikkö BisnesAkatemia** (<http://www.bisnesakademia.fi/index.php/fi/>) ja useita osuuskuntia eri koulutusaloilla että läpäisyperiaatteella toimivia yrittäjyysaktiviteetteja. Turun AMKissa tuetaan aktiivisesti opiskelijoiden osuuskuntatoimintaa ja siinä tapahtuvaa oppimista. Korkeakoulun **keskeinen pedagoginen valinta on innovaatiopedagogiikka, jonka ytimessä ovat yrittäjämäiset toimintavalmiudet.**

Turun ammattikorkeakoulussa opiskeleville tarjotaan **yrittäjyyden perusopintoja ja mahdollisuus osallistua yrityskiihdyttämötoimintaan.** Yrityskiihdyttämössä voi suorittaa myös koko tutkinnon tai yhdistää yrittäjyyden osaamispolun BisnesAkatemian ja yrityskiihdyttämötoiminnan omaa liiketoimintaa hyödyntäväksi kokonaisuudeksi, eli samalla kun tekee tutkinnon voi kehittää ja pyörittää omaa yritystoimintaansa. **Opiskelijan omaa yritystoimintaa voidaan hyväksilukea opintoihin ja sitä tuetaan monialaisella mentorointitoiminnalla.**

Taideakatemiasa oppimisympäristönä toimivassa mainostoimisto Gurussa mainonnansuunnittelun ja mediatuotannon opiskelijat toteuttavat asiakastomaksiantoja aidon mainostoimiston toimintamallin mukaisesti.

2 tutkimuksessa/TKI-toiminnassa

Esimerkkejä yrittäjyyteen kytkeytyvistä tutkimus/TKI-hankkeista:

- **InnoHealth-projekti:** esim. Yrittäjyys pelittää -osio, jossa kaksi Turun ammattikorkeakoulun tietotekniikan opiskelijayrittäjää (Dato Systems -yritys) kehitti mobiiliterveyspeliä yhdessä sairaanhoitajaopiskelijoiden ja opettajan kanssa. Näin projektin avulla tuettiin ja kehitettiin opiskelijayrittäjyyttä. Dato Systems kehitti terveyspeliä teknisesti ja opettaja toimi sisällöntuottajana ja pelinkehitykseen sidottujen kolmen terveysalan opinnäytetyön ohjaajana. Opinnäytetöissä kuvattiin Suomessa olevia terveyspelejä ja

mobiiliterveyspeleihin liittyviä tarpeita, toiveita ja ideoita sekä kehitettiin ja testattiin mobiilipeliä. Opettajalle, terveysalan opiskelijoille ja tietotekniikan yrittäjäopiskelijoille avautui yhteistyön kautta monipuolinen uusi oppimisympäristö. Kaikki toivat osaamistaan yhteiseksi hyväksi ja näin luotiin jotain uutta, jota kukaan ei yksinään olisi saanut aikaan. Pelin kehitystyö jatkuu edelleen, ja toinen yrityksen omistajista on tehnyt syksyllä 2015 pelin käytettävyyteen liittyen oman opinnäytetyönsä.

- **LBDecre** (<http://www.turkuamk.fi/fi/tutkimus-kehitys-ja-innovaatiot/hae-projekteja/lbd-decr3e-learning-doing/>) sekä **Innomo-hanke** yhdistävät liiketalouden ja insinöörikoulutuksen yrittäjyyden yhteiseen liiketoimintaekosysteemiin. Mukana ovat myös Turun ja Salon toiset asteet sekä Mondragonin yliopisto Espanjassa. Ideana on LBDecressä luoda uutta yritystoimintaa tutkimuksellisille aloille, joissa on paljon substanssiosaamista, mutta vähän liiketoimintaosaamista. Ensimmäisenä kohderyhmänä ovat bio- ja rakennusalan toimijat niin Suomessa kuin Espanjassa. Innomo-hanke sitä vastoin kehittää yrittäjyyden toimintaedellytyksiä jo tutkintokoulutuksen aikana altistamalla opetus- ja hallintohenkilökunnan yritystoiminnan erilasiin tilanteisiin. Mukana ovat myös alueen yhteistyöyritykset ja Varsinais-Suomen yrittäjät.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Turun ja Satakunnan ammattikorkeakoulut tekevät yhteistyötä syksyllä 2015 perustetussa yrityskiihdyttämö Business Clubissa (CoastAL-yhteistyö).

Turun ammattikorkeakoulu tekee yritysyhteistyötä satojen yritysten kanssa (per vuosi). Opiskelijaryhmille järjestetään yritysvierailuja ja yrittäjyystilaisuuksia. Turun AMK tarjoaa yrityksille TKI-yhteistyötä ja hakee kumppaneita hankkeisiin. Alueen yritysten henkilökuntaa koulutetaan ammattikorkeakoulun tarjoamissa täydennyskoulutuksissa.

Turun AMK auttaa yrityksiä ja organisaatioita kehittämään prosessejaan ja henkilöstön osaamista koulutusten, palvelujen, hankkeiden ja opiskelijayhteistyön muodossa. Ammattikorkeakoulu välittää jatkuvasti opiskelijaprojekteja, työharjoittelupaikkoja, työpaikkoja ja opinnäytetyöaiheita sekä toteuttaa koulutusta ja hankeyhteistyötä, esim. TKI-hankkeissa yritykset ja opiskelijat tekevät yhteistyötä.

Turun AMK organisoii 4 kertaa vuodessa **Yrittäjyyden kipinät** -tilaisuuden, jossa alueen yrittäjät kertovat oman yrittäjätarinansa, sekä mikä heitä innostaa ja inspiroi yrittäjyyteen, kasvuun ja kehittämiseen.

Turun AMK on vahvasti mukana NY Startup! -toteutuksessa, joka on korkeakouluille suunnattu Nuori Yrittäjyys -muoto. Korkeakouluista Turun toteutukseen osallistuvat AMK:n lisäksi Turun yliopisto, Humak sekä jatkossa myös Åbo Akademi. Turku on tähän mennessä voittanut kaikki järjestetyt kansalliset NY Startup -loppukilpailut.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Yrittäjyyden määrittely on hankalaa, mutta **Turun AMK seuraa aktiivisesti sitä hyvin lähellä olevaa innovaatio-osaamista**. Sitä on tähän asti seurattu korkeakoulussa kehitetyn mittariston perusteella hajanaisesti, mutta uudessa strategiassa ollaan ottamassa ko. kyvykkyyksien kehittymisen seuranta yhdeksi perusmittauskohteista.

Korkeakoulu on sitonut yrittäjyyden ja innovaatiot osaksi uutta strategiaa. **Jatkossa tullaan keskittymään etenkin innovaatioita tuottavaan yrittäjyyteen**, mistä johtuen mittarit keskittyvät innovaatiokyvykkyyteen ja innovaatioiden luomiseen.

Tulosalueet kartoittavat opiskelijoidensa yritystoiminnan ja yrittäjyysaiemukset kevään 2016 aikana. **Tulosalueella Liiketalous, ICT ja kemiantekniikka tehdään joka vuosi oma sisäinen yrittäjyyskysely nimenomaan yrittäjyysintentioista ja koulutuksen vaikuttavuudesta. Liiketalouden yksikön opintopolussa *Innovatiivinen Liiketoiminta ja Yrittäjyys (BisnesAkademia)* tehdään joka vuosi oma kysely.**

Vaasan ammattikorkeakoulu

Vaasan ammattikorkeakoulu (VAMK) toimii seuraavilla koulutusaloilla: yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala, luonnontieteiden ala, matkailu-, ravitsemis- ja talousala, sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala sekä tekniikan ja liikenteen ala. Vuonna 2015 VAMKissa oli 3 253 opiskelijaa. Tilastovuonna 2013 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta 1,3

% (n=5) kaikista VAMKissa edellisvuonna alemman tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työllisistä toimi yrittäjänä (kaikissa Suomen ammattikorkeakouluissa vastaava osuus oli 2,9 %). Prosentuaalisesti eniten yrittäjänä toimi palvelualoilta valmistuneita (9,1 % palvelualoilta valmistuneista, n=2). Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Vaasan ammattikorkeakoulun välisessä sopimuksessa kaudelle 2013–2016 todetaan VAMKin korostavan yrittäjämäisen toimintatavan omaksumista, jota toteutetaan opetukseen integroituna kaikissa koulutusohjelmissä. OKM:n vuonna 2015 julkaiseman selvityksen perusteella Vaasan ammattikorkeakoulu sijoittui itsearviointinsa perusteella yrittäjyyttä tukevan ammattikorkeakoulun luokkaan.

Taulukko 37. Yrittäjänä 1, 3 ja 5 vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen toimivat vuonna 2013, osuus työllisistä alemman tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista (%)

	1 v	3 v	5 v
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	1,7 %	1,9 %	6,1 %
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	2,8 %	8,6 %	4,5 %
Tekniikan alat	0,0 %	4,2 %	1,7 %
Terveys- ja hyvinvointialat	0,0 %	0,0 %	1,4 %
Palvelualat	9,1 %	2,9 %	7,1 %
<i>Koko korkeakoulu</i>	1,3 %	3,2 %	3,7 %

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy korkeakoulussa (konkreettiset toimenpiteet ym. esimerkit)

1 koulutuksessa (alempi ja ylempi AMK-tutkinto)

Kaikki Vaasan ammattikorkeakoulussa tarjottava koulutus suunnitellaan alueen työelämän tarpeisiin. Liiketalouden ja tekniikan koulutukset tukevat alueen vientiteollisuutta, ja kyse on ennen kaikkea sisäisestä yrittäjyydestä. Vaasassa on eniten suurteollisuuden työpaikkoja Suomessa, ja Vaasan ammattikorkeakoulu tukee tätä teollisuutta vahvasti.

Yrityshautomo West Coast Startup on Vaasan ammattikorkeakoulun ja Vaasan yliopiston yhteinen kasvuyrittäjyishautomo. West Coast Startupin tavoitteena on auttaa korkeakoulujen opiskelijoita ja henkilökuntaa liiketoiminnan käynnistämässä.

VAMKin ja Vaasan yliopiston opettajille järjestetään syksyllä 2016 Suomen Yrittäjien organisoiman valtakunnallisen hankkeen puitteissa koulutusta, jonka tavoitteena on **opettajien yrittäjyysosaamisen lisääminen ja yrittäjyyttä edistävän pedagogiikan kehittämiseen innostaminen.**

2 tutkimuksessa/TKI-toiminnassa

TKI-toiminta linkitetään opetukseen ja **kursseilla selvitetään työelämän ongelmia.** Toimeksiannot liittyvät esimerkiksi logistiikkaan, vientimahdollisuuksien kartoitukseen tai markkinoinnin kehittämiseen. Toimeksiannot voivat myös liittyä tekniseen tuote- ja tuotannonkehitykseen, ohjelmistojen suunnitteluun ja testaukseen. Tuloksena niistä syntyy työelämälle kehittämisehdotuksia, mutta **samalla myös opiskelija omaksuu yrittäjämäistä asennetta** ratkaisemalla ongelmia ja innovoimalla.

Yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden tukeminen näkyy selkeänä Muotoilukeskus Muovan (VAMKin, Aalto-yliopiston ja Vaasan yliopiston yhteinen tutkimus- ja kehittämisalusta, <http://www.muova.fi/fi/>) kan-

sainvälisessä toiminnassa, erityisesti EU-hankkeiden yhteydessä kehitettävien erilaisten ratkaisujen ohella. Näistä hankkeista esimerkkeinä Innocrafts, Inno-Work ja I-BIS suoraan yrittäjyyttä tukevana (<http://www.muova.fi/fi/yhteistyo/kansainvalisyys/>). Lisäksi usea hanke linkittyy yrittäjämäisyyden ja aloitekyvyn teemoihin sisältäen luovuuden ja innovaation.

3 yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa

(ml. korkeakoulujen välinen yhteistyö, täydennyskoulutus, innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäävä toiminta)

Yhteistyössä Vaasan yliopiston kanssa on perustettu West Coast Startup -yrityshautomo. Yhteistyötä Vaasan yliopiston kanssa tehdään myös yhteisessä koulutushankkeessa, jossa tähdätään opettajien yrittäjyysosaamisen lisäämiseen.

Miten yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden edistymistä seurataan ja arvioidaan?

Seurannassa hyödynnetään Imagotutkimusta (Taloustutkimus), jossa seurataan erityisesti relevanttiutta työelämän suhteen.

Lopuksi: jatkotoimenpiteitä ja suosituksia

Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettamassa uutta Yrittäjyys ja koulutus -hanketta, jonka tavoitteena on määritellä yrittäjyyteen liittyvät yhteiset tavoitteet koko koulutusjärjestelmälle vuoden 2016 loppuun mennessä. Tässä julkaisussa esitettyjen tiivistelmien perusteella voidaan kuitenkin nostaa esiin selkeitä kehityskohteita yrittäjyyden tukemisessa, joiden pohjalta voidaan tehdä seuraavanlaisia suosituksia:

- Korkeakoulujen välistä yhteistyötä yrittäjyyden tukemisessa tulisi lisätä sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla.
- Korkeakoulujen tulisi kehittää yrittäjyyttä tukevien toimiansa seurantaa ja arviointia. Vain kaksi yliopistoa raportoi hyödyntäneensä HEInnovate-työkalua⁹. Vuoden 2016 aikana opetus- ja kulttuuriministeriön edellä mainitussa hankkeessa tehtävillä yhteisillä tavoitteilla pyritään muodostamaan kotimainen viitekehys korkeakoulujen oman seurannan ja arvioinnin tueksi. Muita toiminnan arviointia tukevia työkaluja ovat mm. Arenen vuonna 2015 tekemät yrittäjyys-suositukset sekä Unifin valmisteilla olevat suositukset.
- Pyrkimys yrittäjämäistä toimintatapaa tukeviin pedagogisiin ratkaisuihin tulee esille monen korkeakoulun vastauksissa. Tällä hetkellä tilanne näyttää korkeakoulujen raportoinnin perusteella siltä, että yrittäjämäiseen toimintatapaan kannustavia pedagogisia käytäntöjä hyödynnetään yksittäisillä kursseilla tai yksittäisissä tutkinto-ohjelmissa. Tavoitteena on, että yrittäjämäisyyttä tukeva pedagogiikka voitaisiin eri tavoin saada läpileikkaavaksi osaksi kaikkea koulutusta.
- Yrittäjyyden tukemista käsittelevän kyselyn perusteella tehdystä selvityksestä (OKM 2015:17) käy ilmi, että yrittäjämäiseen toimintatapaan kannustavien pedagogisten ratkaisujen esteenä nähdään usein opetushenkilökunnan varautuneet asenteet yrittäjyyskasvatusta kohtaan sekä puutteellinen osaaminen asiassa. Tähän voitaisiin puuttua esimerkiksi henkilöstökoulutuksella, jota osa korkeakouluista jo vastaustensa perusteella tarjoaa, sekä kannustamalla henkilöstöä päivittämään liike-elämän tuntemustaan esimerkiksi työvaihdon puitteissa.
- Tohtorien työllistymistä käsittelevästä tuoreesta selvityksestä (OKM 2016:3) käy ilmi, että tohtorien työttömyys on noussut 2000- ja 2010-luvuilla selvästi nopeammin kuin minkään muun koulutusasteen työttömyys – vaikkakin tohtorit työllistyvät korkeakoulutetuista edelleen parhaiten. Korkeakoulujen vastausten mukaan vain viisi yliopistoa tarjoaa tohtorikoulutettavilleen yrittäjyysvalmiuksien lisäämiseen ja oman osaamisen kaupallistamiseen liittyvää koulutusta. Tohtorikoulutettavien yrittäjyysvalmiuksia vahvistamalla voidaan laajentaa valmistuvien tohtorien työllistymisnäkömiä, ja tässä asiassa monella yliopistolla on parantamisen varaa.

⁹ <https://heinnovate.eu/>

- Korkeakoulujen yrittäjyyteen liittyvissä koulutussisällöissä tulisi olla mukana riittävästi tietoa ns. työelämän pelisäännöistä, eli mm. työläinsäädäntöön ja verotukseen liittyvistä asioista.

Seuratakseen yrittäjyyden edistymistä korkeakouluis- sa opetus- ja kulttuuriministeriön korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto toteuttaa keväällä 2017 uuden selvityksen yrittäjyyden tukemisesta korkeakouluissa. Kevään 2017 selvityksessä tullaan yhteisten tavoitteiden seurannan lisäksi kiinnittämään huomiota suosituksissa esille nostettuihin kysymyksiin.

Kuvailulehti

Julkaisija Osasto	Opetus- ja kulttuuriministeriö Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto			Julkaisu-aika Huhtikuu 2016
Tekijä(t)	Lotta Viljamaa VTM			
Julkaisun nimi	Yrittäjyyden tukemisen hyvät käytänteet korkeakouluissa 2016			
Julkaisusarjan nimi ja numero	Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:14			
Julkaisun teema	koulutus			
Julkaisun osat	raportti			
Tiivistelmä	<p>Pääministeri Sipilän hallitusohjelman strategisia tavoitteita edistetään 26 kärkihankkeen avulla. Osaamisen ja koulutuksen kärkihankkeiden yhtenä tavoitteena on korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyön vahvistaminen innovaatioiden kaupallistamiseksi.</p> <p>Syksyllä 2015 opetus- ja kulttuuriministeriön korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto julkaisi selvityksen (OKM 2015:17) yrittäjyyden ja yrittäjämäisen asenteen tukemisesta suomalaisissa korkeakouluissa. Selvitys perustui korkeakouluille keväällä 2015 tehtyyn kyselyyn, jossa selvitettiin yrittäjyyden tukemisen tilaa korkeakouluissa. Selvityksestä julkaisussa raportissa muodostettiin kokonaiskuva yrittäjyyden tukemisesta suomalaisissa korkeakouluissa. Kyselyn tuottama avovastausaineisto oli kuitenkin niin monipuolinen, että prosessia päätettiin jatkaa. Siksi korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto päätti koota vielä korkeakoulukohtaiset yksityiskohtaiset tiivistelmät korkeakoulujen hyvistä käytänteistä yrittäjyyteen liittyen ja julkaista ne tässä raportissa.</p> <p>Tässä julkaisuissa on kuvaus jokaisen opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla toimivan korkeakoulun yrittäjyyden tukemisen käytänteistä. Julkaisun tarkoituksena on tuottaa tietoa, missä vaiheessa yritys-yhteistyö ja yritystoiminnan tukeminen on suomalaisella korkeakoulukentällä sekä toisaalta luoda edellytykset korkeakoulujen ja muiden toimijoiden väliselle tiedonvaihdon ja vertaisoppimiselle. Julkaisun lopussa esitetään jatkotoimenpiteitä, joita opetus- ja kulttuuriministeriö suunnittelee yrittäjyyden tukemiseksi ja esittää korkeakouluille suosituksiksi.</p>			
Asiasanat	yliopistot, ammattikorkeakoulut, yrittäjyys			
URN	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-399-6			
	ISBN (nid.) -	ISSN (painettu) -	ISBN (PDF) 978-952-263-399-6	ISSN (PDF) 1799-0351
	Sivumäärä 90	Kieli suomi	Dnro 63/523/2014	
Julkaisun myynti/jakelu	www.minedu.fi/julkaisut			
Julkaisun kustantaja	Opetus- ja kulttuuriministeriö			

Presentationsblad

Utgivare Avdelningen	Undervisnings- och kulturministeriet Högskole- och forskningspolitiska avdelningen			Utgivningsdatum April 2016
Författare	Lotta Viljamaa PM			
Publikationens namn	God praxis för stödjande av företagsamhet vid högskolorna 2016			
Seriens namn och nummer	Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2016:14			
Publikationens tema	utbildning			
Publikationens delar	rapport			
Referat	<p>De strategiska målen i statsminister Sipiläs regeringsprogram främjas med hjälp av 26 spetsprojekt. Ett av målen i spetsprojekten inom området för kompetens och utbildning är ökat samarbetet mellan högskolor och näringsliv för att kommersialisera innovationer.</p> <p>Hösten 2015 publicerade högskole- och forskningspolitiska avdelningen vid undervisnings- och kulturministeriet en utredning (UKM 2015:17) angående understödandet av företagsamhet och attityden till företagsamhet vid finländska högskolor. Utredningen baserade sig på en enkät till högskolorna våren 2015, där man utredde läget beträffande hur företagande stöds vid högskolorna. Rapporten som publicerades ger en helhetsbild av hur företagandet stöds vid de finländska högskolorna. De fritt formulerade svaren på frågorna i enkäten var emellertid så mångsidiga att det beslöts att processen få en fortsättning. Därför beslöt högskole- och forskningspolitiska avdelningen ytterligare sammanställa detaljerade sammandrag över god praxis i anknytning till företagande inom respektive högskola och publicera dem i denna rapport.</p> <p>I föreliggande rapport ingår en beskrivning av praxis för att stödja företagande vid var och en av högskolorna inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde. Syftet med publikationen är för det första att ta fram ny kunskap angående på vilket stadium företagsamarbetet och stödandet av företagande befinner sig inom det finländska högskolefältet, samt för det andra skapa förutsättningar för informationsutbyte och kamratinläring mellan högskolor och övriga aktörer. I slutet av publikationen presenteras en rad fortsatta åtgärder som undervisnings- och kulturministeriet planerar i syfte att stödja företagsamhet och föreslår som rekommendationer för högskolorna.</p>			
Nyckelord	universitet, yrkeshögskolor, företagsamhet			
URN	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-399-6			
	ISBN (tryckt) -	ISSN (tryckt) -	ISBN (PDF) 978-952-263-399-6	ISSN (Online) 1799-0351
	Sidoantal 90	Språk finska	Dnro 63/523/2014	
Finansiering/ förläggare	www.minedu.fi/publikationer			
Beställningar/ distribution	Undervisnings- och kulturministeriet			

Description

Published by Department	Ministry of the Ministry of Education and Culture Department for Higher Education and Science Policy		Date of publication April 2016	
Authors	Lotta Viljamaa M.P.S			
Title of publication	Good practices of entrepreneurship support in institutions of higher education 2016			
Series and publication number	Publications of the Ministry on Education and Culture, Finland 2016:14			
Theme of publication	Education			
Publication parts	Report			
Abstract	<p>The strategic goals of Prime Minister Sipilä's government programme are promoted through 26 spearhead projects. One objective of the spearhead projects of competence and education is to reinforce the cooperation between institutions of higher education and the business life, in order to commercialise innovations.</p> <p>In autumn 2015, the Department of Higher Education and Science Policy of the Ministry of Education and Culture published a review (KM 2015:17) on the promotion of entrepreneurship and entrepreneurial attitude in Finnish institutions of higher education. This review was based on a survey made with institutions of higher education during spring 2015, which studied the state of entrepreneurship support in institutions of higher education. Based on the survey, the published report formed an overall view of supporting entrepreneurship in Finnish institutions of higher education. The material received through the survey's free-format answers was so diverse that the process was continued. Therefore, the Department of Higher Education and Science Policy decided to compile institution-specific, detailed summaries of the best practices of institutions of higher education concerning entrepreneurship and publish them in this report.</p> <p>This publication has a description of the entrepreneurship support practices of each institution of higher education operating in the administrative field of the Ministry of Education and Culture. The purpose of the publication is to produce information on the status of business cooperation and entrepreneurship support in the Finnish higher education field and, on the other hand, to create the prerequisites for information transfer and peer learning between institutions of higher education and other operators. At the end of this publication, we present further measures that the Ministry of Education and Culture is planning as support measures of entrepreneurship and presents as recommendations for institutions of higher education.</p>			
Keywords	universities, universities of applied science, entrepreneurship			
URN	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-399-6			
	ISBN (print) -	ISSN (print) -	ISBN (PDF) 978-952-263-399-6	ISSN (Online) 1799-0351
	Number of pages 90	Language Finnish	Dnro 63/523/2014	
Sale/ Distribution	www.minedu.fi/publications			
Funded/ Published by	the Ministry of Education and Culture, Finland			

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja -sarjassa vuonna 2016 ilmestyneet

- 1 Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi – kipupisteet ja toimenpide-esitykset
- 2 Tutkijanuran tilannekuva. Tutkijanuratyöryhmän loppuraportti
- 3 Miten tohtorit työllistyvät
- 4 Taidenäyttelyiden järjestämiseen liittyvistä sopimus- ja korvauskäytännöistä. Työryhmän loppuraportti
- 5 Studiegångar och integrering av invandrare – smärtpunkter och åtgärdsförslag
- 6 The educational tracks and integration of immigrants – problematic areas and proposals for actions
- 7 Opintotuen uudistaminen. Selvitysmiehen raportti

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la Culture

ISBN 978-952-263-399-6 (PDF)
ISSN 1799-0351 (PDF)

